

Kultura mladih u Osijeku 1980-ih - Osječko ljeto mladih

Erceg, Sonja

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:142:317786>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-19**

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku
Filozofski fakultet Osijek
Diplomski studij povijesti i hrvatskog jezika i književnosti

Sonja Erceg

**Kultura mladih u Osijeku 1980-ih –
Osječko ljeto mladih**

Diplomski rad

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Sladana Josipović Batorek

Osijek, 2022.

Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku
Filozofski fakultet Osijek
Odsjek za povijest
Diplomski studij povijesti i hrvatskog jezika i književnosti

Sonja Erceg

**Kultura mladih u Osijeku 1980-ih –
Osječko ljeto mladih**

Diplomski rad

Humanističke znanosti, povijest, hrvatska i svjetska moderna i suvremena
povijest

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Slađana Josipović Batorek

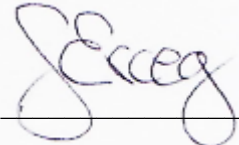
Osijek, 2022.

IZJAVA

Izjavljujem s punom materijalnom i moralnom odgovornošću da sam ovaj rad samostalno napisala te da u njemu nema kopiranih ili prepisanih dijelova teksta tuđih radova, a da nisu označeni kao citati s navođenjem izvora odakle su preneseni.

Svojim vlastoručnim potpisom potvrđujem da sam suglasna da Filozofski fakultet u Osijeku trajno pohrani i javno objavi ovaj moj rad u internetskoj bazi završnih i diplomskih radova knjižnice Filozofskog fakulteta u Osijeku, knjižnice Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

U Osijeku, 14. lipnja 2022.

 0122223312

ime i prezime studenta, JMBAG

Sažetak

Mladi su u osamdesetim godinama živjeli po uzoru na kulturu zapadnog društva, a takav se način života dosta razlikovao od zamišljenog ideala jugoslavenskih omladinaca kojeg je imala komunistička vlast. U organizaciji Centra mladih Studentskog centra u Osijeku svakoga je ljeta organizirana manifestacija pod nazivom „Osječko ljeto mladih“ koja je vjerno prikazivala sve ono za što su mladi tada bili zainteresirani. Na samome početku, rad donosi prikaz stanja osamdesetih godina u Jugoslaviji, od važnih političkih, ekonomskih i društvenih događaja pa sve do toga kako su ti događaji utjecali na mlade. U radu se mogu pronaći podatci o Centru mladih u Osijeku, a zatim primarno prati sadržaj i organizaciju osmogodišnjeg programa manifestacije, od osnutka 1982. godine pa sve do kraja osamdesetih, 1989. godine. Tijekom godina „Osječko ljeto mladih“ mijenjalo je trajanje, vrstu i opseg programa, ali je ostalo jedini i najopsežniji kulturno-zabavni sadržaj, koji je za mlade organiziran tijekom ljetnih mjeseci. Iako se manifestacija održava i danas, svoje je „zlatno doba“ neupitno imala u osamdesetima, kada je program trajao po nekoliko tjedana i okupljao brojne lokalne i gostujuće izvođače iz cijele Jugoslavije. Kako se radilo o dobu bez postojanja moderne tehnologije najave i izvještaji s održanih programa trajno su zabilježeni samo u tisku te se rad velikim dijelom oslanja na članke *Glasa Slavonije* i omladinskog časopisa *Ten*. Uz to, obuhvaća i organizacijsku stranu same manifestacije te donosi podatke koji se čuvaju u arhivi Studentskog centra u Osijeku. Budući da ne postoji dostupan prikaz održanih programa kroz osamdesete godine, ovaj rad donosi i programske karte, kako bi program bio pregledniji te u cijelosti zabilježen.

Ključne riječi: Osječko ljeto mladih, kultura, manifestacija, Osijek

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Osamdesete godine u Jugoslaviji	2
2.1. Osamdesete godine u Hrvatskoj i Osijeku.....	3
3. Između komunističke vlasti i popularne kulture	4
3.1. Kulturna politika i omladinska kultura.....	6
4. Od uzornih omladinaca do supkulture	8
4.1. Omladinski tisak.....	10
4.1.1. Tisak o „Osječkom ljetu mladih“	12
4.2. Centar mladih u Osijeku.....	13
5. Manifestacija „Osječko ljetu mladih“	16
5.1. „Osječko ljetu mladih ’82.“	16
5.1.1. OLJM lokacije	22
5.2. „Osječko ljetu mladih ’83.“	24
5.3. „Osječko ljetu mladih ’84.“	28
5.3.1. OLJM lokacije	33
5.4. „Osječko ljetu mladih ’85.“	34
5.5. „Osječko ljetu mladih ’86.“	39
5.6. „Osječko ljetu mladih ’87.“	46
5.7. „Osječko ljetu mladih ’88.“	50
5.8. „Osječko ljetu mladih ’89.“	54
6. Zaključak.....	60
7. Popis kratica	62
8. Izvori i literatura.....	63
9. Prilozi – Programske karte	66

1. Uvod

Da ljeta u Gradu na Dravi, uz uloženi trud i dobru organizaciju, nikako nije mrtva sezona pobrinuli su se organizatori programa „Osječkog ljeta mladih“. Oni su od ljeta 1982. godine započeli tradiciju koja, u nešto drugačijem obliku, traje sve do danas te postali uzor i primjer onoga kako mladi mogu doprinijeti kulturi jednoga grada. Taj „maratonski *non-stop* program“, kako ga se nerijetko nazivalo u novinskim člancima, u ovom će radu biti ograničen na osmogodišnje razdoblje osamdesetih godina, točnije od samoga osnutka 1982. pa do 1989. godine. Prvi će se dio rada odnositi na kratak pregled stanja za vrijeme osamdesetih godina u Jugoslaviji, Hrvatskoj i Osijeku, kako bi se stvorila slika vremena u kojem su mladi živjeli. Potom, budući da se rad odnosi na kulturu mladih, bit će prikazan život mladih na razmeđu vizije omladinaca koju je imala komunistička vlast i stvarne situacije u kojoj su se mladi našli. Bit će objašnjen i odnos kulturne politike komunističke vlasti te razlika naspram popularne kulture. Sve do sada navedeno najjasnije je vidljivo kroz tisak pa će, stoga, biti riječ i o omladinskom tisku i najvažnijim glasilima osamdesetih godina. Organizator „Osječkog ljeta mladih“ bili su članovi Centra mladih Studentskog centra u Osijeku koji su se, između ostalog, bavili studentskim pitanjima i organizacijom sadržaja namijenjenog mladima te će dio rada biti posvećen i njihovom djelovanju i organizaciji. Ipak, naglasak rada bit će stavljen na prikaz i analizu programskog sadržaja „Osječkog ljeta mladih“ tijekom osamdesetih godina te će obradom osam godina odvijanja programa biti obuhvaćen glazbeni, kazališni, likovni, filmski i književni program, uz dodatno naglašene posebnosti poput najčešćih lokacija te sadržaja namijenjenog djeci. Kako bi se naglasila opsežnost i različitost sadržaja, ali i postigla preglednost, na kraju rada se nalaze programske karte podijeljene prema vrsti programa, koje u sažetom prikazu donose vrijeme, mjesto, naziv te izvođača pojedinih programa.

Cilj ovoga rada jest objediniti postojeće izvore iz dnevnih novina i studentskih listova te donijeti sažeti prikaz manifestacije „Osječko ljeto mladih“, uz dosad neobrađene materijala iz arhive Centra mladih Studentskog centra. „Osječko ljeto mladih“ za ondašnju mladež nije bila samo manifestacija, već način života i prilika za druženje uz kulturno-zabavne sadržaje tijekom inače puste ljetne sezone, a da je tomu zaista tako, u konačnici će pokazati i cjelokupan rad. „Osječko ljeto mladih“ važan je simbol jednog desetljeća najvećeg slavonskog grada te kao takvo ne smije pasti u zaborav.

2. Osamdesete godine u Jugoslaviji

Iako se Jugoslavija na svjetskoj sceni predstavljala kao prosperitetna predvodnica Nesvrstanih¹, uspješnost same komunističke države bila je bliža zavaravanju nego istini. Od početaka postojanja pa do kraja sedamdesetih izmjenjivala su se razdoblja krize i procvata. Iako se sedamdesete opravdano smatraju povoljnim razdobljem Jugoslavije, zemlja se pred teškom krizom našla već 1978. godine, a osamdesete su od samog početka naznačile kako će to biti desetljeće radikalnih promjena.² Josip Broz Tito, doživotni predsjednik i nedvojbeno ključna figura jugoslavenske politike, umro je 4. svibnja 1980. godine. Njegov prvi suradnik Edvard Kardelj³ umro je godinu ranije, a Jugoslavija je u kratkom roku ostala bez dva vodeća političara, što je bila važna prekretnica u razvoju države nakon zlatnog doba socijalizma iz sedamdesetih godina. U vodstvu federacije je uslijedio sustav rotacije prema kojemu se funkcija predsjednika svake godine prenosila na predstavnika druge republike.⁴ Uz to, svjetska ekonomska kriza i unutarnja politička nestabilnost bili su glavni pokazatelji stanja u kojem se država nalazila. Vanjski dug Jugoslavije u godini Titove smrti iznosio je 18 bilijuna dolara, a unatoč uvedenim mjerama štednje, galopirajuća inflacija, ogroman inozemni dug te monetarna nelikvidnost, doveli su zemlju do ruba nemogućnosti vraćanja dugova. U Jugoslaviji je zavládala politička kriza koja je uspostavila režim s kojim se društvo teško nosilo.⁵ Kriza u osamdesetim godinama nije zaobišla ni gospodarstvo ni privredu, a upravo je ona u privredi označena kao početak opće krize jugoslavenskog sustava. Važan pokazatelj gospodarske krize bila je nestašica nafte i svakodnevnih namirnica poput kave, deterdženta i čokolade. Te su se namirnice kupovale u susjednim europskim zemljama, čime se samo pogoršavalo stanje u Jugoslaviji. Zbog nedostatka deviza došlo je do nemogućnosti dostatnog uvoza nafte, a kao jedno od rješenja

¹ Naziv za državnu vanjsku politiku koja se javlja nakon II. svjetskog rata, a protivi se blokovskoj politici i svrstavanju u vojno-političke saveze velikih sila. Pokret se zalagao za prihvaćanje političkih i drugih različitosti, potrebu za uspostavljanjem međudržavne suradnje i koegzistencije te očuvanje svjetskog mira. Od država članica ističu se Jugoslavija, Indija, Egipat i Južnoafrička Republika. Pokret se postupno širio te je od prve konferencije u Beogradu 1961. kada je sudjelovalo 25 država, narastao na 93 države članice koje su sudjelovale na šestoj konferenciji u Havani 1979. Pojedine članice nisu dosljedno provodile načelo nesvrstanosti, jer su zbog različitih okolnosti pristajale na savezništvo s velikim silama, a međunarodni je ugled slabila i činjenica da su mnoge članice na vlasti imale represivne i nedemokratske režime. Raspadom blokovske podjele slabi i uloga nesvrstanosti, iako pokret i dalje djeluje. „Nesvrstanost“ Hrvatska enciklopedija, Leksikografski zavod „Miroslav Krleža“, pristup ostvaren 11. lipnja 2022. <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=43502>.

² Toni Milanović, „Krizna 1980-ih u Jugoslaviji i međunarodni pogledi“, *Rostra* 4 (2011): 85-92, br. 4: 85.

³ Član najužega vodstva KPJ, reformator, tvorac četiri ustava Jugoslavije, arhitekt društvenog sistema socijalističkog samoupravljanja, glavni autor Programa SKJ i najvećeg dijela programskih dokumenata KPJ- SKJ u razdoblju od oko 48 godina. Umro je 10. veljače 1979. godine. (prema Bilandžić, *Jugoslavija poslije Tita*, 9)

⁴ Dušan Bilandžić, *Jugoslavija poslije Tita* (Zagreb: Globus, 1986), 9.

⁵ Milanović, „Krizna 1980-ih u Jugoslaviji i međunarodni pogledi“, 85.

uvodena je par-nepar metoda vožnje automobila.⁶ Inicijativa za poboljšanje stanja dogodila se potkraj 1981. godine, kada je osnovana Komisija za ekonomsku stabilizaciju, tzv. *Kraigherova komisija* – ime je dobila prema Slovcu Sergeju Kraigheru, koji je bio na čelu komisije. Ipak, očekivano poboljšanje stanja nije uslijedilo. Komisija je izazvala veliki otpor među republikama, a razlike među razvijenim i nerazvijenim republikama postajale su sve očitije što je dovelo do produblivanja sukoba među njima.⁷ Nadalje, tijekom osamdesetih godina, uz ekonomsku i političku krizu, rasla je i apatija, socijalistička ideologija prestajala je biti uvjerljivom, a čitav se ustroj Jugoslavije polako, ali neizbježno urušavao. Svaki pokušaj provođenja mjera za spas dovodio je do suprotnih rezultata, a to je nagovještavalo i skorašnji raspad socijalističke Jugoslavije.⁸ Stvarni politički problemi i nestabilnost s jedne strane, nisu zaustavili svakodnevni život i društvo između sreće i krize, s druge. Tako Džamić u *Cvjećarnici u Kući cvijeća* navodi kako jugoslavenski društveni sustav toga vremena nije bio ni socijalizam, ni kapitalizam, već nadrealizam u kojem su ljudi svakodnevno živjeli mješavinu iracionalnosti, farse i satire.⁹ Mladi, ponajviše potaknuti glazbom, počinju osnivati različite pokrete i inicijative kao odgovor na nezadovoljstvo stanjem u kojem žive, no o tome više u narednim poglavljima.

2.1. Osamdesete godine u Hrvatskoj i Osijeku

Hrvatska se kroz čitavo postojanje socijalističke Jugoslavije, pa tako i tijekom osamdesetih, svrstavala među bogatije i razvijenije republike, a to je posebno dolazilo do izražaja u vrijeme gospodarske i političke krize. Razvijeni turizam na jadranskoj obali, koji je tijekom osamdesetih doživljavao vrhunac¹⁰, svrstavao je društveni proizvod Hrvatske u rang sa slovenskim te je bio okosnica dobrog statusa republike.¹¹ Usporedno s razvojem turizma, posebice u ljetnim mjesecima, dolazi do popularizacije godišnjih odmora van mjesta stanovanja. Za kontinentalni dio Hrvatske tako ideal ljetnog odmora postaje odlazak na more, a postupno se razvija i projekt socijalnog turizma u kojem se radnicima daje pravo na plaćeni

⁶ Ivo Goldstein, *Hrvatska 1918. – 2008.* (Zagreb: EPH Liber, 2008), 596.

⁷ Ivo Goldstein, *Hrvatska povijest* (Zagreb: Novi Liber, 2003), 353.

⁸ Ana Habuš, „Supkultura mladih osamdesetih godina u Hrvatskoj prikazana u romanu „Polusan“ Ratka Cvetnića“ (diplomski rad, Sveučilište u Rijeci, 2016), 16.

⁹ Lazar Džamić, *Cvjećarnica u Kući cvijeća; Kako smo usvojili i živjeli Alana Forda* (Zagreb: Naklada Jesenski i Turk, 2019), 60-61.

¹⁰ Godine 1980. broj noćenja je dosegao brojku od 53,5 milijuna, a rekordna je bila 1985. godina sa 67.665.000 zabilježenih noćenja. (prema Goldstein, *Hrvatska povijest*, 353)

¹¹ Igor Duda, „Kamen temeljci. Stupovi jugoslavenskoga društva i pioniri kao mali socijalistički ljudi“, u *Stvaranje socijalističkoga čovjeka. Hrvatsko društvo i ideologija jugoslavenskoga socijalizma*, ur. Igor Duda (Zagreb – Pula: Srednja Europa, 2017), 26.

godišnji odmor, koji se najčešće ostvarivao u radničkim odmaralištima na Jadranu.¹² Ipak, kriza nije zaobišla Hrvatsku pa tako ni najveći slavonski grad – Osijek. Nakon Drugog svjetskog rata pa sve do početka 1970-ih godina u Osijeku je zabilježen razmjerno visok porast stanovništva koji je tijekom 1980-ih godina ipak postao znatno slabiji¹³. Posljedično tomu, nakon prvog razdoblja u kojem je zabilježen relativno intenzivan razvoj gospodarstva, 1980-ih godina nastaje zastoj u gospodarskom razvoju te dolazi do recesije. U istom se vremenu bilježi i znatan porast broja nezaposlenih koji potiče veći broj iseljavanja stanovništva.¹⁴ Kako Sršan u *Povijesti Osijeka* navodi: „dolazi sve više na vidjelo da političko i dirigirano gospodarstvo ne može ekonomski pozitivno funkcionirati pred razvijenom Zapadnom Europom“.¹⁵ S druge strane, sredinom osamdesetih, uslijed sve veće otvorenosti prema Zapadu, dolazi do liberalizacije koja donosi otvorenu kritiku društva i društvenog života. Prevodila se stručna literatura i beletristika, legalizirana su putovanja u inozemstvo, mladi su masovno slušali radio Luxemburg, a na Jadran su dolazili brojni zapadnjački turisti. Sve su to bili preduvjeti za upoznavanje s vrijednostima i načinom života Zapada, a te su novine najbrže prihvaćali upravo mladi.¹⁶ S vremenom je postalo sve vidljivije kako su fiktivne vrijednosti u koje se omladinac trebao uklopiti bile znatno drugačije od realnosti. Primjetan je nesrazmjer zamišljenog ideala omladinca, koji je bio dio vizije socijalističkog čovjeka komunističke vlasti, i supkulture koja je bila daleko od te ideje, a o navedenom će više riječi biti u narednom poglavlju.

3. Između komunističke vlasti i popularne kulture

Nakon Drugog svjetskog rata u Jugoslaviji se s dolaskom komunističke vlasti javlja ideal jugoslavenskog socijalističkog čovjeka. Isprva je on bio izrazito usmjeren prema Socijalističkom Savezu, no promjenom stanja ideal se usmjerava prema jugoslavenskom modelu samoupravljanja i tržišnog socijalizma.¹⁷ Pojam socijalističkog čovjeka očitovao se u svim razdobljima života, od djetinjstva do umirovljenja, ali i u svim životnim sferama, od rada,

¹² Katarina-Kaja Župančić i Mihael Puljić, „Turizam u Jugoslaviji 1970-ih“, *Rostra* 8 (2017): 233-246, br. 8: 244.

¹³ Između 1971. i 1991. broj stanovnika Osijeka povećao se sa 104.777 na 108.070, odnosno za 3,1%. U posljednjem međupopisnom desetljeću, 1981-1991, prosječna godišnja stopa porasta stanovništva za Osijek je iznosila samo 1,03%. (prema Mažuran i ostali, *Od Turskog do suvremenog Osijeka*,, 404)

¹⁴ Ive Mažuran i ostali, *Povijest Osijeka: Sv. 2 : Od Turskog do suvremenog Osijeka* (Osijek: Školska knjiga, 1996), 404.

¹⁵ Stjepan Sršan, *Povijest Osijeka* (Osijek: Povijesni arhiv u Osijeku, TIZ Zrinski, 1996), 97.

¹⁶ Habuš, „Supkultura mladih osamdesetih godina u Hrvatskoj“, 18.

¹⁷ Do sukoba SSSR-a i Jugoslavije, odnosno Staljina i Tita, dolazi zbog političkih i ideoloških razlika između komunističkog svijeta predvođenog SSSR-om i jugoslavenskih komunista. Raskol se očituje u izbacivanju Jugoslavije iz Informbiroa 1948. godine pod optužbom za „antisovjetizam“. Više o sukobu Tito-Staljin pročitati u: Matej Puljić, „Sukob Tito-Staljin“ (završni rad, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, 2017)

dokolice, sporta i kulture. Zahtijevalo je to sveobuhvatnu promjenu u svim društvenim čimbenicima. Promjena se očitovala u pogledu političkih, ekonomskih, kulturnih i obrazovnih mjera, a sudjelovanje u promjenama nije postalo samo pravo, već i obaveza svakog pojedinca. Igor Duda u *Stvaranju socijalističkog čovjeka* donosi ulomke govora Milovana Đilasa¹⁸ koji navodi kakav bi novi, socijalistički čovjek trebao biti:

„Takvoga čovjeka opisao je kao nesebičnoga, iskrenoga, hrabroga, skromnoga, istinoljubivoga, budnoga i otvorenoga. Takav čovjek neumoljiv je prema “svakoj laži, kleveti i podvali”, a čuvajući narodnu imovinu istupa “protiv lakomosti, gramzljivosti, prevarantstva i sitnih krađa”. Neustrašiv je u borbi za socijalizam i heroj je izgradnje koja potiče “masovni heroizam”. Prihvata napredak i spremno radi za opće dobro pretpostavljajući ga osobnom interesu. Voli svoj rad i svoju zemlju, ali voli i druge narode i ne podcjenjuje ih. On je uvjeren u svoju snagu, ali tim uvjerenjem ne podcjenjuje snagu i vrijednost drugih ljudi. Njemu nije važno da se lično istakne, nego da pobijedi opća stvar za koju se bori. [...] Uvijek ići naprijed, stalno učiti, stalno se razvijati, da bi što više dao zajednici – to je cilj novog čovjeka.”¹⁹

Vremenom su se teorijske smjernice djelomično izmjenjivale ili proširivale, no one su, barem u teoriji, činile temelj izgradnje jugoslavenskog socijalističkog čovjeka. Iako su promjene obuhvaćale društvo u cjelini, ciljna skupina u realizaciji novog ideala ipak su bili mladi. Od najranijeg djetinjstva te tijekom obrazovanja cilj je bio razvijanje socijalističke i društvene svijesti omladine. Duda donosi ulomke iz *Programa Saveza komunista Jugoslavije* iz kojih se može iščitati kakvu su ulogu u društvu mladi trebali imati te koji su bili osnovni ciljevi odgoja i obrazovanja:

“Razvijanje stvaralačkog odnosa mlade generacije prema budućem pozivu i prema radu uopće; razvijanje socijalističke društvene svijesti i osposobljavanje omladine za učešće u društvenom životu zemlje, u organima društvenog samoupravljanja i upravljanja; upoznavanje i usvajanje dostignuća naših naroda i cjelokupnog

¹⁸ Jedan od ideologa KPJ, rukovoditelj agitacijsko–propagandnog odjela, potpredsjednik vlade i predsjednik Narodne skupštine. Od 1948. postaje oštar kritičar staljinizma i zagovornik demokratizacije komunističkog sustava. Na Trećem plenumu CK SKJ u siječnju 1954. optužen je za antipartijske stavove i isključen iz političkog života. (prema „Đilas, Milovan“ Hrvatska enciklopedija, Leksikografski zavod „Miroslav Krleža”, pristup ostvaren 11. lipnja 2022. <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=16908>.)

¹⁹ Igor Duda, „Uvod: od nazadnosti do svemira, od projekta do zbornika“, u *Stvaranje socijalističkoga čovjeka. Hrvatsko društvo i ideologija jugoslavenskoga socijalizma*, ur. Igor Duda (Zagreb – Pula: Srednja Europa, 2017), 13.

čovječanstva na raznim područjima socijalnog, naučnog, tehničkog, umjetničkog i ostalog kulturnog stvaralaštva; razvijanje duha bratstva i jedinstva jugoslavenskih naroda; razvijanje internacionalizma, duha međunarodne solidarnosti radnih ljudi i ideje ravnopravnosti i zbliženja svih naroda u interesu mira i napretka u svijetu; usvajanje osnova naučnog, materijalističkog pogleda na svijet; razvijanje svestrane, aktivističke ličnosti s intelektualnim i moralnim osobinama građana socijalističke zajednice; poboljšavanje fizičkog zdravlja, naročito razvijanjem fizičke kulture i tjelesnog odgoja kao uslova za normalan stvaralački život.”²⁰

Za stvaranje uzornog omladinca bio je zadužen cijeli niz organizacija preko kojih je pojedinac mogao postati aktivnim članom zajednice. Društvene su organizacije tako „pomagale u stvaranju tjelesno i moralno zdravoga, hrabroga i kreativnoga socijalističkog čovjeka, onoga koji ima bogat unutarnji život, koji je otvoren novim idejama, koji voli svoju domovinu i poštuje druge narode, koji izrasta iz dobrog pionira i omladinca i koji je dovoljno jak i sposoban mijenjati svijet“.²¹ Ipak, već u šezdesetima Jugoslavija izlazi iz formativne socijalističke faze, a izraz „novi socijalistički čovjek“ u sedamdesetima gotovo posve prelazi u „radni čovjek i građanin“. Osamdesete su potom, kako Duda navodi, „donijele naznake razgradnje nekoliko desetljeća oblikovanja koncepta socijalističkog čovjeka“.²²

3.1. Kulturna politika i omladinska kultura

Pojam *kultura* mnogoznačan je i složen, a njegovo određivanje ovisi o filozofskom, povijesnom i društvenom kontekstu u kome se o kulturi raspravlja. Za potrebe ovog rada kultura će biti definirana kao „pojam koji obično označava složenu cjelinu institucija, vrijednosti, predodžaba i praksi koje čine život određene ljudske skupine, a prenose se i primaju učenjem“.²³ Izravno se nadovezuje pojam popularne kulture koji obuhvaća kulturu koja je široko rasprostranjena i svima dostupna. Iz toga proizlazi i kulturna politika koju *Hrvatska enciklopedija* definira kao „vrstu politike kojom se, uz pomoć zakona, mjera i financijskih

²⁰ Igor Duda, „Uvod: od nazadnosti do svemira, od projekta do zbornika“, u *Stvaranje socijalističkoga čovjeka. Hrvatsko društvo i ideologija jugoslavenskoga socijalizma*, ur. Igor Duda (Zagreb – Pula: Srednja Europa, 2017), 8-9.

²¹ *Isto*, 10.

²² *Isto*, 17.

²³ „Kultura“ Hrvatska enciklopedija, Leksikografski zavod „Miroslav Krleža“, pristup ostvaren 11. lipnja 2022. <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=34552>.

sredstava, štiti kulturna baština, potiče proizvodnja kulturnih dobara te obrazovanje za kulturu, kako bi se očuvala sva kulturna znanja, proizvodi te usluge od javnog interesa“.²⁴

Kulturna je politika bila sastavni dio komunističke vlasti, a u Jugoslaviji je prvih poslijeratnih godina za formiranje i provedbu kulturnih vrijednosti bio zadužen odjel za agitaciju i propagandu – Agitprop. Popularna kultura, tj. mediji, tiskovine i umjetnost, do raskola s SSSR-om bili su pod sovjetskim utjecajem. Nakon Rezolucije²⁵ dolazi do burnih političkih promjena, no važnost brige za kulturu ostaje. Jugoslaviju je neosporno obilježavalo miješanje temeljnih ideologija s istoka i prozapadnjačke tendencije, što se odrazilo i na polju kulture, a država je sve više prihvaćala zapadne potrošačke trendove. U sklopu prvobitnog radikalnog udaljavanja od Sovjetskog Saveza dolazi do zaokreta u svim granama umjetnosti te se sovjetska književnost, kinematografija i glazba smatraju nepoželjnima. Nakon Staljinove smrti ipak dolazi do popuštanja napetosti, a tijekom 1955. i 1956. godine osnivaju se ideološke komisije pri republičkim centralnim komitetima koje su, premda s manjim ovlastima, podsjećale na nekadašnje agitpropove. Cenzura je postojala, no umjetnicima je sloboda izražavanja bila dopuštena sve do razine koja nije štetila samoupravnom, socijalističkom društvu ili narodima i narodnostima Jugoslavije.²⁶ Međutim, takav se razvoj kulture kosio sa inicijalno zamišljenom socijalističkom i demokratskom kulturom za koju su se vlasti zalagale. Jugoslavija je oponašala zapadne trendove, no često je kritizirala kapitalističke poroke koji s njima dolaze jer su oni narušavali socijalističke vrijednosti. Nerijetko se tako i od samog Tita moglo čuti kako su strana umjetnost i kultura štetnog utjecaja te kako se protiv toga treba boriti jer svojom dekadencijom truju omladinu.²⁷ Sfera zabave i popularne kulture ipak je bila od sekundarne važnosti te nije narušavala politički i ekonomski sustav. Štoviše, od zabavne industrije država je ubirala velike porezne prihode, a narod se uz proizvode popularne kulture mogao odmoriti, što je pridonosilo unutrašnjoj stabilnosti sustava.²⁸

²⁴ „Kulturna politika“ Hrvatska enciklopedija, Leksikografski zavod „Miroslav Krleža“, pristup ostvaren 11. lipnja 2022. <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=34571>.

²⁵ Od 1948. godine SSSR se koristio Informbiroom (savjetodavno i koordinacijsko tijelo devet komunističkih i radničkih partija) u sukobu s državno-partijskim vodstvom Jugoslavije, nakon političkog razlaza Tita sa Staljinom. Na drugome zasjedanju u Bukureštu, 28. srpnja 1948., donesena je rezolucija *O stanju u KP Jugoslavije*, u kojoj je odbijanje jugoslavenskog vodstva da se podredi sovjetskoj politici označeno kao izdajničko i protusovjetsko. (prema „Informbiro“ Hrvatska enciklopedija, Leksikografski zavod „Miroslav Krleža“, pristup ostvaren 16. lipnja 2022. <https://enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=27415>.)

²⁶ Katarina Pokrajac, „Popularna kultura u Hrvatskoj 1970-ih i 1980-ih“ (diplomski rad, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, 2018), 22.

²⁷ Reana Senjković, *Izgubljeno u prijenosu: pop iskustvo soc kulture* (Zagreb: Biblioteka Nova etnografija, 2008), 30.

²⁸ Katarina Pokrajac, „Popularna kultura u Hrvatskoj 1970-ih i 1980-ih“ (diplomski rad, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, 2018), 22.

Na prvotno zamišljen, „pravi“ put kultura se mogla vratiti jedino dokidanjem tzv. „masovne kulture“ koja je bila karakteristična za kapitalistička društva, no povratak na staro više nije bio moguć. Iako potisnuta institucionalnim okvirima i ideologijom, u okvirima svakodnevnog života, a napose u omladinskoj kulturi, popularna je kultura imala veoma važnu ulogu koja će biti opisana u sljedećem poglavlju.

4. Od uzornih omladinaca do supkulture

Igor Duda navodi kako su temeljni stupovi jugoslavenskog socijalističkog društva bili Tito, Narodnooslobodilački pokret, bratstvo i jedinstvo, samoupravljanje i nesvrstanost. Međutim, navedeni stupovi ne bi predstavljali potporu bez još jednog temelja društva – djece, odnosno omladine.²⁹ *Enciklopedija za djecu i omladinu* definira kako djevojčice i dječaci nakon navršene četrnaeste godine prestaju biti pioniri te postaju omladinke i omladinci, čija je najveća i najznačajnija organizacija Narodna omladina Jugoslavije. Član Narodne omladine može postati svaki omladinac u dobi od 14 do 25 godina, ako prihvati Statut i načela organizacije te ako se ustanovi da je zaslužio biti primljen u njezine redove.³⁰ Bilješka u četiri stupca najprije navodi dugu i slavnu prošlost organizacije od osnutka SKOJ-a³¹ i njegovog ilegalnog revolucionarnog djelovanja, do herojske borbe u vrijeme NOB-a i ujedinjenja u Narodnu omladinu Jugoslavije, 1948. godine.³² Stupanj obrazovanosti omladine u Hrvatskoj tijekom osamdesetih godina bio je vrlo visok te je gotovo cijela omladinska populacija pohađala ili završila barem jedan od stupnjeva školskog obrazovanja. Ipak, sam je SKOJ bila „prva prava konkretna „škola“ socijalističkog samoupravnog života“. Omladinci su tako zaslužni za mnoga značajna djela poput izgradnje pruge „Brčko-Banovići“, autoceste „Bratstva i jedinstva“ i brojnih drugih objekata. Radne akcije u kojima je sudjelovala omladina imale su i odgojni utjecaj koji je često istican jer akcijama „omladina izgrađuje i sama sebe“.³³ Međutim, napretkom tehnologije omladinski se dobrovoljni rad iz kategorije društveno-potrebnog rada pretvorio u korisnu aktivnost mladih, a međusobno druženje i kvalitetno provedeno vrijeme postali su primarni cilj akcija. Poboľjšali su se i uvjeti rada, kao i smještaj te organizacija slobodnih aktivnosti, a to su potvrdili i sami brigadisti koji su svojim pričama i uljepšavanjem

²⁹ Igor Duda, „Kameni temeljci.“, 23.

³⁰ „Narodna omladina Jugoslavije“, u *Svijet oko nas. Enciklopedija za djecu i omladinu.*, sv. II. (Zagreb: Školska knjiga, 1962), 10.

³¹ Savez komunističke omladine Jugoslavije, osnovan 1919. godine. (prema „Narodna omladina Jugoslavije“, 10.)

³² Godine 1963. organizacija mijenja ime u Savez omladine Jugoslavije, a 1974. u Savez socijalističke omladine Jugoslavije (SSOJ) koji će djelovati do 1990. godine. (prema „Narodna omladina Jugoslavije“, 10.)

³³ „Narodna omladina Jugoslavije“, 11.

vrijeme provedeno na akcijama pretvorili u svojevrsan mit.³⁴ „Omladinska radna akcija Osijek“ odvijala se u ljetnom terminu, paralelno s „Osječkim ljetom mladih“ te je značajno više popraćena u tisku. Tako saznajemo kako je zbog promjena u načinu života omladine osamdesetih godina „ORA Osijek 83“ morala uvesti promjene te u „fluid integracije u prvim koracima zrelog socijalnog ponašanja“ uvrstiti i slobodne večeri u kojima je važnost stavljena na slobodniju i opušteniju atmosferu uz zabavu.³⁵

Kako je ranije u radu navedeno, omladinu je od zamišljenih ideala socijalističkog čovjeka sve više odmicala supkultura koja je stizala sa Zapada. *Punk, rock* i *hard-core* svoj su utjecaj širili sedamdesetih, a on je u Jugoslaviji posebno ojačao početkom osamdesetih godina.³⁶ Filmske projekcije i glazba koja se slušala utjecali su i na stil oblačenja, frizure i ponašanje mladih, a novi se val proširio svim porama života omladinaca. Iako se često kao kraj novog vala navodi 1982. godina takvo gledište se ne smatra ispravnim, jer su novoosnovane grupe tek u osamdesetima dobile svoj pravi zamah.³⁷ Osamdesete su u modu jugoslavenske omladine donijele trendove Zapada koji su bili pažljivo popraćeni u domaćim modnim listovima. Šarenilo i kombinacija jarkih boja jednih, kosili su se s tamnom odjećom i zakovicama drugih, a za vrijeme nestašice po popularne se komade i platno odlazilo u strane zemlje³⁸, kako bi izričaj ostao vjeran trenutnim modnim zahtjevima.³⁹ Glazba je bila dostupna svima jer su se radio valovi slušali bez cenzure, a ta je potpuna sloboda imala značajnu ulogu u izražavanju mišljenja pojedinaca. Perasović navodi kako nastaje scena koja je „naglašeno adolescentska, nepolitična, vezana uz glazbu, slobodno vrijeme i različite životne stilove“.⁴⁰ Na prostoru Jugoslavije tijekom osamdesetih godina djelovao je velik broj mladih glazbenih sastava, no svi su oni djelovali s jednakim ciljem za promidžbu ondašnjih omladinskih stavova.⁴¹ Vidljiv interes za rock-glazbu primjetan je i u gostovanjima brojnih, tada popularnih, jugoslavenskih rock-glazbenika, ali i pjevača zabavne i narodne glazbe, na omladinskim radnim akcijama. Tako su „Nagradu sedam sekretara SKOJ-a“ za stvaralaštvo mladih u osamdesetima primile rock-grupe

³⁴ Reana Senjković. *Svaki dan pobjeda. Kultura omladinskih radnih akcija* (Zagreb: Srednja Europa, 2016), 232.

³⁵ „Počinje Osječko ljeto mladih '83“, *Glas Slavonije*, 1. srpnja 1983., 7.

³⁶ Benjamin Perasović, *Urbana plamena, sociologija supkultura u Hrvatskoj* (Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada, 2001), 249-251.

³⁷ Ante Perković, *Sedma republika. Pop kultura u YU raspadu* (Zagreb: Novi Liber, 2011), 42.

³⁸ „Meka“ kupovine odjeće i obuće u osamdesetim godinama bio je Trst u kojem su se kupovale popularne traperice, po damast se odlazilo u Rumunjsku, a u nabavku odjeće, obuće i ostalih stvari odlazilo se još u Graz, Ljubljanu, ali i nešto udaljenije Grčku i Tursku. (prema Gajić, „Modni trendovi mladih u Hrvatskoj“, 44)

³⁹ Maja Gajić, „Modni trendovi mladih u Hrvatskoj osamdesetih godina dvadesetog stoljeća“ (diplomski rad, Sveučilište u Rijeci, 2019), 33.

⁴⁰ Perasović, *Urbana plamena*, 145.

⁴¹ Antonija Periša, „Glazba i pop kultura 80-ih u Jugoslaviji“ (završni rad, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, 2018), 24.

Lačni Franz (1981.), Pankrti (1982.), Luna (1984.) i Ekatarina Velika (1986.), a uz brojne druge na akcijama su svirali i Parni valjak, Animatori, Riblja čorba, Kerber, Prljavo kazalište te Bijelo dugme.⁴²

Za afirmaciju novog vala, širenje tendencija mladih sa Zapada, ali i kako bi se informirali o novostima o učeničkom i studentskom standardu mladi su često posezali za omladinskim novinama. Posebno se tu isticao list *Polet* koji je u osamdesetima imao neupitnu ulogu u životu omladine koja je nerijetko prema stranicama *Poleta* formirala svoj izgled, ponašanje, ali i razmišljanje.

4.1. Omladinski tisak

Omladinski tisak je naziv za publikacije koje je izdavala mreža omladinskih i studentskih organizacija. Radio-stanice i tisak postali su važan segment društvenog života osamdesetih godina, a to je posebno dolazilo do izražaja kod mladih generacija koje su imale sve veći doticaj sa zbivanjima u Europi i svijetu. Mladi su imali vlastite tiskovine i radio, a uređivali su i svoj televizijski program. Omladincima su tako poslovi u medijima često bili polazna točka kasnije afirmacije u novinare nove generacije.⁴³ Omladinski tisak pridonosio je razvoju političke svijesti omladinaca, a posebnu je popularnost zadobio praćenjem popularne kulture koja se formirala u Jugoslaviji. Kako se radilo o omladini koja je pisala za omladinu, njihov je položaj i borba da on bude što povoljniji uvijek bio u fokusu. Omladinskih je listova bilo više i svi su ostavili određeni trag u formiranju mišljenja ondašnje omladine, a neki od njih su *Plavi vjesnik*, *Omladinski tjednik*, *Pop-express*, *Tina* i *TLO*.⁴⁴ Namjerno su izostavljena dva najistaknutija omladinska lista *Studentski list* i *Polet*, jer će zbog svoje važnosti u nastavku rada biti nešto detaljnije opisani. Pridružuje im se i list *Ten*, koji je izdvojen kao lokalni omladinski časopis grada Osijeka.

Studentski list

Studentski list su osnovali zagrebački studenti, a budući da je kontinuirano izlazio od 1946. pa sve do 1989. godine smatra se jednim od najstarijih listova namijenjenih mladima. Glavna tema lista bila su aktualna studentska događanja na zagrebačkom sveučilištu, ali su izvještavali i o ostalim događanjima u Zagrebu. Novi je broj izlazio svakog utorka tijekom zimskog i ljetnog semestra, tiskao se na šest do dvanaest stranica, a izdavali su ga Skupština

⁴² Senjković. *Svaki dan pobjeda*, 228.

⁴³ Božidar Novak, *Hrvatsko novinarstvo u 20. stoljeću* (Zagreb: Golden Marketing – Tehnička knjiga, 2005), 648.

⁴⁴ Mateo Dragičević, „Između socijalističke potrošačke ideologije: Mladi u Hrvatskoj 1968.-1990.“ (diplomski rad, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, 2019), 47

Saveza studenata Zagreba i Konferencija Saveza studenata Hrvatske. S obzirom na veličinu zagrebačkog sveučilišta, *Studentski list* je bio čitan u svim krugovima, a svoj povijesni značaj stekao je tijekom prosvjeda 1968. i hrvatskog proljeća 1970.-1971. godine. *List* je u tom razdoblju podupirao političare koji su bili na strani hrvatskog proljeća, a tijekom studentskih prosvjeda je upozoravao javnost na nedostatke u visokom školstvu i položaju studenata. Takav je stav doveo do promjene u studentskom vodstvu te je tako staro uredništvo, predvođeno glavnim urednikom Dragom Stipićem, smijenjeno na 25. redovnoj Skupštini Saveza studenata Zagreba. Ipak, svoje je djelovanje *Studentski list* nastavio sve do 1989. godine te je, osim o aktualnostima iz Zagreba, svojim čitateljima povremeno donosio i važnosti iz Centra mladih u Osijeku te izvještaje o provedbi programa „Osječkog ljeta mladih“.⁴⁵

Polet

Tjedno glasilo Saveza socijalističke omladine Hrvatske – *Polet*, zasigurno je jedan od najpoznatijih, ali i najvažnijih omladinskih listova tog vremena. Prvi je puta izlazio od listopada 1966. do ožujka 1969. godine, kada je njegov rad zaustavljen do 1976. godine. Novo je uredništvo tada promijenilo pristup i svrhu glasila te je, iako je bio namijenjen mladima, uključivao i neizostavan politički dio koji je nerijetko iritirao republičke vlasti. Nova je redakcija, na čelu s urednikom Perom Kvesićem, *Poletu* donijela ulogu promotora različitih supkultura, ali zbog sukoba s vlastima tijekom postojanja lista izmijenilo se čak devet glavnih urednika.⁴⁶ Fokus *Poleta* ipak je bila kultura, a novost je bila praćenje stranih trendova te gostovanje stranih glazbenika. Rubrika je obrađivala još i teme iz filma, kazališta, plesa, likovne umjetnosti i književnosti.⁴⁷ Neupitno je bilo da je *Polet* utjecao na mišljenje šire populacije mladih, pridonio je stvaranju scene novog vala u cijeloj regiji, a toliko je odudarao od važećih normi da je kasnije smatran jednim od začetnika hrvatskog tabloidnog novinarstva. Na stranicama *Poleta* moglo se vidjeti čime su se mladi 1970-ih i 1980-ih bavili i kako su razmišljali o svijetu oko njih. Realnost sustava u kojem su se nalazili bila je kompleksna, uglavnom se živjelo i radilo jedno, dok se javno uzdalo u drugo.⁴⁸

⁴⁵ Novak, *Hrvatsko novinarstvo u 20. stoljeću*, 648.

⁴⁶ Dragičević, „Između socijalističke potrošačke ideologije“, 49.

⁴⁷ Ivan Novačić, „Utjecaj senzacionalizma na razvoj novih medija na primjeru glazbenog novinarstva“ (diplomski rad, Sveučilište Sjever, 2020), 32.

⁴⁸ Željko Krušelj, *Igraonica za odrasle: Polet 1976.-1990.* (Zagreb: Adamić, 2015), 715.

Ten

U ožujku 1984. godine u Osijeku počinje izlaziti novi omladinski časopis jednostavnog naziva – *Ten*. Na samoj je naslovnici pisalo kako se radi o glasilu mladih, koje će izlaziti jednom mjesečno u izdanju Općinskog komiteta Saveza socijalističke omladine Osijeka. Glavni urednik bio je Josip Kelemen, a uz njega je uredništvo činilo još jedanaest urednika podijeljenih prema kategorijama o kojima su pisali. Osim uredništva, *Ten* su činili i brojni suradnici koji su izvještavali iz ostalih gradova i republika.⁴⁹ Redakcija je uložila kadrovski, ali i financijski napor te nakon tri godine izlaženja po sistemu mjesečnog glasila, od 20. ožujka 1987. godine *Ten* je počeo izlaziti kao dvotjednik.⁵⁰ Za ovaj je rad važan sadržaj ljetnih brojeva *Tena* koji su donosili pregled najvažnijih događanja „Osječkog ljeta mladih“, a o samom sadržaju tekstova bit će riječ u narednom poglavlju koje se izravno bavi onime što je tisak prenosio o „Osječkom ljetu mladih“.

4.1.1. Tisak o „Osječkom ljetu mladih“

„Osječko ljetu mladih“ medijski je popraćeno od samoga početka, no kako se program s godinama razvijao tako se razvijala i pokrivenost u tisku. Ovaj se rad prvenstveno oslanja na *Glas Slavonije*, kao lokalne dnevne novine iz kojih se najbolje mogao iščitati duh vremena i najvažnija zbivanja u Gradu na Dravi. *Glas Slavonije* bio je prvi slavonski dnevnik, a ostvarivao je prosječnu dnevnu nakladu od čak 15.000 prodanih primjeraka. Početkom osamdesetih godina *Glas* je još tiskan na starom formatu i starom tehnologijom, a od 1986. do 1991. godine, kada na čelo uredništva dolazi Drago Hedl, dolazi do modernizacije lista i kompjuterizacije poslovanja. U tim je godinama zabilježen porast naklade koja je ponekad dosegala i 50.000 primjeraka.

Početak OLJM-a u *Glasi Slavonije* dočekan je vrlo pozitivno, no kako se radilo o novom projektu nije mu pridavan velik medijski prostor. Uglavnom bi se u rubrici posvećenoj kulturi donosio program koji će se na OLJM-u odvijati toga dana. Bio bi to vrlo kratak članak s najvažnijim informacijama o mjestu i vremenu te ponekom rečenicom o programu i izvođaču. Iznimaka je bilo samo nekoliko te su to uglavnom bili gostujući izvođači kojima bi se posvetilo nešto više teksta. Druga godina održavanja OLJM-a u *Glasi Slavonije* dobila je nešto manje prostora od prve iako je u najavi programa navedeno kako će se o OLJM-u detaljnije pisati u „Nedjeljnom magazinu“. Te su se godine tekstovi u značajno manje slučajeva odnosili na

⁴⁹ *Ten*, br.1, ožujak-travanj 1984., 2.

⁵⁰ „Novi ritam Tena“, *Revija časopis za književnost, kulturu i društvena pitanja*, Osijek '87, br. 3, 310.

najavu programa (što je vidljivo i u manjkavoj programskoj karti), a pažnja se većinski posvećivala komentiranju održanog dijela programa. Također, popratni su se komentari, uz nabranje održanog, uglavnom odnosili na formu izvještaja s terena uz nešto dodatnog opisa te intervjue s izvođačima. Od treće se godini izvještavanje o „Osječkom ljetu mladih“ ponešto promijenilo. *Glas Slavonije* je OLJM-u počeo posvećivati dulje tekstove, kako one koji su najavljivali program, tako i one popratne koji su komentirali sadržaj i organizaciju. Nerijetko su uz članke bile uključene i fotografije, a pred kraj srpnja 1984., akcija „Osječkog ljeta mladih“ našla se i na naslovnoj stranici, što se do tada još nije dogodilo. Međutim, *Glas Slavonije* tada više nije bio jedini tisak, ako izuzmemo tek poneki članak u drugim glasilima, koji je izvještavao o ljetnim događajima u organizaciji Centra mladih. Od proljeća 1984. u Osijeku počinje izlaziti omladinsko glasilo *Ten*, koje je u svom četvrtom broju OLJM-u pristupio na nešto drugačiji način. Budući da se radilo o listu koji je izlazio jednom mjesečno oni se nisu mogli baviti svakodnevnim najavama programa, a kako suhoparni izvještaji gotovo mjesec dana nakon održavanja pojedinih programa mladoj publici nisu bili zanimljivi, *Tenovci* su se posvetili uglavnom glazbenom dijelu programa i to kroz komentiranje održanih koncerata i razgovore s izvođačima. „Dnevni izvještaj“ i dalje je ostao na Glasu Slavonije, a od četvrte godine održavanja programa pa sve do kraja osamdesetih godina cjelokupan je program redovito objavljivan u „Osječkom vodiču“, a pojedini su programi, kao i do tada, opširnije najavljivani te naknadno komentirani.

4.2. Centar mladih u Osijeku

Visoko školstvo u Osijeku razvijalo se, najprije uz pomoć zagrebačkih fakulteta, mnogo ranije no što je mreža fakultetskih ustanova udružena u Sveučilište u Osijeku, 1975. godine. Organizacijski sastav definiran je 1990. godine, a sveučilište je dobilo današnji naziv – Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku.⁵¹ Odlukom Općinske skupštine Osijek, 23. studenog 1963. godine, osnovan je Studentski centar Osijek, s ciljem da ta radna organizacija vrši djelatnosti usmjerene na pružanje usluga studentskoj populaciji. U pet radnih jedinica djelatnost je obavljalo 130 zaposlenika, a te su jedinice bile: Studentski dom, Studentski servis, Prehrana i ugostiteljstvo, Zajedničke službe te za ovaj rad najvažniji – Centar mladih.⁵² Do 1980. godine Studentski centar se nalazio u neadekvatnom prostoru u Tvrđi, a nastajanjem i

⁵¹ Mažuran i ostali, *Od Turskog do suvremenog Osijeka*, 514

⁵² *Isto*, 518

razvijanjem Sveučilišta javila se potreba za optimalnijim prostorom te je izgrađen novi objekt u kojem su ujedinjene sve usluge Studentskog centra (osim smještaja).⁵³

U Programu rada Centra mladih za 1985. i 1986. godinu navedeno je kako u Osijeku živi i radi više od 40.000 mladih u osnovnim školama, srednjoškolskim centrima, organizacijama udruženog rada i mjesnim zajednicama. Posebno je naglašeno kako je Osijek sveučilišni centar te da je sredinom osamdesetih u Osijeku studiralo oko 7.000 redovnih i 3.000 vanrednih studenata.⁵⁴

„Kada analiziramo kako mladi u ovom gradu provode svoje slobodno vrijeme i kakve su mogućnosti da ga smisljeno, sadržajno i organizirano upražnjavaju, dobiva se prazan odgovor. Posebno se studenti nalaze u jednom zrakopraznom prostoru, često jedino ispitnim obavezama i prikupljanjem potpisa vezani za fakultet.“⁵⁵

Zadaća Centra mladih bila je zadovoljiti kulturne, obrazovne i zabavne potrebe studenata i mladeži grada na Dravi, a ostvarivana je putem filmskih, kazališnih, glazbenih, likovnih, književnih i drugih programa i radionica. Uz to, zadatke Centra ostvarivane su kroz aktivnosti omladinskog kluba te nastupe lokalnih osječkih grupa.⁵⁶ Ipak, izgradnja Centra mladih najprije nije naišla na potpuno odobravanje te u *Studentskom listu* izlazi vrlo oštar tekst s brojnim primjedbama na njegovo otvaranje. Činjenica je kako je Osijeku nedostajao adekvatan prostor u kojem će se nalaziti studentska menza, ured Studentskog servisa te prostor za održavanje aktivnosti, no nedostajalo je i smještajnog kapaciteta, budući da je u Osijeku postojao samo jedan studentski dom.⁵⁷ Centar mladih je izgrađen, ali primjedbe su ostale. Zamjeralo mu se loše riješeno pitanje ventilacije i osvjetljenosti, kao i otežano snalaženje na putu do Studentskog servisa na prvome katu, do kojeg se dolazi kroz restoran.

„Na tom putu pogledom ćete dotaknuti dva alkoholna bara, hrpu neukusnih plakata kojima drugovi iz Centra mladih izvještavaju publiku o budućim kulturološkim zbivanjima, strop koji emitira svoje sivo i hrapavo tkivo, zidove crvene fasadne cigle koji ubijaju čovjeka poput atmosfere u zatvorskoj samici. Zatim, morat ćete se pozabaviti

⁵³ „Mnogo ambicioznih programa“, *Glas Slavonije*, 17. srpnja 1986., 7.

⁵⁴ Program rada Centra mladih (studeni 1985. – prosinac 1986.), Programski savjet Centra mladih, 1985.-17.11.1987., bez oznake spisa.

⁵⁵ *Isto*.

⁵⁶ Mažuran i ostali, *Od Turskog do suvremenog Osijeka*, 518

⁵⁷ „Centar mladih u Osijeku“, *Studentski list*, br. 810, 21. svibnja 1982., 8.

stubištem i hodnicima ukrašenima golotinjom i neinformiranošću da biste pronašli taj Studentski servis koji se krije iza pet uglova.“⁵⁸

Studentski centar je reagirao na prozivke proglašivši ih dezinformacijama, no *Studentski list* potom se ogradio pozvavši na međusobni dijalog i slobodu kritičkog osvrta.⁵⁹ Iako preuveličani, problemi pri snalaženju prilikom prvog odlaska u Studentski servis su ostali, budući da se i danas, četrdeset godina kasnije, on i dalje krije iza istih „pet uglova“ na prvome katu Studentskog centra. Međutim, veći problem od onog arhitektonskog bila je nezainteresiranost za ponuđeni sadržaj koji mladima nije bio dovoljno primamljiv. Studentski Centar bio je svjestan brojnih problema studentskog standarda u Osijeku te se o tome raspravljalo na sjednici Općinskog komiteta SKH Osijeka, održanoj 26. veljače 1982. godine. *Glas Slavonije* prenosi kako su na sjednici bili prisutni: „predstavnici Studentskog centra u Osijeku, Predsjedništvo SSOH, predstavnici Sveučilišta, Skupštine općine, zainteresiranih samoupravnih interesnih zajednica, članovi Statutarne i Narodne komisije, kao i članovi CK SKH s ovog područja“. Osim toga, uz probleme primarnog studentskog standarda poput smještaja i prehrane, bilo je poznato kako problema ima i s kulturno-zabavnim životom studenata. Naime, iako su studenti dobili prostor potreban za održavanje kulturno-zabavnih aktivnosti, neriješena su ostala kadrovska, organizacijska i financijska pitanja. Živojin Petrović, izvršni sekretar Predsjedništva OK SKH istaknuo je kako programu Centra nedostaje aktivnog kreativnog rada studenata, dok je „više estrade i receptivnih aktivnosti u programu“.⁶⁰ Navedeno je i kako se prostor Studentskog centra nedovoljno koristi, a da bi se situacija u budućnosti promijenila naglašeno je kako:

„Aktivnost Saveza komunista i Saveza socijalističke omladine na Sveučilištu valja usmjeravati na poticanje takvih aktivnosti u Centru mladih u kojima će dolaziti do izražaja kreativnost i stvaralaštvo mladih, u kojima će se poticati aktivnost specijaliziranih omladinskih organizacija te dolaziti do izražaja aktivnosti studentske omladine za koje postoje interesi i kadrovske pretpostavke.“⁶¹

⁵⁸ „Centar mladih u Osijeku“, *Studentski list*, br. 810, 21. svibnja 1982., 8.

⁵⁹ „Potpis nečitak“, *Studentski list*, br. 812, 4. lipnja 1982., 2.

⁶⁰ „Poboljšati standard studenata“, *Glas Slavonije*, 1. ožujka 1982., 4.

⁶¹ *Isto*.

Zaključak koji se odnosio na kulturno-zabavni rad Centra mladih glasio je kako, da bi mogao izvršavati svoju funkciju, Centar mladih mora razraditi i definirati dugoročne oblike i sadržaje svoga djelovanja.⁶² Upravo to bit će definirano i provedeno samo nekoliko mjeseci kasnije.⁶³

5. Manifestacija „Osječko ljeto mladih“

Nekoliko godina kasnije u Programskom savjetu Centra mladih navedeno je kako prostor Studentskog centra mora biti prostor u kojem „svaki mladi čovjek u skladu sa svojim interesima, potrebama i sposobnostima može pronaći sadržaje vlastitog djelovanja i rada, da ima mogućnosti da svoje slobodno vrijeme troši i ostvaruje na društveno poželjnim i korisnim sadržajima.“⁶⁴ Organizacija prvog eksperimentalnog OLJM-a⁶⁵ – akcije „Osječko ljeto mladih '82.“, a potom i uvrštavanje manifestacije u redovni program ljetnih mjeseci, pokazat će kako su Studentski centar i Centar mladih osječkoj mladeži zaista ponudili sadržaje kakvih se ne bi postidjele ni puno veće sveučilišne metropole.

5.1. „Osječko ljeto mladih '82.“

Prvo „Osječko ljeto mladih“ održano je od 1. srpnja do 8. kolovoza 1982. godine u organizaciji Studentskog Centra mladih. Kulturni život grada u ljetnim je mjesecima postajao monoton, a Osječanima je tada, nakon kupanja u Dravi, preostajalo samo posjećivanje ranije postavljenih izložbi, slabiji kino-program te posudba knjiga iz Gradske i sveučilišne knjižnice. Ljetni su festivali bili rezervirani za obalu Jadrana, a iako je bilo pokušaja organiziranja „Osječkog kulturnog ljeta“, kultura u kontinentalnim krajevima tijekom vrućih ljetnih mjeseci nije ostvarila željeni odjek.⁶⁶ Međutim, jednoličnost ljetnih mjeseci razbijena je 1982. godine s 23 dana u koja je smješteno 35 programskih sadržaja.⁶⁷ Bilo je tu za svakog po nešto, jer je program bio podijeljen u pet cjelina – dramski, glazbeni, likovni i filmski program te takozvane akcije. U izvedbama su sudjelovali profesionalci i amateri, domaći umjetnici i gosti iz raznih

⁶² Centar mladih je pokrenuo, organizirao i provodio brojne događaje namijenjene studentskoj populaciji koji su se odvijali kroz cijelu godinu – poput tribina, predstavljanja knjiga, koncerata i dr. – ali za potrebe ovog rada fokus će biti stavljen samo na organizaciju i provedbu „Osječkog ljeta mladih“.

⁶³ „Poboljšati standard studenata“, *Glas Slavonije*, 1. ožujka 1982., 4.

⁶⁴ Program rada RJ „Centar mladih“ za 1988., Programski savjet Centra mladih, 1985.-17.11.1987., bez oznake spisa.

⁶⁵ Uz naziv manifestacije „Osječko ljeto mladih“ u radu će se koristiti i uvriježeni skraćeni naziv – OLJM.

⁶⁶ „Osječko ljeto mladih '82“, *Revija časopis za književnost, kulturu i društvena pitanja*, Osijek '82, br. 6, 129.

⁶⁷ „Za novo ljeto“, *Glas Slavonije*, 16. kolovoza 1982., 8.

gradova i republika, a posebnost svakog od njih bila je njihova pristupačnost, s obzirom da se ulaz ni na jedan od programa nije naplaćivao.⁶⁸

Dramski program

U dramskom su dijelu programa osječki glumci dobili mogućnost predstaviti svoj rad publici pa su tako Predrag Stanić i Slobodan Filipović izveli predstavu „Zvrčak ili otvarač za konzerve“. Ovu komediju apsurdna francuskog pisca Victora Lanoa režirao je mladi beogradski režiser Velimir Mitrović, a inscenirala Ingrid Begović iz Zagreba.⁶⁹ Studenti glume Mirjana Perić i Ivan Brkić predstavili su se izvedbom recitala „Jama“ Ivana Gorana Kovačića, a Kazališni atelje mladih Osijek (KAMO) izveo je predstavu „Paukova mreža“. U okviru dramskog programa Osječane su zabavljale i brojne gostujuće izvedbe. Tako su gostovali Katalin Ladik iz Novog Sada i Zijah Sokolović iz Sarajeva.⁷⁰ Ladik se publici predstavila audiovizualno-poetskim programom pod nazivom „Čudak je ko čekiće sanja“⁷¹, a Sokolović, koji je već nekoliko puta gostovao u Osijeku, izveo je monodramu „Glumac je, glumac je, glumac...“.⁷² Slobodni teatar iz Beograda izveo je kabaretski program pod nazivom „Gumeni ekser“, a Dramski amaterski studio „Sloga“ Vukovar predstavio se s „Kaštigom“. Osim navedenih, nastupili su članovi Studenskog kazališta „Ivan Goran Kovačić“ iz Zagreba koji su izveli djelo „Akvarij“, a Amaterski teatar „Petar Matić“ iz Titova Užica publiku je zabavljao predstavom „Telemanija broj šest“.⁷³

⁶⁸ „Osječko kulturno ljeto“, *Glas Slavonije*, 1. srpnja 1982., 7.

⁶⁹ „Zvrčak ili otvarač za konzerve“, *Glas Slavonije*, 6. srpnja 1982., 8.

⁷⁰ „Osječko kulturno ljeto“, *Glas Slavonije*, 1. srpnja 1982., 7.

⁷¹ „Gostuje Katalin Ladik“, *Glas Slavonije*, 3. srpnja 1982., 8.

⁷² „Glumac je, glumac...“, *Glas Slavonije*, 5. srpnja 1982., 8.

⁷³ „Osječko kulturno ljeto“, *Glas Slavonije*, 1. srpnja 1982., 7.

Slika 1 – „Telemanija broj šest“

S po dvije predstave gostovali su još i Kazalište „Lero“ iz Dubrovnika te Dramsko amatersko kazalište „Daska“ iz Siska. Dubrovčani su izveli „Kartoteku“ i predstavu „Partizanska pozornica“, a amateri iz Siska „Vodnika pobjednika“ i „Tri praščića“. Dramski dio programa otvorili su članovi Amaterskog kazališta „Joza Ivakić“ iz Vinkovaca koji su publiku dočekali s predstavom „Satir iliti divlji čovik“.⁷⁴

Glazbeni program

Glazbeni dio programa privukao je najviše pozornosti publike, a organizatori su, osim publici već dobro poznatih imena, priliku pružili i mladim osječkim glazbenicima koji se još nisu predstavili javnosti. Atmosferu vrućih ljetnih večeri tako su dodatno zagrijale osječke rock-grupe Nehajni skakači, Mamin sin i ITD te mladi osječki gitarist Mario Šimunović.⁷⁵ Da su organizatori zaista mislili na sve dokazuje i bariton Opere Hrvatskog narodnog kazališta u Osijeku Ferdinand Zovko. Program pod nazivom „Večer opernih arija“ Zovko je održao uz klavirsku pratnju Teodora Sobovića, a poznate i popularne operne arije publiku nisu ostavile ravnodušnom.⁷⁶ Održana je i večer „Osječke poezije 1900-ih“ godina, uz izbor poezije Vesne Burić, obogaćena kostimima koje je iznijela Jasna Kovačević i djelićem scenografije onoga vremena koju je pružao prostor Tvrđe.⁷⁷ Uz to, glazbeni dio programa obogatili su i brojni gosti te su tako nastupile grupe: Xenia iz Rijeke, Posljednja igra leptira iz Beograda, Pankrti iz

⁷⁴ „Osječko kulturno ljeto“, *Glas Slavonije*, 1. srpnja 1982., 7.

⁷⁵ *Isto*.

⁷⁶ „Koncert Ferdinanda Zovka“, *Glas Slavonije*, 14. srpnja 1982., 8.

⁷⁷ „Osječka poezija 1900-tih“, *Glas Slavonije*, 19. srpnja 1982., 8.

Ljubljane te zagrebačka rock-grupa Izazov.⁷⁸ U okviru programa „Beogradska rock-scena“ publici su se trebale predstaviti mlade beogradske novovalne grupe Centar, Šine i Berliner strasse. Njihov nastup trebao je biti nastavak već ranije održane riječke, zagrebačke i novosadske rock-scene, koje je također organizirao Centar mladih. Ipak, zbog nedolaska beogradskih grupa nastupili su osječki sastavi – Vis krematorij, Diskretni šarm buržoazije, Gladna vremena (THT), Poslovni voz i ITD.⁷⁹ Nešto drugačiji zvuk donijela je Grupa Ayllu koja je dvorište Galerije Waldinger ispunila zvucima glazbe Inka. Grupa je brojila mnoga gostovanja u zemlji i inozemstvu, a melodija originalnih instrumenata Inka i Indijanaca s područja Anda ni osječku publiku nije ostavila ravnodušnom.⁸⁰ Od pojedinačnih izvođača nastupili su Tomaž Pengov iz Ljubljane i Miladin Šobić iz Nikšića, a OLJM je svečano otvorio koncert Gradske glazbe „Marko Orešković“ iz Osijeka, koji se održavao ispred „Rome“^{81.82}

Likovni program

Likovni dio programa činila je izložba poznatog američkog fotografa Patricka Nagatanija, a posjetitelji su je mogli pogledati u Galeriji Waldinger od 8. srpnja do 8. kolovoza. Izložba se sastojala od približno četiristo fotografija podijeljenih u tri ciklusa – „Maska“, „Zabava na Beverly Hillsu“ i „Kromoterapija“. Svaki je ciklus bio izložen deset dana, a izložbu je pratio i prigodni ilustrirani katalog. Ciklus „Zabava na Beverly Hillsu“ bio je dokumentarno-konceptualnog karaktera, dok je „Kromoterapija“ nastala razvijanjem ideje obojenih soba iz njegovih prethodnih radova.⁸³ Osim Nagatanijevih fotografija postavljena je i zajednička izložba jedanaest članova Likovne radionice Centra mladih. Radilo se o osamdesetak radova, koje su autori načinili uglavnom od osnutka Likove radionice.⁸⁴

Filmski program

Prvi OLJM nije obilovao filmskim programom pa je tako održana samo jedna projekcija filma pod nazivom „Kako smo srušili Radnički dom“, u sklopu istoimene akcije.⁸⁵

⁷⁸ „Osječko kulturno ljeto“, *Glas Slavonije*, 1. srpnja 1982., 7.

⁷⁹ „Beogradska rock-scena“, *Glas Slavonije*, 12. srpnja 1982., 4.

⁸⁰ „Osijecké léto mladých 82“, *Jednota*, br. 29, 17. srpnja 1982., 16.

⁸¹ Prostor ispred „Rome“ bio je popularno okupljalište i polazišna točka druženja osječke mladeži 80-ih godina. „Roma“ više ne postoji, a na njezinom se mjestu danas nalazi poslovnicu PBZ banke (Kapucinska ul. 25).

⁸² „Osječko kulturno ljeto“, *Glas Slavonije*, 1. srpnja 1982., 7.

⁸³ „Zahuktalo »Ljeto mladih«“, *Glas Slavonije*, 15. srpnja 1982., 6.

⁸⁴ „Izložba, predstava, glazba“, *Glas Slavonije*, 9. srpnja 1982., 8.

⁸⁵ „Osječko kulturno ljeto“, *Glas Slavonije*, 1. srpnja 1982., 7.

Akcije

Akcije su činile poseban dio programa prvog „Osječkog ljeta mladih“ te ih je održano čak osam. Svojom se originalnošću posebno ističu njih tri. Akcija pod nazivom „Kako smo srušili Radnjak“ održala se na zapuštenom i korovom obraslom prostoru gdje je 2. kolovoza prethodne godine srušeno zdanje radničkog doma „Božidar Maslarić“, tj. planiranom gradilištu budućeg Radničkog sveučilišta čija izgradnja do tada nije započela. Uz filmsku projekciju održan je i koncert grupe Dinamit.⁸⁶ Druga je bila omladinska „Antikvarnica“ na kojoj su mladi na ulicama grada prodavali sve što im više nije bilo potrebno. Našlo se tu svega „od igle do lokomotive“, a zainteresirani prolaznici brzo su od ulica stvorili buvljak. U Osijeku tada nije radila ni jedna stalna antikvarnica pa je ova akcija zaista značajna za sve kojima je pružena prilika da na taj način dođu do starih izdanja željene stručne literature i beletristike.⁸⁷ Posebno izložbeno mjesto pripalo je lokalnom Izdavačkom centru „Revija“, koji je posjetiteljima dijelio ranije tiskana izdanja, a svi pojedinci-izlagači dobili su i brošuru „Tito u Slavoniji i Baranji“.⁸⁸ Akcija „Oslikajmo naš grad“ treća je od zapaženijih akcija, a bila je namijenjena djeci. Njih četrdesetak oslikavalo je Promenadu i Most mladosti, a sama je akcija postigla toliki uspjeh da je postala stalni dio programa svih idućih ljeta. Ipak, dječja umjetnost nije bila dugoga vijeka jer je ubrzo po završetku akcije pala kiša te njihove radove pretvorila u ispranu apstrakciju.⁸⁹ Osim navedene tri akcije, u suradnji s Muzejom Slavonije postavljena je izložba osječke poezije, nastale između 1900. i 1980. godine, a organizirana je i izložba dotada neobjavljene poezije, koja je 80-ih godina pristigla u osječku „Reviju“. S obzirom da se radilo o pjesmama bez neke značajnije umjetničke vrijednosti, izložba se zapravo svodila na svojevrstu „antipoeziju“. Gostovanja nije manjkalo ni kada su akcije u pitanju te su tzv. akcije u prostoru održali Tomislav Gotovac iz Zagreba i članovi Grupe „Opus 4“ iz Beograda.⁹⁰ Gotovac je ispred Centra mladih izveo performans *Govorenje (Rio Bravo)*, koji je izazvao pažnju ne samo publike, već i ondašnje milicije koja ga je ubrzo prekinula.⁹¹ Naime, tijelo u Gotovčevim prikazima igra važnu ulogu pa je tako i ovaj performans izveo potpuno gol, no kako nagost u javnosti obično izaziva reakciju ubrzo je došlo do smijuljenja i komešanja studenata. Takvo je ponašanje publike omelo Gotovca koji je posve zaboravio sadržaj filma Rio Bravo, koji je planirao prepričati tijekom

⁸⁶ „Veličanstvenih osam“, *Polet*, br. 207, 13. listopada 1982., 10.

⁸⁷ „Ekspressionističke slike“, *Mladost*, br. 1300, 4. listopada 1982., 17.

⁸⁸ „Antikvarnica na Partizanskom trgu“, *Glas Slavonije*, 28. srpnja 1982., 4.

⁸⁹ „Veličanstvenih osam“, *Polet*, br. 207, 13. listopada 1982., 10.

⁹⁰ „Osječko kulturno ljeto“, *Glas Slavonije*, 1. srpnja 1982., 7.

⁹¹ Više informacija o životu i djelovanju Tomislava Gotovca, kao i fotografije različitih performansa mogu se pronaći u završnom radu: „Apsolutna umjetnost Tomislava Gotovca. Režija anticipacije i anarhije“, Mia Miošić, Sveučilište u Splitu, 2021.

performansa pa je izgovarao sve što mu je u tom trenutku palo na pamet. Takav je razvoj događaja još više pobudio komešanje i fokus se gotovo posve prebacio na činjenicu da je izvođač gol. Iako je to bio samo jedan u nizu Gotovčevih performansa, osječkoj je publici ipak bio vrlo iznenađujući, no Gotovac je postigao svoj cilj te je pokazao kako su ludost i nagost u konačnici povezani.⁹²

Slika 2 – Performans Tomislava Gotovca

Ljetni kulturni sadržaj ostvaren je nešto drugačije no što se to u početku planiralo. Umjesto devedeset organizirano je „samo“ četrdeset dana u drugoj polovini ljeta. Programi su uglavnom održavani u poslijepodnevnom i večernjim satima, a vikendima se dio programa održavao i u prijepodnevnom satima.⁹³ „Osječko ljeto mladih '82.“ posjetiteljima je nudilo 32 programa s 35 sadržaja te više od 240 izvođača iz svih republika osim Makedonije, a za samu organizaciju utrošeno je oko 50 milijuna starih dinara^{94 95}

Uspjeh OLJM-a bio je očigledan već sredinom srpnja jer je „dobra posjećenost gotovo svih manifestacija opovrgla staru zabludu kako je ljeto mrtva sezona u kome je svaki sličan pokušaj pucanj u prazno“. Važno je istaknuti i kako „Osječko ljeto mladih“ dimenziju „osječskog“ nije dobilo samo po tome što se održalo u tome gradu, već i po stvarnom udjelu u sadržaju kulturnih programa. Posjetiteljima su se tako predstavili mladi osječki glumci, glazbenici, likovnjaci i

⁹² Barbara Crnčan, „Tijelo u poeziji Josipa Stošića i u performansima Toma Gotovca“ (diplomski rad, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, 2014), 10.

⁹³ „Ekspressionističke slike“, *Mladost*, broj 1300, 4. listopada 1982., 17.

⁹⁴ U to se vrijeme još uvijek često govorilo i računalo u „starim“ i „novim“ dinarima koji su imali omjer 100:1, iako je 1982. od uvođenja „novog“ dinara već bilo prošlo 16 godina. Pretvorbom „starih“ dinara u današnju novčanu vrijednost uz omjer 1 DM (25,80DIN)=0,5€=3,79Kn spomenutih 50 milijuna "starih" dinara bilo bi približno oko 73.500kn (≈ 9.700€, prema tečaju 15. travnja 2022. 1€=7.58kn).

Prema: *Povijesne tečajne liste*. <http://www.kunalipa.com/katalog/tecaj/yu-dinar-1966-1991.php> (15. travnja 2022.)

⁹⁵ „Za novo ljeto“, *Glas Slavonije*, 16. kolovoza 1982., 8.

drugi umjetnici kojima je, bez blagodati modernih tehnologija, vlastita promocija u to vrijeme bila značajno otežana. Također, tzv. maratonski *non-stop* program koji je posjetiteljima bio potpuno besplatan neosporno je bio jedan od važnih čimbenika uspješne provedbe eksperimentalnog OLJM-a. Svakodnevni program kod posjetitelja je stvorio naviku da svakoga dana postoji mjesto na koje se može otići. Takva se praksa pokazala vrlo uspješnom, no taj način koncipiranja programa zahtijevao je izniman napor organizatora.⁹⁶ *Glas Slavonije* navodi kako je programe posjetilo nešto više od 10.300 gledatelja, što čini prosjek od 370 gledatelja po jednome programu.⁹⁷ Organizacijski se tim prvoga OLJM-a sastojao od devet organizatora, od kojih su samo dvoje bili profesionalci. Začetnici manifestacije bili su urednici programa: Saša Z. Odorčić (kazališni program), Davorko Feil (glazbeni i likovni program) te rukovoditelj Centra mladih Branislav Krivokapić.⁹⁸ Govoreći o organizaciji naveli su osjećaj odgovornosti za osječku „ljetnu pustoš“ te istaknuli kako su im pri organizaciji uvelike pomogli brojni entuzijasti koji su sav posao obavili gotovo posve volonterski. Osječki SIZ za kulturu nije prihvatio koncept „Kulturnog ljeta“, financijsku je pomoć pružio samo OSIZ za učenički i studentski standard, a gradske su vlasti dale podršku ideji o održavanju kulturne manifestacije u vidu dopuštenja za korištenje javnih prostora. Ipak, svi su ostali nezainteresirani za pridruživanje projektu u obliku snažnije financijske potpore.⁹⁹ *Glas Slavonije* navodi i primjer kada je Zvonko Ivković, tadašnji intendant Hrvatskog narodnog kazališta u Osijeku, odbio posuditi jedan kazališni kostim koji je bio potreban za organizaciju programa.¹⁰⁰ Ipak, *debi* „Osječkog ljeta mladih“ je organiziran i uspješno proveden. Kultura u Gradu na Dravi zahvatila je gotovo sve republike, a sam je program istovremeno bio ozbiljan i zabavan, nostalgičan i avangardan, od koncerata i poezije pa sve do izložbe fotografija.¹⁰¹ Osim bogatog umjetničkog programa, pažnja je posvećena i ambijentu te su tako programi bili održani na posebno izabranim osječkim lokacijama, novoosmišljenim ljetnim pozornicama i ponovno otkrivenim zaboravljenim prostorima.¹⁰²

5.1.1. OLJM lokacije

Kao što je ranije navedeno, organizatori prvog eksperimentalnog OLJM-a nisu raspolagali pozamašnim financijama te se postojeći proračun nije mogao trošiti na već poznate,

⁹⁶ „Zahuktalo Ljeto mladih“, *Glas Slavonije*, 15. srpnja 1982., 6.

⁹⁷ „Za novo ljetno“, *Glas Slavonije*, 16. kolovoza 1982., 8.

⁹⁸ *Isto*.

⁹⁹ „Kultur(n)a 1982.“, *Glas Slavonije*, 31. prosinca 82-3. siječnja 83., 11.

¹⁰⁰ „Za novo ljetno“, *Glas Slavonije*, 16. kolovoza 1982., 8.

¹⁰¹ *Isto*.

¹⁰² „Cjelovit umjetnički dojam“, *Glas Slavonije*, 21. srpnja 1982., 6.

no prilično skupe lokacije. Zbog tog su se razloga koristile javne gradske lokacije koje su bile pristupačne i lako dostupne većem broju posjetitelja. „Rupa“ kod STUC-a, kulise Tvrđe, „školjka“ pred Domom JNA, popularno okupljalište mladih pred „Romom“ na početku osječkog korza te Prolaz Franje Krežme samo su neke od lokacija koje su pridonijele živosti cijele akcije. Uz to, dokazale su kako Osijek ima zanimljivih, a prije svega i upotrebljivih, prostora na otvorenome koji se mogu prilagoditi različitim programskim sadržajima.¹⁰³

Slika 3 – „Školjka“ pred Domom JNA

Prostorima stare gradske jezgre udahnut je nov život, a ulice Tvrđe pokazale su se kao idealno mjesto za niz ljetnih programa. Tvrđa se ranije nije činila kao dobro mjesto za održavanje kulturnih i zabavnih programa jer se nalazi „iza gradskih leđa“, odnosno petnaestak minuta šetnje od gradskog središta. Ipak, OLJM je pokazao kako predrasude koje govore o tome da je sve što se događa izvan centra osuđeno na neuspjeh nikako nisu istinite. Mladi Osječani prihvatili su Tvrđu kao mjesto koje rado posjećuju, a takav je odnos prema staroj gradskoj jezgri ostao sve do danas.¹⁰⁴ Na Partizanskom trgu¹⁰⁵ odvijale su se kazališne predstave, a dvorište ateljea Galerije Waldinger, smještene u blizini Vodenih vrata, ugostilo je brojne programe. Galerija se mogla pohvaliti ne samo prekrasnim ambijentom, koji je bio odlična kulisa za izložbu fotografija, već i izuzetno kvalitetnom akustikom koja je publici donosila cjelovit umjetnički dojam.¹⁰⁶

¹⁰³ „Zahuktalo »Ljeto mladih«, *Glas Slavonije*, 15. srpnja 1982., 6.

¹⁰⁴ „Prostori Tvrđe“, *Glas Slavonije*, 10. srpnja 1982., 13.

¹⁰⁵ *Trg Sv. Trojstva*; kroz povijest je mijenjao nazive (*Paradni, Glavni, trg Franje Josipa, Karađordev trg*), a nakon Drugog svjetskog rata nazvan je *Partizanski*. Današnji naziv dobiva 1992. godine.

¹⁰⁶ „Za novo ljeto“, *Glas Slavonije*, 16. kolovoza 1982., 8.

5.2. „Osječko ljeto mladih '83.“

Prvi je OLJM održan kao uspješni eksperiment, no sa željom da postane tradicionalan. Upravo to se i dogodilo te je Centar mladih ovom uspješnom akcijom potvrdio svoju važnost i značaj.¹⁰⁷ Srpanj i kolovoz i dalje su bili mjeseci tzv. „mrtve sezone“, ali iz godine u godinu primjetno je kako se uvelike radi na organizaciji ljetnih kulturnih zbivanja, ne samo na Jadranu, već i u kontinentalnim gradovima. Bogatstvo slavonsko-baranjske regije u srpnju je prikazivano na „Đakovačkim vezovima“, u okolici Osijeka kulturu su njegovale „Čepinske ljetne večeri“ i popratni program ernestinovačke „Kolonije“, a Grad na Dravi se mogao pohvaliti programom „Osječkog ljeta mladih '83.“. Kao i prve godine, manifestacija je započela 1. srpnja, a trajanje programa produženo je do 20. kolovoza. Posjetiteljima je ponuđen velik broj sadržaja među kojima su se našle kazališne predstave, izložbe, koncerti, filmske projekcije te brojni drugi programi.¹⁰⁸ *Glas Slavonije* kao posebnu zanimljivost navodi kako je održavanje svih programa planirano na otvorenim prostorima u gradu – na Promenadi, u dvorištu Bastiona, na korzu te ispred Doma JNA, a samo je u slučaju lošeg vremena planirano korištenje prostorija Centra mladih. Također, važno je napomenuti kako je pristup posjetiteljima ostao besplatan. I ovoga su puta, osim domaćih osječkih, uključeni i gostujući izvođači, a urednici programa bili su Branislav Krivokapić, Davorko Feil, Saša Z. Odorčić, Damir Majstorović i Ivan Faktor. Krivokapić, tadašnji rukovoditelj osječkog Centra mladih, za *Glas Slavonije* je izjavio kako je za organizaciju Osječkog ljeta mladih 1983. godine osigurano 1.500.000 dinara¹⁰⁹. Sredstva je najvećim djelom izdvojio OSIZ za učenički i studentski standard, Studentski centar i SIZ za kulturu općine Osijek.¹¹⁰

Dramski program

Dramski je dio programa i ove godine pružio priliku mladim osječkim izvođačima i studentima glume. Čak tri predstave bile su dio završnog ispita prve generacije studenata Akademije dramskih umjetnosti Zagreb – područno odjeljenje Osijek.¹¹¹ Vlasta Ramljak nastupila je s monodramom „Ba-ba-loo“, prema tekstu Ivana Raosa.¹¹² Mladoj glumici to je bio završni ispit iz scenskog govora, pod vodstvom profesorice Ružice Lorković. Ramljak je

¹⁰⁷ „Za novo ljeto“, *Glas Slavonije*, 16. kolovoza 1982., 8.

¹⁰⁸ „Počinje Osječko ljeto mladih '83“, *Glas Slavonije*, 1. srpnja 1983., 6.

¹⁰⁹ Pretvorbom dinara iz rujna 1983. godine u današnju novčanu vrijednost uz omjer 1 DM (39,11DIN) = 0,5€ = 3,79Kn spomenutih 1.500.000 dinara bilo bi približno oko 145.000kn (≈ 19.180€, prema tečaju 15. travnja 2022. 1€=7.58kn).

Prema: *Povijesne tečajne liste*. <http://www.kunalipa.com/katalog/tecaj/yu-dinar-1966-1991.php> (15.travnja 2022.)

¹¹⁰ „Priredbe na otvorenom prostoru“, *Glas Slavonije*, 5. srpnja 1983., 6.

¹¹¹ „Uglavnom osječki izvođači“, *Glas Slavonije*, 20. kolovoza 1983., 11.

¹¹² „Vlasta Ramljak izvodi monodramu“, *Glas Slavonije*, 14. srpnja 1983., 6.

zadovoljila komisiju Akademije, a prepuno gledalište nagradilo ju je velikim pljeskom.¹¹³ Đorđe Bosanac, drugi član osječke Drame koji je uspješno odradio završni ispit, izveo je „Valentina Žganca“ iz Krležinog romana „Na rubu Pameti“, dok je Damir Lončar briljirao u „Instrukciji“ u režiji Damira Munitića. Studenti su izveli još i predstavu „Zločin na kozjem otoku“, a teatar „Rupa“ Centra mladih predstavio se s Krivokapićevom farsom „Okovani“. Osječki KAMO izveo je predstavu „Čerga“, a Nenad Inđić, član Drame HNK u Osijeku, igrao je posljednju predstavu, monodramu pod nazivom „Život je brate k'o mješalica za cement“. ¹¹⁴ Od gostujućih izvođača, kojih je ove godine zbog nedostatka financija bilo malo, publici su se predstavili Srpsko narodno pozorište iz Niša s predstavom Velimira Stojanovića „Voćni dan“ te Ilija Zovko iz Imotskog predstavom „Dajem ti na znanje“. ¹¹⁵

Glazbeni program

Glazbeni je dio programa, pod vodstvom urednika Davorka Feila, ostao vjeran krilatici „za svakoga po nešto“. Za ljubitelje klasike publici se i ove godine predstavio solist osječke Opere, bariton Ferdinand Zovko, koji je uz klavirsku pratnju prof. Teodora Sobovića izvodio djela starih majstora.¹¹⁶ Slavonski „kauboji“ iz osječke grupe Country Lole zaljubljenicima u *country* glazbu pružili su pravi koncertni program. Sljedeću večer nastupio je zagrebački sastav Ayllu koji je, drugo ljeto za redom, Osječanima donio izvornu glazbu starih Inka i drugih naroda južnoameričkih Anda.¹¹⁷ Da se na OLJM-u mogu čuti svi glazbeni žanrovi potvrđuje i koncert Daniil Harms blues banda Osijek, odnosno Damir Valašek i Darko Kraljik te gosti iz rock-jazz grupe Mladena Barakovića iz Zagreba. U sklopu ove žanrovski šarolike večeri nastupio je i Marjanov zadnji band iz Ljubljane, a riječ je bila o novom sastavu Marka Breclja.¹¹⁸ Od domaćih izvođača nastupila je još i grupa Nessie te osječka rock selekcija mladih glazbenika.¹¹⁹ Ljeto je otvorio Električni orgazam iz Beograda, a od gostujućih izvođača iz Beograda nastupile su grupe U škripcu, D'boys i Posljednja igra leptira. Gostovanju se priključila i grupa Xenia iz Rijeke, a iz Zagreba su gostovale grupe Animatori, Plava trava zaborava, Patrola i Zvijezde koji su se publici, zbog lošeg vremena, nažalost morali predstaviti u zatvorenom prostoru. Posebno je osvježanje bio nastup Elvis Kurtovich And His Meteors iz Sarajeva koji su publici predstavili novi glazbeni pokret New Primitives (novi primitivci), a sjajnim nastupom zasjenili su

¹¹³ „Uglavnom osječki izvođači“, *Glas Slavonije*, 20. kolovoza 1983., 11.

¹¹⁴ *Isto*.

¹¹⁵ „Priredbe na otvorenom prostoru“, *Glas Slavonije*, 5. srpnja 1983., 6.

¹¹⁶ „Koncert Ferdinanda Zovka“, *Glas Slavonije*, 7. srpnja 1983., 6.

¹¹⁷ „Perspektivni slavonski kauboji“, *Glas Slavonije*, 6. srpnja 1983., 7.

¹¹⁸ „Koncert ispred Doma JNA“, *Glas Slavonije*, 15. srpnja 1983., 6.

¹¹⁹ „Priredbe na otvorenom prostoru“, *Glas Slavonije*, 5. srpnja 1983., 6.

perspektivnu mladu grupu Dorian Grey koji su nastupali prije njih. Publici se predstavio i osječki bubnjar Ratko Divjak, koji je nastupio u rock i jazz selekciji, uz Stjepka Guta i Radomira Mihajlovića Točka.¹²⁰

Glazbeni dio OLJM-a bio je uspješno održan, ali uslijedile su i poneke primjedbe vezane uz ponašanje omladine koja je posjećivala koncerte. Naime, lokacija na kojoj su se koncerti održavali, tzv. „školjka“, nalazila se uz park i pješačku zonu, ali neki posjetitelji na koncerte su dolazili biciklima i motociklima te su vozeći kroz park plašili pješački dio publike. Uz to, problem je predstavljalo i smeće koje je često završavalo na podu, a najgore su bile razbijene staklene boce, od kojih je jedna, kako piše Dražen Dragušica za *Glas Slavonije*, doletjela i na pozornicu.¹²¹

Likovni program

Likovni je program otvoren izložbom pod nazivom „Neki aspekti suvremene jugoslavenske fotografije“, koja je ostvarena u suradnji sa „Srećnom galerijom“ SKUC-a iz Beograda.¹²² Posjetitelji su izložbu mogli pogledati u Galeriji Centra mladih od 1. srpnja do 1. kolovoza. U predgovoru kataloga Slavko Timotijević je naglasio kako je izložba pripremana gotovo šest mjeseci, ali kako se na njoj ne prikazuju svi žanrovi fotografije u Jugoslaviji. Ipak, prikazivala je neke vrijedne aktualnosti jugoslavenske suvremene fotografije, svojstvene suvremenim kulturnim, socijalnim i političkim uvjetima toga podneblja. Predstavljene su fotografije autora iz Zagreba, Ptuja, Beograda, Maribora, Ljubljane i Novog Mesta, a svima je zajednička bila pripadnost općem poletu tadašnje fotografije.¹²³ Publiku su privukle i izložbe „Tito – nesvrstanost – mir“, „Aktovi“ S. Milanovića, „Osijek u WC-u“ autora Ž. Šepića te izložba skulptura Ivana Bertoka.¹²⁴ Potonji je izložio 40 reljefa, a Zdenko Jelaš tridesetak ulja na platnu na prostoru kod Mosta mladosti. Umjetnici su izrazili zadovoljstvo izložbom na otvorenome, a ništa manje zadovoljni nisu bili ni građani koji su mekim reljefima u drvetu i slikovitim pejzažima te mrtvoj prirodi pronašli mjesto u svojim domovima.¹²⁵

¹²⁰ „Smotra mladih glazbenika“, *Glas Slavonije*, 5. kolovoza 1983., 7.

¹²¹ *Isto*.

¹²² „Raznovrsni kulturni sadržaji“, *Glas Slavonije*, 1. srpnja 1983., 6.

¹²³ „Četrdeset i šest filmova“, *Glas Slavonije*, 8. srpnja 1983., 7.

¹²⁴ „Galerija Centra mladih“, *Revija časopis za književnost, kulturu i društvena pitanja*, Osijek '83, br. 5, 102.

¹²⁵ „Zajednička izložba Bertoka i Jelaša“, *Glas Slavonije*, 8. kolovoza 1983. 4.

Filmski program

Ljetna monotonija nije zaobilazila ni redovni kino-repertoar grada na Dravi, a Centar mladih tom je problemu doskočio uz koncept dobroga filma, okrenutog samome filmu i publici sa širokim vidicima.¹²⁶ Naime, u okviru filmskog programa OLJM-a '83., u organizaciji Centra mladih i Marksističke tribine mladih – Općinske konferencije SSOH Osijek, od 7. srpnja do 21. kolovoza ispred Centra mladih su se odvijale projekcije filmskih ostvarenja.¹²⁷ Marksistička tribina mladih pet je godina u ljetnim mjesecima organizirala ljetno kino na otvorenome, a 1983. godine odlučili su snage udružiti s Centrom mladih. Damir Majstorović, voditelj Marksističke tribine OK SSOH, za *Glas Slavonije* objašnjava kako je program, uz 16 filmova Marksističke tribine, obogaćen s još 30 filmova čije je prikazivanje ispred svojih prostorija organizirao upravo Centar mladih. Time se željela postići ne samo žanrovska raznolikost, već i svojevrsna ravnoteža između umjetničkog i komercijalnog filma, što je trebalo zainteresirati mladu publiku. Bilo je tu i naslova koji se do tada nisu mogli vidjeti u kino-distribuciji, kao i filmova sa starijim datumom.¹²⁸ „Od vrijednijih ostvarenja izdvajamo Szabove „Budimpeštanske priče“, „Stablo za klompe“ (Olmija), Fellinijev „Grad žena“ te izuzetan film Clauda Leloucha „Jedan čovjek jedna žena“.“¹²⁹ Svoje su mjesto na programu našli i filmovi za razonodu kao što su Penckinpahov „Konvoj“, Edwardsov „Inspektor Kluzo u akciji“ te Suterlandov „Stanlio i Olio u legiji stranaca“. Publici su vrijeme kratili i domaći filmovi kao što su „Jutro“ Puriše Đorđevića, „Ljubica“ Kreše Golika te Pavlovićev „Do viđenja u idućem ratu“. Na programu su se našli još i socijalni filmovi „Ponoćni expres“, „Nož u glavi“, „Čovjek na krovu“, filmovi kao rekonstrukcije istinitih događaja posvećeni aktualnim političkim temama poput filma „Olovno novo vrijeme“ i drugi. Gledatelji su imali priliku vidjeti i dijalektičko prožimanje u filmu „Posljednji metro“, oštru satiru u „Krunskom svjedoku“ te kritici ne posebno važne filmove „Hollywoodski frizer“ i „Artist i model“.¹³⁰ „Jednom riječju svi žanrovi su zastupljeni: od socijalnih i psiholoških povijesnih i intimnih drama, preko vesterna i spektakla, do muzičkih filmova.“¹³¹ Sve su projekcije počinjale u 21 sat, a ulaz se nije naplaćivao što je utjecalo na veliku posjećenost te je prostor ispred Studentskog centra uvijek bio ispunjen, ponekad i s više od tisuću gledatelja. Uz to, ljetna shema posebno je privlačila publiku da se iz kino-dvorana presele na ljetno kino pod vedrim nebom, a odnosila se na puno ležerniji pristup od uobičajenog.

¹²⁶ „Osvježenje Ljetnog kina“, *Glas Slavonije*, 13. srpnja 1983., 7.

¹²⁷ „Priredbe na otvorenom prostoru“, *Glas Slavonije*, 5. srpnja 1983., 6.

¹²⁸ „Četrdeset i šest filmova“, *Glas Slavonije*, 8. srpnja 1983., 7.

¹²⁹ *Isto*.

¹³⁰ „Osvježenje Ljetnog kina“, *Glas Slavonije*, 13. srpnja 1983., 7.

¹³¹ *Isto*.

Odnosno, na projekciju se moglo doći na biciklu ili motoru kojeg bi parkirali u gledalište, film se mogao gledati iz vlastite stolice na rasklapanje ili iz ležećeg položaja i sve to uz hladno piće i cigaretu, a da ništa od toga nikome ne bi bilo neobično.¹³²

Akcije

OLJM je otvorila akcija „Kuhanje čobanca i nakon toga jedenje istog“ koja se održala na Promenadi. Između filmskog programa i akcije smjestila se projekcija filmova Tomislava Gotovca iz Zagreba. Na programu su se našle i još dvije akcije pod nazivom „Dan dječje radosti – Djed Mraz“ i „Crtamo na mostu“.¹³³

„Čuti i vidjeti, doživjeti mlade glazbene sastave iz grada i zemlje, vrijedne vokalne soliste, glumce i recitatore, rock pjevače, moderna klasična djela, slušati stare majstore, gledati suvremena i avangardna kazališna ostvarenja u interpretaciji mladih glumaca i zanesenjaka, posjetiti nekoliko zanimljivih izložbi fotografija kakve inače ne vidimo u toku nekoliko godina, sve to daje Osječkom ljetu mladih ove godine značenje i jamči zaista visoku razinu osobito nekih nastupa i priredbi.“¹³⁴

Tako je pedesetak dana ljetnih priredbi, još na početku pomlađenog kulturnog ljeta, najbolje opisao novinar *Glasa Slavonije* M. Polić i bio je posve u pravu. „Osječko ljeto mladih '83.“ uspješno je provedeno, a druga godina eksperimentalnog projekta u organizaciji Centra mladih polako, ali sigurno, postala je čvrst temelj za organizaciju tradicionalnog, ljetnog kulturnog programa u narednim godinama. Po završetku ljeta ostala je nada da će sljedeće „Osječko ljeto mladih“ trajati cijelo ljeto te da će se u organizaciju uključiti i druge organizacije, a sve u svrhu što kvalitetnijeg i raznovrsnijeg programa.¹³⁵

5.3. „Osječko ljeto mladih '84.“

Osječko ljeto mladih našlo je svoje mjesto i čvrsto se ukorijenilo u kulturnoj tradiciji Osijeka predstavljajući onu „neophodnu slamku spasa za koju se hvataju utopljenici u moru gradske dosade“¹³⁶. Ipak, ovo treće po redu „Ljeto mladih“ trajalo je nešto kraće od prijašnjih godina – od 1. do 31. srpnja, no posjetitelji su svakodnevno mogli posjetiti dvostruki program. Taj „dupli sadržaj“ uključivao je jedan film i još jednu umjetničku ili zabavnu manifestaciju,

¹³² „Divlja horda i Konvoj Sama Peckinpaha“, *Glas Slavonije*, 28. srpnja 1983., 7.

¹³³ „Sjedeći na travi, gledajući film“, *Glas Slavonije*, 3. kolovoza 1983., 4.

¹³⁴ „Četrdeset i šest filmova“, *Glas Slavonije*, 8. srpnja 1983., 7.

¹³⁵ „Smotra mladih glazbenika“, *Glas Slavonije*, 5. kolovoza 1983., 7.

¹³⁶ „Divlja horda i Konvoj Sama Peckinpaha“, *Glas Slavonije*, 28. srpnja 1983., 7.

točnije, kazališnu predstavu, izložbu, koncert ili akciju u prostoru. Ovakva organizacija imala je prednosti u vidu mogućnosti izbora, ali i mane s obzirom da se filmski program mogao organizirati i u kolovozu (kao prethodne godine), čime bi se gotovo posve uklonilo mrtvilo ljetne sezone.¹³⁷ Program OLJM-a 1984. godine, kao i prethodne godine, financirala je Zajednica za usmjereno obrazovanje općine Osijek¹³⁸.

Dramski program

Dramski je program trećeg OLJM-a bio vrlo bogat i raznovrstan, a od dvanaest planiranih predstava čak su polovina bila gostovanja¹³⁹. Kazališne su se predstave toga ljeta igrale na novoj pozornici na ulazu u Studentski centar, koji se svojom arhitekturom odlično uklopio u ulogu scene pod vedrim nebom.¹⁴⁰ Ove se godine u program po prvi puta uključuje Hrvatsko narodno kazalište u Osijeku i to već na samome otvaranju kada je ansambl Drame publiku zabavljao s dvije svoje predstave. Radilo se o suvremenim tekstovima: „HI-FI“ Gorana Stefanovskog i „Zmija“ Fadila Hadžića, koja je bila jedna od najgledanijih predstava HNK tadašnjeg vremena. Tu je komediju na scenu postavio zagrebački redatelj Petar Šarčević, a gledatelje je podsjetio kako „gluposti, hipokrizije i karijerizma ima i u socijalizmu“.¹⁴¹ Međutim, s novom lokacijom stigli su i vječni osječki problemi ljetnih mjeseci – komarci, a u časopisu *Ten* tako stoji zanimljiv komentar koji kaže kako se predstava „HI-FI“ pretvorila u dobrovoljnu akciju davanja krvi: „Nakon dvosatnog druženja, osječke kulturne znamenitosti komarci su nam rekli: Hvala ti za krv!“.¹⁴² Ipak, komarci nisu spriječili ni publiku ni izvođače te je, od domaćih glumaca, nastupila osječka Vedra scena s komedijom Fadila Hadžića „Ugledni gost“, a nakon njih nastupili su i učenici CUO „Braća Ribar“ Osijek koji su izveli predstavu pod nazivom „Uličari neobičnog kova“.¹⁴³ Iz domaće scene osječkoj se publici predstavila i mlada glumica Mira Perić koja je izvela monodramu Drage Hedla pod nazivom „Aerobic story“.¹⁴⁴

Prvo ovogodišnje kazališno gostovanje bio je nastup Narodnog kazališta „August Cesarec“ iz Varaždina koji su izveli „Lementacije Valenta Žganca“, deveto poglavlje Krležina romana „Na rubu pameti“.¹⁴⁵ Teatar amatera iz Titova Užica publici je predstavio svoju prvu predstavu

¹³⁷ „Kazalište, film, izložbe“, *Glas Slavonije*, 20. lipnja 1984., 8.

¹³⁸ Ranije: OSIZ za učenički i studentski standard.

¹³⁹ *Glas Slavonije* 16. srpnja navodi kako je došlo do kraćeg prekida programa jer su predstavu trebali održati i studenti beogradskog Fakulteta dramskih umetnosti, no gostovanje su otkazali.

¹⁴⁰ „Od Krleže do Kundere“, *Glas Slavonije*, 21. lipnja 1984., 8.

¹⁴¹ „Zmije i Čovjek slon“, *Glas Slavonije*, 2. srpnja 1984., 3.

¹⁴² *Ten*, god. I, br. 4, srpanj-kolovoz 1984., 21.

¹⁴³ „Ponovo – Hadžić“, *Glas Slavonije*, 16. srpnja 1984., 4.

¹⁴⁴ „Djevojka s margina“, *Glas Slavonije*, 24. srpnja 1984., 4.

¹⁴⁵ „Varaždinski teatar s Krležom“, *Glas Slavonije*, 6. srpnja 1984., 4.

„Zid“, rađenu prema noveli Jeana Paula Sartrea.¹⁴⁶ Nadalje, publika nije uživala samo u predstavama inspiriranim književnim djelima, a za to se pobrinula šesteročlana grupa „Neo Mertz“ Kulturnog centra mladih iz Novog Sada. Oni su izveli multimedijalni eksperimentalni program uz pomoć glazbe, video-tehnike, likovnog izraza i vlastite poezije.¹⁴⁷ Gostovali su još i Čakovečko amatersko kazalište s predstavom „Galgota“ i Kugla glumišta iz Zagreba, a prvi je put izvedena i jedna predstava za djecu u izvedbi zagrebačkog Teatra „žar-ptica“.¹⁴⁸ Osječki su mališani mogli pogledati predstavu „Pišta s vašarišta“ koja je napravljena prema stihovima zagrebačkog književnika slavonskog podrijetla Slavka Mađera, u izboru i režiji Vida Fijana.¹⁴⁹

Glazbeni program

Pozornica za glazbeni dio programa ostala je jednaka te su se i ovogodišnji koncerti odvijali kod „školjke“, ispred Doma JNA. Kao i do sada, za svakoga je bilo ponešto, no rock-koncerti su bili najbrojniji, a održalo ih se čak dvanaest. Od zagrebačkih rock-grupa koncert su održali Animatori, Film i Zvijezde, a iz Beograda su se publici predstavile grupe D'Boys i po prvi put grupa Katarina II. Nastupila je i riječka grupa Xenia te mariborski Lačni Franc koji je najviše oduševio mlade Osječane. Tri su koncerta održali i osječki rock-sastavi, na način da su nastupile po tri grupe: Tref, Lift i Orion te Utopija, Enigma i Potomac, dok je grupa Nessi održala solistički koncert, a grupa Roderick A nastupila je uz predstavu Kugla-glumišta. Svi rock koncerti imali su veliku posjećenost, a publika je izvođače nagrađivala pljeskom i pozivom na bis.¹⁵⁰

Ljubitelji klasične glazbe uživali su u dva koncerta opernih arija i dueta. Na prvom je, uz već dobro poznatog baritona osječke Opere – Ferdinanda Zovka, nastupila beogradska sopranistica Milka Stojanović, uz klavirsku pratnju Teodora Sobovića. Dugi je koncert uljepšala osječka sopranistica Olgica Vulić, uz riječkog tenora Voljena Grbaca i klavirsku pratnju Ivanke Ivanović. Njihovi su se glasovi, kao i prethodnih godina, čuli u Galeriji Waldinger. Uz to, održali su se i koncerti gitarista-akustičara, a nastupili su Goran Flauder, Miljenko Šmit i Branislav Mirolović. Ratko Divjak sa svojim je grupama nastupio dva puta i to jednom s jazz, a drugi put s rock-glazbom.¹⁵¹

¹⁴⁶ „Večer opernih arija“, *Glas Slavonije*, 7. srpnja 1984., 3.

¹⁴⁷ „Multimedijalni umjetnički program“, *Glas Slavonije*, 10. srpnja 1984., 4.

¹⁴⁸ „Kazalište, film, izložbe“, *Glas Slavonije*, 20. lipnja 1984., 8.

¹⁴⁹ „Predstava za najmlađe“, *Glas Slavonije*, 19. srpnja 1984., 4.

¹⁵⁰ Više informacija o glazbenom dijelu programa, uz komentare izvođača i detalje s koncerata rock grupa, nalazi se u časopisu *Ten*, br. 4, god. I, srpanj-kolovoz 1984. od 18. do 21. stranice, u rubrici posvećenoj Osječkom ljetu mladih.

¹⁵¹ „Rock, jazz i klasika“, *Glas Slavonije*, 3. srpnja 1984., 7.

Likovni program

Likovna radionica Centra mladih pobrinula se da tijekom cijelog mjeseca ne manjka likovnog programa te su svakodnevno bili dostupni na svim priredbama OLJM-a. Organizirana je i izložba filmskog plakata Stefana Borote iz Ljubljane te izložba fotografija pod nazivom „Na drugoj strani“ u suradnji sa „Srećnom galerijom“ beogradskog Studentskog kulturnog centra.

Likovni je program bio dostupan i najmlađim Osječanima koji su svoju kreativnost pokazali u akciji „Crtamo na mostu“. Ovakva „galerija pod vedrim nebom“ za najmlađe bila je organizirana i prethodnih godina te je zbog velikog odaziva ponovljena i održana kao manifestacija s najvećim brojem posjetitelja u okviru „Osječkog ljeta mladih '84.“. Mališani su tako oslikali Most mladosti, a njihovu je kreativnost „nakon nekoliko sati uspio zaustaviti tek nedostatak krede“.¹⁵²

Slika 4 – Akcija „Crtamo na mostu“

Filmski program

Centar mladih Studentskog centra i ove je godine uspješno dogovorio suradnju s Marksističkom tribinom Općinske konferencije SSOH, no za razliku od prošle godine filmovi su bili prikazivani samo u srpnju i to na novoj lokaciji – u dvorištu Bastiona. Sve su projekcije,

¹⁵² „Dječji atelje na mostu“, *Glas Slavonije*, 23. srpnja 1984., 1.

kao i prethodne godine, počinjale u 21 sat.¹⁵³ Urednici filmskog programa bili su Ivan Faktor, koji je u ime organizacije Centra mladih birao filmove za prvu polovinu mjeseca, i Damir Majstorović, koji je kao voditelj Marksističke tribine OK SSOH izabrao filmove za drugu polovinu mjeseca. Tijekom sastavljanja popisa organizatori su u obzir uzeli tekuću distribuciju filmova te nekoliko naslova koje osječka publika do tada nije imala priliku vidjeti, ali i klasična filmska ostvarenja iz fundusa Jugoslavenske kinoteke.¹⁵⁴

Suvremeni mjuzikl „Jabuka“ u režiji M. Golana tek se trebao prikazivati u jugoslavenskim kinematografima. Iz australske kinematografije bio je tu film „Neobična pljačka“ u režiji Brucea Beresforda. Premijerno je prikazan i film „Mefisto“ iz mađarske kinematografije redatelja Istvana Szaboa koji je 1983. godine osvojio Oscara za najbolji film izvan engleskog govornog područja. Premijerno su prikazana i dva domaća filma – „Treći ključ“ i „Raseljeno lice“. Od ostalih filmova na programu su se našli engleski „Čovjek slon“, američki „Dan velikih valova“ i rock-mjuzikl „Polupano staklo“. Iz fundusa Jugoslavenske kinoteke prikazani su filmovi Josefa von Sternberga, Howarda Hawksa, Fritza Langa, Luisa Mallea, Alfreda Hitchcocka, Maksa Ophilsa, Edvarda Dmitrika, Federica Fallinija i drugih. U žanrovskoj su se raznovrsnosti tako našli mjuzikli, psihološke drame, kriminalistički filmovi, vesterni pa i kung-fu filmovi.¹⁵⁵

Akcije

Akcije su, također, bile sastavni dio Osječkog ljeta mladih, a ove ih se godine održalo nekoliko. Osim u okviru likovnog programa spomenute akcije za najmlađe sugrađane – „Crtamo na mostu“, treba istaknuti i akciju dobrovoljnog darivanja krvi pod nazivom „Hvala ti za krv“. Akcija je organizirana i provedena u suradnji sa Stanicom za transfuziju krvi, a održala se na Promenadi. Nekoliko dana prije akcije darivanja krvi, na Promenadi je akcijaški dio OLJM-a otvoren uz neobičnu akciju „Dođite na jaja“. ¹⁵⁶ Naime, posjetitelje i slučajne prolaznike čekalo je gotovo tisuću svježe pečenih jaja. Ovakva je scena zbunila prolaznike koji su s nepovjerenjem prvo nekoliko puta prošetali uz kuhare, potom stidljivo ispitivali kolika je cijena, da bi tek kada su im organizatori rekli kako su jaja besplatna, prihvatili neočekivani obrok i večerali.¹⁵⁷

¹⁵³ „Žanrovska raznovrsnost“, *Glas Slavonije*, 27. lipnja 1984., 8.

¹⁵⁴ „Rock i country na osječki način“, *Glas Slavonije*, 18. srpnja 1984., 4.

¹⁵⁵ „Žanrovska raznovrsnost“, *Glas Slavonije*, 27. lipnja 1984., 8.

¹⁵⁶ „Dođite na jaja“, *Ten*, br. 3, lipanj 1984., 11.

¹⁵⁷ „Dođoh, vidjeh i pojedoh – jaje“, *Ten*, god. I, br. 4, srpanj-kolovoz 1984., 20.

Treće „Osječko ljeto mladih“ uspješno je provedeno unatoč neplaniranim organizacijskim problemima. Brojne kazališne predstave, tri koncerta klasične glazbe, dvije likovne izložbe, petnaestak koncerata te tridesetak filmova čine ukupno više od pedeset sadržaja koji su Osječanima pruženi tijekom srpnja. Kazališni je program ovoga ljeta bio posjećeniji nego ranijih godina, s ukupno više od 2.000 gledatelja, a cjelokupni program vidjelo je više od 25.000 mladih. Ukupni troškovi trećeg OLJM-a bili su 2,56 milijuna dinara¹⁵⁸, što je prema procjeni *Glasa Slavonije* vrlo malo s obzirom na količinu i kvalitetu programa.¹⁵⁹ Ipak, organizatori iz Studentskog centra neugodno su bili iznenađeni nedovoljnom podrškom nekih od odgovornih ljudi u gradu, čija bi im pomoć bila od velike koristi. Unatoč tome što je OLJM postao dio ljetne tradicije Osijeka, ipak ga se nije tretiralo kao značajnu kulturnu manifestaciju. Iz tog se razloga nije mogao oslanjati na financijsku pomoć SIZ-a za kulturu¹⁶⁰, već su troškove pokrivali Zajednica za usmjereno obrazovanje (ranije OSIZ za studentski i učenički standard) te radna organizacija Studentskog centra.¹⁶¹ Zbog ograničenih sredstava ovogodišnje ljeto mladih trajalo je kraće od prethodnih, a unatoč uspješnoj organizaciji, završeno je uz želju za većom društvenom i financijskom pomoći idućeg ljeta.

5.3.1. OLJM lokacije

Centar mladih je, kako je već ranije u radu navedeno, birao odgovarajuće otvorene prostore u gradu koji su bili prikladni za održavanje kulturnih i zabavnih manifestacija. Tako su „školjka“ pred Domom JNA, dvorište „Bastiona“, Promenada tj. Šetalište Veljka Vlahovića i druge lokacije, posjetiteljima pružale besplatno uživanje u ljetnim večerima uz umjetnost i zabavu.¹⁶²

Međutim, treće se godine korištenja „školjke“ pred Domom JNA pojavio problem, jer je održavanje koncerata navodno smetalo okolnim stanarima. Ipak, manje očekivan problem bio je s lokacijom u dvorištu Bastiona gdje su trebale biti organizirane projekcije filmova, koje su se prethodne godine održavale uz Studentski centar. Unatoč prethodnom dogovoru, u posljednji

¹⁵⁸ Pretvorbom dinara iz 1984. godine u današnju novčanu vrijednost uz omjer 1 DM (65,74DIN)=0,5€=3,79Kn spomenutih 2.560 000 dinara bilo bi približno oko 147.500kn (≈ 19.450€, prema tečaju 15. travnja 2022. 1€=7.58kn).

Prema: *Povijesne tečajne liste*. <http://www.kunalipa.com/katalog/tecaj/yu-dinar-1966-1991.php> (15.travnja 2022.)

¹⁵⁹ „Visoka ocjena Ljetu mladih“, *Glas Slavonije*, 28. rujna 1984., 8.

¹⁶⁰ *Glas Slavonije* navodi kako je SIZ za kulturu prijašnjih godina ostavljao namjenska sredstva za ljetne programe, kako bi se razbilo ljetno kulturno mrtvilo, ali ranije nije bilo zainteresiranih za korištenje tih sredstava. Sada, kada su se mladi pojavili s organiziranim konkretnim planom i programom, SIZ je odgovorio kako ipak nemaju sredstava. Za takav je odgovor vjerojatno bilo krivo i vrijeme stabilizacije, koje je donijelo manje sredstava za kulturu. Ipak, organizaciji OLJM-a se, osim financijskog segmenta, u susret moglo izaći barem s podrškom.

¹⁶¹ „Treća nije uvijek sreća“, *Glas Slavonije*, 3. srpnja 1984., 2.

¹⁶² *Isto*.

je čas stigla zabrana iz SIZ-a za kulturne djelatnosti zbog nekoliko primjedbi. Prva se primjedba odnosila na to da će projekcije ometati rad kulturno-umjetničkih društava, međutim, problem je riješen dogovorom da pokusi počinju pola sata ranije, a projekcije filmova pola sata kasnije. Druga je primjedba povukla pitanje sanitarnog čvora, koji je bio u vlasništvu kulturno-umjetničkih društava te, navodno, nije namijenjen održavanju manifestacija poput planiranih projekcija, što je SIZ iskoristio kao razlog zbog kojeg se projekcije tu ne mogu održavati.¹⁶³

Treće se godine OLJM-a kao nov prostor nametnuo i ulaz u Studentski centar, koji je svojim oblikom izvrsno poslužio za održavanje kazališnih predstava. Jedini je problem predstavljao automobilski promet, kojeg je Sekretarijat javne sigurnosti odbio obustaviti zbog navodnog nedostatka prometnika, no on u vrijeme održavanja predstava ionako nije bio velik.¹⁶⁴ U narednim će se godinama prostor Studentskog centra pokazati kao najbolja lokacija za održavanje gotovo svih programa te će njegov arhitektonski potencijal biti posve iskorišten.

5.4. „Osječko ljeto mladih '85.“

Bez obzira na organizacijske probleme prethodne godine, odbor Centra mladih nije odustao od provedbe programa „Osječkog ljeta mladih“. Četvrti OLJM trajao je, kao i treći, od 1. do 31. srpnja, a u program su se uključili Dječje kazalište „Ognjen Prica“, SORA Osijek te Muzička škola.¹⁶⁵ Gotovo svi programi održavali su se na otvorenim prostorima, na lokacijama koje su bile korištene i prethodne godine: na platou ispred Studentskog centra, na Mostu mladosti, kod „školjke“ ispred Doma JNA te u Galeriji Waldinger. Sve su predstave, koncerti i filmovi počinjali u 21 sat, a ulaz je, kao i svakoga puta, bio posve besplatan.¹⁶⁶ Važno je napomenuti kako se od 1985. godine značajno povećava količina sačuvanog materijala koji se odnosi na organizaciju i provedbu sadržaja manifestacije te sada, uz građu tiskanih medija, važan čimbenik postaje arhivirana građa koja se čuva u prostorima Studentskog centra.¹⁶⁷ U arhiviranoj se građi navodi kako su ovogodišnje uredništvo činili: Đorđe Patković (glazbeni

¹⁶³ „Treća nije uvijek sreća“, *Glas Slavonije*, 3. srpnja 1984., 2.

¹⁶⁴ *Isto*.

¹⁶⁵ „Osječko ljeto mladih '85.“, *Izveštaj o radu RJ Centar mladih za 1985. godinu*, Programski savjet Centra mladih, 1985.-17.11.1987., 2.

¹⁶⁶ „Raznovrsne kulturno-zabavne priredbe“, *Glas Slavonije*, 8. srpnja 1985., 6.

¹⁶⁷ Podatci koji se nalaze u arhivi Studentskog centra vrlo su detaljni te donose širu sliku i pozadinu same organizacije „Osječkog ljeta mladih“. Međutim, zbog određene forme i okvira od kojih ovaj rad ne smije previše odstupati, naredne će godine biti obrađivane u sličnom opsegu te na sličan način kao i prethodne.

program), Hrvoje Petrušić (kazališni program), Ivan Faktor (filmski program) te rukovoditeljica Centra mladih – Blaženka Raknić (likovni program).¹⁶⁸

Kazališni program

U kazališni je dio programa ovogodišnjeg OLJM-a uvršteno četrnaest kazališnih predstava, od kojih je sedam amaterskih i tri profesionalne predstave za odrasle, te četiri predstave za djecu, a u prosjeku su troškovi kazališnih predstava procijenjeni na 70.000 dinara po izvedbi.¹⁶⁹ Iako je program ove godine bio nešto manje posjećen nego prijašnjih godina¹⁷⁰, urednici dramskog programa – Hrvoje Petrušić i Miljenko Šustić, unatoč kratkom roku pripreme uspjeli su sastaviti vrlo dobar dramski ostvaraj.¹⁷¹

Gostujuće predstave kazališnih amatera bile su na vrlo visokoj razini, a to se posebno istaknulo na predstavama „Tri prašćića“ i „Pif-paf-puf“, koje su izveli ponajbolji kazališni amateri iz družine „Daska“ iz Siska. Uspješni su bili i sisački pantomimičari koji su se publici predstavili s predstavom „Gips“ te amateri iz zagrebačkog Kazališta „Goran“, studentskog Kulturno-umjetničkog društva „Ivan Goran Kovačić“ u političkoj bajci „Zmaj“. Već stalna postava na „Osječkom ljetu mladih“ bili su članovi Teatra amatera Kluba Omladine iz Titova Užica koji su izveli farsu Luke Paljetka pod nazivom „Čekalac“, u režiji bivšeg osječkog studenta Dragoljuba Selakovića.¹⁷² Posljednju amatersko predstavu izveli su članovi Amaterskog kazališta „Ferdo Kraštek“ iz Đurđenovca koji su se predstavili s Grgićevom komedijom pod nazivom „Probudi se Kato“.¹⁷³ *Glas Slavonije* navodi kako su osječki amateri, iako još nisu bili na razini gostujućih, dali najbolje od sebe te je izveden prvijenac amaterske kazališne radionice Centra mladih – parodija na vestern-filmove Renea de Obaldija „Vjetar u granama sassafrasa“, u režiji Ice Tomljenovića. Studenti Pedagoškog fakulteta iz Teatra „PAF“ su izveli predstavu „Život provincijskog plejboja poslije Drugog svjetskog rata“, u režiji i adaptaciji Saže Z. Odorčića.¹⁷⁴

Od izvedenih profesionalnih predstava jedna je bila gostovanje, dok su dvije bile domaće. Gostovali su Ljubica Ković i Duško Jakšić iz Beograda, a izveli su Hadžićevu komediju „Ljubav na prvi pogled“, u režiji Mirjane Ojdanić. Preostale su dvije predstave monodrame iz

¹⁶⁸ „Prijedlog programa manifestacije Osječko ljetu mladih '85.“, Osječko ljetu mladih '85, bez oznake spisa.

¹⁶⁹ „Program rada Centra mladih (studeni 1985. – prosinac 1986.)“, Programski savjet Centra mladih, 1985.-17.11.1987., 29.

¹⁷⁰ Najvjerojatniji uzrok manje posjećenosti je dvojak – nešto slabija promidžba te neposredna blizina sjeverne strane zgrade Studentskog centra gdje su se istovremeno prikazivali filmovi.

¹⁷¹ „Dobre amaterske predstave“, *Glas Slavonije*, 17. srpnja 1985., 7.

¹⁷² *Isto*.

¹⁷³ „Probudi se, Kato!“, *Glas Slavonije*, 19. srpnja 1985., 6.

¹⁷⁴ „Dobre amaterske predstave“, *Glas Slavonije*, 17. srpnja 1985., 7.

pera iste redateljice, a radilo se o „Servisu iz Rakovice“ u izvedbi Milorada Bunčića te „Upotrebi sive materije“ koju je izvela Mira Perić.¹⁷⁵

Nakon prošlogodišnjeg uspješnog programa namijenjenog djeci, ove je godine „Osječko ljeto mladih“ postalo i ljeto najmlađih. Dječje kazalište „Ognjen Prica“ izvelo je mjuzikl „Zeko, zriko i janje“ Branka Mihaljevića, a organizirali su i gostovanje Zagrebačkog kazališta lutaka s predstavama „Slon u gradu“ i „Slovarica“. Nastup su imali i prošlogodišnji gosti iz zagrebačkog Teatra „Žar ptica“ koji su na Mostu mladosti izveli veselu igru s pjevanjem i plesom pod nazivom „Mačak Marko“.¹⁷⁶

Glazbeni program

U glazbenom je dijelu programa naglasak stavljen na glazbu mladih te su najbolju moguću zabavu priredile popularne glazbene grupe toga vremena. Za jedan se koncert planiralo izdvojiti oko 150.000 dinara, a ukupno ih je održano sedamnaest te je predviđen trošak od 2.250.000 dinara.¹⁷⁷ Usprkos lošijem ozvučenju, na kojeg su se mnogi izvođači požalili, publici su svoj maksimum dale zagrebačke Zvijezde, splitske Stijene, riječki Paraf, ljubljanski Videosex i ljubimci osječke publike Lačni Franz, beogradski Disciplina kičme i Ekatarina Velika, sarajevsko Zabranjeno pušenje i drugi.¹⁷⁸ Od domaćih su se izvođača na ovogodišnjem programu našle grupe The Mack, Gea, Roderick, Country lola, Privatnici, Anti music band, koji su, uz jedan izuzetak s grupom Bangkok, uglavnom nastupali kao predgrupa gostujućim, popularnijim grupama.¹⁷⁹

Kako glazbu zadese i teški trenutci osjetili su riječki pankeri Parafi kojima je planirani nastup pokvarila kiša te su koncert trebali nastaviti u predvorju Centra mladih, koji se na kraju pokazao nepodobnim za izvođenje. Koncert je kasnio, razglas nije odgovarao, u pola nastupa izbila je i tuča, a uz sve to gitarsko pojačalo je otkazalo te su Parafi bili prisiljeni prekinuti koncert.¹⁸⁰

Glazbeni je dio programa na nešto drugačiji način upotpunila i grupa Renesans koja se publici predstavila u srednjovjekovnim kostimima, poput onih koje su nosili lutajući renesansni pjevači koji su zabavljali ondašnje plemstvo. Osebuje melodije čule su se iz životinjskog roga, drvenih puhačkih i gudačkih instrumenata te udaraljki, a sve je podsjećalo na Romea i Juliju. Ipak,

¹⁷⁵ „Raznovrsne kulturno- zabavne priredbe“, *Glas Slavonije*, 8. srpnja 1985., 6.

¹⁷⁶ „Mačak marko na promeni“, *Glas Slavonije*, 16. srpnja 1985., 6.

¹⁷⁷ Program rada Centra mladih (studeni 1985. – prosinac 1986.), Programski savjet Centra mladih, 1985.-17.11.1987., 29.

¹⁷⁸ Više informacija o glazbenom dijelu programa, uz komentare izvođača i detalje s koncerata grupa, nalazi se u časopisu *Ten*, br. 14, god. II, rujan 1985. od 22. do 26. stranice, u rubrici posvećenoj „Osječkom ljetu mladih“.

¹⁷⁹ „Top-ten“, *Ten*, god. II, br. 14, rujan 1985., 25.

¹⁸⁰ „Paraf“, *Ten*, god. II, br. 14, rujan 1985., 25.

jedinom sastavu ove vrste u Jugoslaviji novinarka časopisa *Ten* zamjera što nisu imali vremena za intervju te je njen opis samoga događaja zbog toga ostao vrlo štur.¹⁸¹

Slika 5 – Koncert grupe Renesans

Tradicionalno se i ove godine nastavila organizacija koncerata ozbiljne glazbe te su tako u Galeriji Waldinger nastupili poznati osječki umjetnici, gitaristi Marijo Šimunović i Branimir Krstić te sopranistica Olgica Vulić, uz gosta iz Beograda, opernog umjetnika na odsluženju vojnog roka u Osijeku, Radomira Markovića.¹⁸² Na drugom je koncertu nastupila solistica osječke Opere, sopranistica Štefica Petrušić te je uz klavirsku pratnju Antuna Petrušića izvela nekoliko popularnih pjesama i arija.¹⁸³

Likovni program

Na likovnom se dijelu programa planiralo nekoliko izložbi koje su posjetiteljima bile dostupne u Galeriji Centra mladih i Galeriji Waldinger. Troškovi jedne izložbe bili su zaokruženi na oko 60.000 dinara, a ukupan trošak likovnog programa procijenjen je na 300.000 dinara.¹⁸⁴ Ipak, nema puno informacija o ovogodišnjem likovnom programu, a poznat je samo popis autora. Saznajemo tako da je svoja djela izložio Dalibor Stošić iz Splita, izloženi su radovi prve omladinske likovne kolonije, a svoj je rad predstavio i Zvonimir Pliskovac iz Rijeke.¹⁸⁵

Filmski program

¹⁸¹ „Renesansa u Osijeku“, *Ten*, god. II, br. 14, rujan 1985., 22.

¹⁸² „Serenada za Waldinger“, *Ten*, god. II, br. 14, rujan 1985., 22.

¹⁸³ „Popularne pjesme i arije“, *Glas Slavonije*, 10. srpnja 1985., 7.

¹⁸⁴ Program rada Centra mladih (studeni 1985. – prosinac 1986.), Programski savjet Centra mladih, 1985.-17.11.1987., 29.

¹⁸⁵ „Osječko ljeto mladih“, *Revija časopis za književnost, kulturu i društvena pitanja*, Osijek '86, br. 1, 91.

Filmski je program obuhvatio zanimljiva filmska ostvarenja različitih žanrova, a svake je večeri na rasporedu bio drugi film. Nakon prošlogodišnjeg izleta u Tvrđu, filmski se program ponovno odvijao na prostoru sjeverno od Studentskog centra, a procijenjeni ukupni troškovi programa iznosili su 300.000 dinara.¹⁸⁶ Navedena je lokacija donijela bolju posjećenost projekcijama, no istovremeno nauštrb kazališnim predstavama koje su se odvijale s druge strane SC-a. Ivan Faktor, urednik filmskog programa, odabrao je kopije na osamnaestmilimetarskoj traci iz fundusa osječke „Filmoteke“ i zagrebačke „Filmoteke 18“, što je isključilo mogućnost prikazivanja filmova za široko platno, no filmski je program i dalje bio vrlo zanimljiv. Bilo je tu klasičnih, zabavnih i ozbiljnih filmova starije produkcije koji su još uvijek izazivali zanimanje publike, ali i mladima pružali mogućnost upoznavanja s klasicima sedme umjetnosti. O kvaliteti programa dovoljno govore imena redatelja, jer su se na rasporedu našli Joseph Losey, Federico Fellini, Alfred Hitchcock, Woody Allen, Peter Bogdanovich, John Huston, Billy Wilder, Mel Brooks i dr.¹⁸⁷ Na programu su se našla i četiri domaća filma, koja su predstavila jugoslavenski filmski izraz. Redatelji domaćih filmova bili su Branko Bauer, Lordan Zafranović, Slobodan Šijan i Zoran Tadić. Ovakav filmski program mladima je dao uvid u filmsku kulturu kakvu do tada još nisu imali prilike vidjeti, no repriziranje kanonskih naslova nije se naročito svidjelo „filmoljupcima“ koji su mnoge filmove gledali i po nekoliko puta. Ipak, na taj se način nije konkuriralo redovnim prikazivačima koji su donosili nove filmske produkcije.¹⁸⁸

Akcije

Uz navedeni program organizirane su i tri akcije za čiju se realizaciju predviđao iznos od oko 300.000 dinara.¹⁸⁹ Program ovogodišnjeg OLJM-a započeo je zajedničkom akcijom Studentskog centra i Radne organizacije „Autotramvaj“ pod nazivom „Zovemo vas na naš program“ u kojem su izvođači predstave „Vjetar u granama Sasafrassa“, zajedno s grupom Country lole, na prikolici i starom tramvaju prošli gradom te pjesmom i dijeljenjem letaka s programom OLJM-a '85 pozivali sugrađane na pojedinačne priredbe.¹⁹⁰ Ni ovo ljeto nije prošlo bez akcije namijenjene najmlađim Osječanima – „Crtajmo na mostu“, koja je okupila velik

¹⁸⁶ Program rada Centra mladih (studeni 1985. – prosinac 1986.), Programski savjet Centra mladih, 1985.-17.11.1987., 29.

¹⁸⁷ „Reprizno i edukativno“, *Glas Slavonije*, 1. kolovoza 1985., 6.

¹⁸⁸ „Kulturno-zabavni kolaž“, *Glas Slavonije*, 31. srpnja 1985., 7.

¹⁸⁹ Program rada Centra mladih (studeni 1985. – prosinac 1986.), Programski savjet Centra mladih, 1985.-17.11.1987., 29.

¹⁹⁰ „Prijedlog programa manifestacije Osječko ljeto mladih '85“, registrator Studentskog centra: Osječko ljeto mladih '85, 9.

broj mladih umjetnika te se kao i prošle godine tražila kreda više, a nabavljeno je čak trideset kutija krede u boji. Osim toga, zajednički su program izveli i brigadisti SORA-e „Osijek '85“ uz logorsku vatru, a manifestacija je zatvorena 31. srpnja uz disko-program na platou ispred Studentskog centra.¹⁹¹

Još jedno „Osječko ljeto mladih“ uspješno je provedeno, a kako *Glas Slavonije* navodi: „mlada generacija je i ovaj put pokazala da cijeni umjetničke sadržaje isto toliko koliko i zabavne“.¹⁹² Primjedba je i ovoga ljeta uslijedila na račun filmskih projekcija koje su se mogle odvijati u kolovozu, jer tada ne bi dolazilo do preklapanja s glazbenim i dramskim programima, a i cijelo bi ljeto bilo ispunjeno sadržajima. Međutim, duže trajanje programa uslijedit će već iduće godine, a za sveobuhvatan program ovogodišnjeg Osječkog ljeta mladih izdvojeno je 3.360.000 dinara¹⁹³, koliko je zabilježeno u Programu rada Centra Mladih.¹⁹⁴

5.5. „Osječko ljeto mladih '86.“

„Osječko ljeto mladih '86.“ ove se godine po prvi put održavalo tijekom dva mjeseca i to tijekom cijelog srpnja i kolovoza – od samoga početka 1. srpnja pa sve do kraja, 31. kolovoza. Program je bio razrađeniji te je uključivao projekcije filmova, likovni, kazališni, glazbeni te novi, književni program, a svaka je vrsta programa odvijala na točno određen dan. Program akcija je smanjen, a postojeće su se uklopile unutar ostalih programa.¹⁹⁵ Filmovi su prikazivani ponedjeljkom, srijedom i četvrtkom, a četvrtak je bio rezerviran i za književni program. Glazbeni je dio organiziran petkom, subotom i ponekad nedjeljom, kazališne su se predstave prikazivale nedjeljom, a likovni program jedini nije imao određen dan, već se prikazivao tijekom tjedna.¹⁹⁶ Ovogodišnji je program realiziran na već dobro poznatim lokacijama poput platoa ispred Studentskog centra, na prostoru pored SC-a, tzv. „Rupi“ na prostoru bivšeg Radničkog doma, Galeriji Centra mladih, Galeriji Waldinger te Mostu mladosti. Cjelokupan je program redovito objavljivan u „Osječkom vodiču“ *Glasa Slavonije* te u *Vjesniku* i *Večernjem listu*, a redovite najave do publike su stizale i putem Radio Osijeka i Studija Osijek - Radio

¹⁹¹ „Osječko ljeto mladih“, *Revija časopis za književnost, kulturu i društvena pitanja*, Osijek '86, br. 1, 91.

¹⁹² „Kulturno-zabavni kolaž“, *Glas Slavonije*, 31. srpnja 1985., 7.

¹⁹³ Pretvorbom dinara iz kolovoza 1985. godine u današnju novčanu vrijednost uz omjer 1 DM (99,39DIN)=0,5€=3,79Kn spomenutih 3.360.000 dinara bilo bi približno oko 128.100kn (≈ 17.000€, prema tečaju 15. travnja 2022. 1€=7.58kn).

Prema: *Povijesne tečajne liste*. <http://www.kunalipa.com/katalog/tečaj/yu-dinar-1966-1991.php> (15. travnja 2022.)

¹⁹⁴ Program rada Centra mladih (studen 1985. – prosinac 1986.), Programski savjet Centra mladih, 1985.-17.11.1987., 30.

¹⁹⁵ „Dva ljeta u jednom ljeti“, *Glas Slavonije*, 1. srpnja 1986., 7.

¹⁹⁶ „Neka tajnovita nit“, *Ten*, br. 3, 1986., 27.

Televizije Zagreb. Organizatori zaslužni za provedbu ovogodišnjeg programa bili su podijeljeni u uredništvo i tehničku ekipu. Uredništvo su činili Dražen Dragušica (glazbeni program), Zvonko Penović (kazališni program), Ivan Faktor (filmski program), Neda Delević-Budiša (likovni program) i Delimir Rešicki (književni program), dok su u tehničkoj ekipi bili Ante Marijanović, Miljenko Šustić, Hrvoje Perušić i Željko Stjepanović.¹⁹⁷

Kazališni program

Kazališni je dio programa dosadašnjih ljeta bio jedan od najbogatijih te su, uz domaće glumce, organizirane i brojne predstave gostujućih kazališta i amatera. Raznovrstan je program planiran i ove godine, no on nije u cijelosti realiziran jer je otkazano čak pet predstava što je znatno oštetilo ovaj dio programa. Ipak, održano je šest predstava, a na njima se našlo više od 1.800 posjetitelja.¹⁹⁸ Teatar „Put“ iz Beograda izveo je predstavu „(Ne)običan čovek“, članovi Kugla glumišta iz Zagreba predstavili su se svojim „Kugla musical ježenje“, a Lutkarski atelje za djecu i odrasle „Vanda Šestak“ iz Zagreba donio je „Galaksiju II“. Grupa studenata Pedagoškog fakulteta Osijek izvela je u Galeriji Waldinger recital autorske poezije „Pif za puf“, a nakon njih se u istom prostoru našao i Ujevićev „San i ludilo“ u izvedbi Gorana Matovića iz Zagreba.¹⁹⁹ Najposjećenija je bila predstava A. Kovalića „Među žabarima“ u izvedbi Željka Mavrovića, koju je gledalo čak 600 posjetitelja. Mavrović je, kako prenosi Glas Slavonije, pokazao sposobnost glumačke transformacije, jer je uspješno utjelovio nekoliko likova, dajući svakom posebne karakteristike i obilježja.²⁰⁰ Nastavljen je i program za najmlađe pa je tako u okviru kazališnog programa održano i šest predstava Dječjeg kazališta „Ognjen Prica“ iz Osijeka.²⁰¹

Glazbeni program

Glazbeni se program odvijao petkom i subotom pored zgrade Studentskog centra, a nedjeljom na terasi Studentskog centra te u Galeriji Waldinger. Od ove se godine koncerti više nisu održavali oko „školjke“. Dubravka Bojanić, rukovoditeljica Centra mladih, za *Ten* je objasnila kako je taj prostor bio premal i neadekvatan u slučaju kiše, a nastojanjem da se sav

¹⁹⁷ „Izvještaj o održanoj manifestaciji Osječko ljeto mladih '86.“, *Skraćeni zapisnik sjednice 23.listopada 1986.*, Programski savjet Centra mladih, 1985.-17.11.1987., 12.

¹⁹⁸ „Broj programa i posjetilaca u 1986. godini“, Programski savjet Centra mladih, 1985.-17.11.1987., 2.

¹⁹⁹ „Izvještaj o održanoj manifestaciji Osječko ljeto mladih '86.“, *Skraćeni zapisnik sjednice 23.listopada 1986.*, Programski savjet Centra mladih, 1985.-17.11.1987., 8.

²⁰⁰ „Gostuje Željko Mavrović“, *Glas Slavonije*, 2. kolovoza 1986., 3.

²⁰¹ „Izvještaj o održanoj manifestaciji Osječko ljeto mladih '86.“, *Skraćeni zapisnik sjednice 23.listopada 1986.*, Programski savjet Centra mladih, 1985.-17.11.1987., 8.

program odvija oko SC-a postigla se i mogućnost bolje ugostiteljske usluge.²⁰² Koncerte je tijekom OLJM-a posjetilo oko 67.000 mladih, a održalo se 26 koncerata rock(19), blues(1), jazz/jazz rock(1), akustične(2) i ozbiljne(3) glazbe.²⁰³ Izvještaj nakon održavanja programa navodi kako je najviše izvođača bilo iz Osijeka(25), a osim lokalnih izvođača nastupili su i gosti iz Valpova, Vukovara, Đakova, Županje, Slavonske Požege, Zagreba, Rijeke, Splita, Maribora, Beograda i Sarajeva. Ove se godine posebna pažnja posvetila mladim grupama s područja Slavonije i Baranje, iako nije nedostajalo ni poznatih izvođača. Od lokalnih grupa nastupili su Don Marcel i Privatnici iz Osijeka te Nove igre iz Valpova, koji su najavili održavanje ovogodišnjeg programa. U sklopu akcije „Stari tramvaj“, Miroslav Škoro i grupa Privatnici su održali program koji je putem tramvajskih tračnica građanima najavio nadolazeći OLJM. Tada su, osim glazbenika, prolaznicima pažnju privlačile i djevojke koje su s prikolice koju je tramvaj gurao ispred sebe bacale reklamne letke s rasporedom nadolazećih programa.²⁰⁴

Slika 6 – Akcija „Stari tramvaj“

Mladi su izvođači uglavnom nastupali kao predgrupa poznatijim glazbenicima, no upravo su se na taj način najbolje mogli afirmirati pred publikom. Od predgrupa su tako nastupili Antimusic Band, Don Marcel, Gea, Plastična, Roderick operacija iz Osijeka te Kometa iz Vukovara i grupa EX iz Slavonske Požege. Održano je i nekoliko koncerata osječkih grupa, a publiku su tada zabavljale grupe The Mack, No Passaran, Spin, Osman i Enola Gay.²⁰⁵ Od popularnijih su izvođača nastupili Parafi iz Rijeke, Prljavo kazalište, Aerodrom, Zvijezde, Animatori i Point

²⁰² „Kirvaj na osječki način“, *Ten*, br. 3, 1986., 22-23.

²⁰³ „Izvještaj o održanoj manifestaciji Osječko ljeto mladih '86.“, *Skraćeni zapisnik sjednice 23.listopada 1986.*, Programski savjet Centra mladih, 1985.-17.11.1987., 7.

²⁰⁴ „Stari tramvaj opet vozi“, *Glas Slavonije*, 14. kolovoza 1986., 5.

²⁰⁵ „Polovina prošla“, *Glas Slavonije*, 2. kolovoza 1988., 16.

Blank iz Zagreba, Ekatarina Velika, Disciplina Kičme i Riblja Čorba iz Beograda, Valentino iz Sarajeva, Lačni Franc iz Maribora te grupa Đavoli iz Splita, koji su nastupili kao zamjena za koncert Dade Topića. Na terasi SC-a nastupili su i Goran Flauder na gitari, Zvezdana Šuljić i Milko Kiš na pijanu, a nekoliko tjedana kasnije na istoj se lokaciji održao akustični koncert grupe Miševi iz Đakova i Dejana Đorđevića iz Vukovara.²⁰⁶ U Galeriji Waldinger koncert je održao bariton Ferdinand Zovko uz pratnju Maria Šimunovića na gitari, na istom je instrumentu nastupio i Branimir Krstić iz Osijeka, a Štefica i Antun Petrušić održali su koncert popularnih pjesama, opernih i operetnih arija.²⁰⁷ Na terasi SC-a održan je još i koncert jazza i jazz rocka grupe Rush Bush Osijek, Predraga Balentovića iz Županje i Trija Pavle Marčetića iz Osijeka. U suradnji sa SORA „Osijek“ i emisijom „Nedjeljom u 10“ održan je i koncert grupe „Osijek“, Marte Nikolin i Kiće Slabinca.²⁰⁸

Likovni program

U cijelosti je realizirano sedam likovnih programa, a odluka da se nastoji izaći iz već ustaljenih okvira klasične izložbe izazvala je interes publike te je likovni program posjetilo gotovo 1.900 zainteresiranih posjetitelja.²⁰⁹ Program se odvijao ispred zgrade Studentskog centra, u galeriji Centra mladih, na Mostu mladosti te na novoj lokaciji – u Katakombama na lijevoj obali Drave. Održana su dva *happenings* u izvedbi grupe mladih umjetnika iz Zagreba pod nazivima „Najlonsko ljetu“ i „Flying Art“. Sam početak likovnog dijela programa nije obećavao jer se na „najlonskom ljetu“ okupilo tek nešto više od dvadeset ljudi. Ipak, ostali su programi bili nešto posjećeniji i razumljiviji većem dijelu publike.²¹⁰ U galeriji Centra mladih izloženi su radovi Likovne radionice Centra mladih pod nazivom „Sobne slike“, a posjetitelji su na istoj lokaciji mogli pratiti i rad Jusufa Hadžifejzovića. Naime, sarajevski je umjetnik deset dana radio u prostoru galerije u tzv. „Otvorenom atelijeru“. U galeriji su, potom, izložene instalacije „Snovi“ Riječanina Klasa Grdića koji je izložio slike i skulpture od kaširanog papira. Katakombe su bile kulise za performans „Vođeni grbovi“ koji je izveo Boris Kandolf iz Niša, a na kraju ovogodišnjeg OLJM-a na Mostu mladosti je tradicionalno izvedena akcija za djecu „Crtamo na mostu“.²¹¹

²⁰⁶ „Počeo i glazbeni program“, *Glas Slavonije*, 8. srpnja 1986., 7.

²⁰⁷ „Popularne arije“, *Glas Slavonije*, 21. kolovoza 1986., 8.

²⁰⁸ „Izvještaj o održanoj manifestaciji Osječko ljetu mladih '86.“, *Skraćeni zapisnik sjednice 23.listopada 1986.*, Programski savjet Centra mladih, 1985.-17.11.1987., 3-6.

²⁰⁹ „Broj programa i posjetilaca u 1986. godini“, Programski savjet Centra mladih, 1985.-17.11.1987., 1.

²¹⁰ „Početak obećava, ali ...“, *Glas Slavonije*, 9. srpnja, 1986., 4.

²¹¹ „Izvještaj o održanoj manifestaciji Osječko ljetu mladih '86.“, *Skraćeni zapisnik sjednice 23.listopada 1986.*, Programski savjet Centra mladih, 1985.-17.11.1987., 7-8.

Filmski program

Filmski se dio programa odvijao pored zgrade Studentskog centra, a nekoliko je filmova radi lošeg vremena projicirano u filmskoj dvorani SC-a. Osim ranije predviđenog programa dodatno je projiciran film „Horvatom izbor“ jer je on toga dana bio zamjena za kazališnu predstavu koja nije održana. Osim navedenog, odstupanja od predviđenog programa nije bilo, posjetilo ga je 25.600 gledatelja, a prosječno je po projekciji bilo nešto više od 500 posjetitelja.²¹² Gledatelji su i ove godine imali priliku vidjeti nove i starije naslove poznatih domaćih i inozemnih redatelja poput S. Šijana, E. Kusturice, S. Peckinpaha, I. Kershnera, S. Spielberga, J. Badhama i drugih, te pogledati neke od kulturnih filmova poput „Božanskih dana“, „Ubojitog ljeta“, „Put u svemir“ i „Ljevorukog revolveraša“.²¹³ Od 31 projekcije najviše gledatelja privukla su dva domaća filma – „Otac na službenom putu“ Emira Kusturice i „Maratonci trče počasni krug“ Slobodana Šijana.²¹⁴ Zanimljivo je napomenuti i da je jedan tjedan bio posvećen samo filmovima za najmlađe te su prikazani „Vuk samotnjak“, „Moj prijatelj Ben“, „Bijeli pas“, „Mač u kamenu“ i „Tarzan pobjeđuje“.²¹⁵

Književni program

Ove je godine po prvi put u okviru „Osječčkog ljeta mladih“ bio održan i književni program na kojemu su realizirana četiri programa, a zabilježeno je oko 200 posjetitelja.²¹⁶ Organizatori su znali da je u vruće ljetne mjesece vrlo teško privući publiku na komorni tip programa, kakav nude klasične književne večeri, te su se zbog tog odlučili za autore koji medijski prezentiraju svoje pisanje. Tako su u Galeriji Waldinger svoja djela izložili Vujica Rešin-Tucić i Katalin Ladik iz Novog Sada. Izložbu vizualne i konkretne poezije projekta „West-East“ izložio je Franci Zagoričnik iz Kranja, a Milko Valent i Branko Čegec iz Zagreba održali su književnu večer.²¹⁷ Iako ovaj dio programa nije ostvario veliku posjećenost, dokazao je da je ipak potreban te da zaslužuje biti sastavni dio programa „Osječčkog ljeta mladih“. Publici su se predstavili umjetnici koji spadaju u sam vrh jugoslavenske književnosti i umjetnosti, a

²¹² „Broj programa i posjetilaca u 1986. godini“, Programski savjet Centra mladih, 1985.-17.11.1987., 1.

²¹³ „Izveštaj o održanoj manifestaciji Osječčko ljeto mladih '86.“, *Skraćeni zapisnik sjednice 23.listopada 1986.*, Programski savjet Centra mladih, 1985.-17.11.1987., 2.

²¹⁴ Cjelokupni se popis filmova nalazi u dijelu „Filmski program“ navedenom u Programskoj karti „Osječčkog ljeta mladih '86“.

²¹⁵ „Ljetno mega kino“, *Ten*, br. 3, 1986., 24.

²¹⁶ „Broj programa i posjetilaca u 1986. godini“, Programski savjet Centra mladih, 1985.-17.11.1987., 2.

²¹⁷ „Izveštaj o održanoj manifestaciji Osječčko ljeto mladih '86.“, *Skraćeni zapisnik sjednice 23.listopada 1986.*, Programski savjet Centra mladih, 1985.-17.11.1987., 8-9.

gledateljima koji uživaju u ovakvom proznom i poetskom ostvaraju, ovaj je program urednika Delimira Rešickog bio od velikog značaja.²¹⁸

Program na SORA „Osijek '86.“

Ovoga se ljeta pokušalo učvrstiti suradnju „Osječkog ljeta mladih“ i SORA „Osijek '86.“ tako što se dio programa dodatno ugovarao za potrebe omladinske radne akcije. Tako su na SORA-i „Osijek '86.“ realizirane čak četiri kazališne predstave. U izvedbi beogradskog Teatra „Put“ i Lutkarskog ateljea „Vanda Šestak“ prikazane su predstave koje su se održale i kazališnom dijelu programa OLJM-a, uz njih je osječka „Vedra scena“ izvela „Sterijadu“, a Mladen Crnobrnja iz Zagreba predstavio se sa „Zagreb Cabaret 1930“. Uz to, Enes Kišević održao je književnu večer, grupa Zvučni zid iz Osijeka održala je koncert, a provedena je i akcija za pionire u kojoj se crtalo polikolorom. U Izvještaju se navodi kako je učinjen znatan pomak u odnosu na prethodne godine, no ipak se napominje kako ova suradnja još nije bila na zadovoljavajućem nivou. Prisustvo sudionika SORA-e na programima je bilo zanemarivo, a zaključeno je kako bi se to u idućim godinama moglo poboljšati boljom organizacijom.²¹⁹

Časopis *Ten* u rubrici „Skitamo-pitamo“ donosi uvid u „stanje na terenu“ pred kraj OLJM-a '86. Iz odgovora anketirane omladine koja se našla na koncertu beogradskog Point Blanca mogla su se čuti različita mišljenja o tome treba li manifestacija trajati samo tijekom srpnja ili cijelo ljeto. Osječani su imali i razne primjedbe na domaće grupe i ozvučenje koje nije bilo najbolje, no posjetiteljima iz drugih gradova već je i sam koncept ljeta za mlade bio impresivan. *Tenovci* su zaključili kako je zahtjevnoj mladoj publici najdraži glazbeni program, a poneki uživaju i u filmovima, dok je kulturni program, odnosno kazališni, književni i likovni, većini mladih neinteresantan. Rubriku su zaključili s ironičnim „natječajem“ koji glasi ovako:

KONKURS

Za izvršioca radnih zadataka organizatora OLJM-a.

Uvjeti: da postigne slijedeće:

1. da program koji sačini ne bude duži od mjesec dana, a niti kraći od dva mjeseca, te da po mogućnosti bude cijelo naredno ljeto.

²¹⁸ „OLJM '86 – književni program“, *Ten*, br. 3, 1986., 25.

²¹⁹ „Izvještaj o održanoj manifestaciji Osječko ljeto mladih '86.“, *Skraćeni zapisnik sjednice 23.listopada 1986.*, Programski savjet Centra mladih, 1985.-17.11.1987., 10-11.

2. da svakodnevno bude po jedan koncert i jedan film (za kazalište – koga još briga).
3. da svi programi počinju u isto vrijeme.
4. da programi ne budu duplirani.
- 5 da grupe budu najbolje u Jugi, a filmovi premijerni u Osijeku i sve to u granicama razumnih novčanih sredstava.

Ozbiljne ponude slati na šifru: „Ko bi nama svima ugodio?“²²⁰

U skraćenom zapisniku sjednice Programskog savjeta Centra mladih, održane 23. listopada 1986., nalazi se popis troškova „Osječkog ljeta mladih '86“. U troškovniku su navedeni ukupni planirani i ostvareni troškovi, a iz popisa je vidljivo kako je ostvareno nešto manje od 7.000.000 dinara²²¹ troška, što je za 500.000 dinara bilo više od planiranoga. Ipak, u podnožju je naznačena napomena u kojoj se objašnjava kako će razliku u troškovima pokriti SIZ za kulturu.²²²

T R O Š K O V :	
1. Programi	3.696.795.-
2. Autorski honorari	1.508.719.-
3. Utrošeni materijal	782.463.-
4. Naknade za prijevoz	149.622.-
5. Dnevnice	205.500.-
6. Izrada plakata	162.339.-
7. Honorari	477.700.-
<hr/>	
<u>U K U P N O :</u>	<u>6.983.138.-</u>
PLANIRANI TROŠKOVI	6.452.900.-
OSTVARENI TROŠKOVI	6.983.138.-
<hr/>	
<u>R A Z L I K A :</u>	<u>530.238.-</u>
N A P O M E N A :	Od SIZ-a kulture za troškove programa na SORI "Osijek '86." biti će doznačeno 500.000.- dinara. Ranije je odobren iznos od 2.570.000.- dinara, od Sredstava Lutrije za "Osječko ljeto mladih '86."

Slika 7 – Troškovnik OLJM-a '86.

²²⁰ „Kirvaj na osječki način“, *Ten*, br. 3, 1986., 22-23.

²²¹ Pretvorbom dinara iz rujna 1986. godine u današnju novčanu vrijednost uz omjer 1 DM (195,25DIN)=0,5€=3,79Kn spomenutih 7.000.000 dinara bilo bi približno oko 136.000kn (≈ 18.000€, prema tečaju 15. travnja 2022. 1€=7.58kn).

Prema: *Povijesne tečajne liste*. <http://www.kunalipa.com/katalog/tečaj/yu-dinar-1966-1991.php> (15.travnja 2022.)

²²² „Izvještaj o održanoj manifestaciji Osječko ljeto mladih '86.“, *Skraćeni zapisnik sjednice 23.listopada 1986.*, Programski savjet Centra mladih, 1985.-17.11.1987., 13.

5.6. „Osječko ljeto mladih '87.“

Šesto ljeto za redom mladi su imali osiguranu ljetnu zabavu, a ovogodišnje Osječko ljeto mladih '87. trajalo je u razdoblju od 14. lipnja do 23. kolovoza. Kraće trajanje školske godine uzrok je početka manifestacije već sredinom lipnja.²²³ Programski savjet Studentskog centra bilježi kako su se programi vremenski i prostorno odvijali jednako kao prošle godine, tj. na sljedeći način:

1. filmski program – ponedjeljak, utorak i srijeda (SC sjever)
2. likovni program – tijekom tjedna (Galerija CM, Galerija Waldinger, Most mladosti)
3. Književni program – četvrtak (Galerija CM, Galerija Waldinger, Terasa SC, III. kat)
4. glazbeni program – petak, subota, nedjelja (SC jug, terasa SC, Galerija Waldinger)
5. kazališni program – nedjelja (Plato SC, kazališna dvorana II. kat)

Građani su za programe mogli saznati putem plakata koji su postavljeni po gradu, u rubrici „Osječki vodič“ *Glasa Slavonije* te u *Vjesniku* i *Večernjem listu*, a o programima se govorilo i na lokalnim stanicama radija i televizije.²²⁴ Uredništvo ovogodišnjeg ljeta činili su Dubravka Bojanić i Vlasta Dragušica te Blaženka Vojvodić kao urednica likovnog programa, Ivan Faktor urednik Filmskog programa, Dražen Dragušica urednik glazbenog programa, Goran Rem urednik književnog dijela programa te Miroslav Škoro kao urednik kazališnog programa. Uz njih su, kao tehnička ekipa, bili i Miljenko Šustić, Darko Hećimović, Damir Znaor, Zoran Stjepanović te Marin Žulj.²²⁵

Kazališni program

Planirano je održavanje deset kazališnih predstava, od kojih sedam gostujućih i tri osječke, a predviđeni su troškovi iznosili oko 1.500.000 dinara. Program je bio vrlo raznovrstan, održana je predstava za djecu „Vrijeme za bajku“ u izvedbi Dječjeg kazališta „Ognjen Prica“ iz Osijeka, predstava „Bigamija na YU način“ Marka Kamelotija u izvedbi Pozorišta Prizor iz Beograda i predstava „Pif-paf-puf“ D. Harmsa u izvedbi amaterskog kazališta „Daska“ iz Siska. Teatar Kamov iz Rijeke izveo je predstavu „Mali princ“, a „Crvene ruže“ bio je naziv predstave Podteatra iz Vinkovaca. Grupa Šarlatani iz Sarajeva izveli su predstavu „Diskretni smrad

²²³ Razlog produženih ljetnih praznika bila je „Univerzijada“ u Zagrebu, koja je pomaknula sve rokove, ne samo u sportu, već i u cjelokupnom obrazovanju, zbog nastupa sudionika i smještaja gostiju. Ovi „produženi“ praznici koji su trajali od lipnja do rujna usklađeni su sa školskim kalendarima tako što su skraćeni praznici u tijeku školske godine. (Izvor: „Dugo, dugo ljeto“, *Glas Slavonije*, 18. lipnja 1987., 3.)

²²⁴ „Izveštaj o održanoj manifestaciji Osječko ljeto mladih '87.“, *Skraćeni zapisnik sjednice 17. studenog 1987.*, Programski savjet Centra mladih, 1985.-17.11.1987., 6.

²²⁵ „Isto, 8.

nacionalizma“, a na Pješačkom mostu održana je predstava za djecu „Crvenkapa i zbunjeni vuk“ u izvedbi KUD-a Sklad iz Đakova.²²⁶ Uz to, predstava „Vojcek“ Georga Buchnera u izvedbi SKC Beograd zbunila je publiku time što su gotovo svi protagonisti istovremeno dovedeni na scenu. *Glas Slavonije* navodi da takav razvoj događaja gledatelji i nisu najbolje prihvatili, jer su manjak koncentracije koji je rezultirao neshvaćanjem radnje „ispoljavali animalnim krikovima, uzdasima i režanjem“. S druge strane, publika je „gotovo paralizirano“ pratila provokativnu predstavu „Shakespeare the Sadist“ u izvedbi CKD iz Zagreba.²²⁷ Kazališni je program pratilo oko 5.800 posjetitelja, a on se odvijao na platou Studentskog centra i u kazališnoj dvorani na II. katu, a akcija za djecu tradicionalno je održana na Mostu mladosti.²²⁸

Glazbeni program

Planirano je održavanje 26 koncerata različitih žanrova moderne te akustične i ozbiljne glazbe. Troškovi po jednom koncertu kretali su se oko 200.000 dinara što je ukupno iznosilo planiranih 5.200.000 dinara za glazbeni dio programa.²²⁹ Glazbeni se program odvijao ispred zgrade Centra mladih, na terasi Studentskog centra te u Galeriji Waldinger, a Izvještaj o održanoj manifestaciji navodi kako ga je pratilo oko 125.000 posjetitelja.²³⁰ Dovođenjem visoko kotirajućih pjevača i grupa organizatori su na koncerte privlačili velik broj publike, a iz *Glasa* otkrivamo kako su posebnu pažnju izazvali Massimo Savić i njegova grupa te Jura Stublić i grupa Film, jer su se među njihovim obožavateljima nalazili pripadnici svih generacija.²³¹ Publiku su odlično zagrijali i članovi grupe Đavoli koji su svoj program izveli pred više od 10.000 gledatelja, a jednak je broj publike bio i na otvaranju glazbenog programa uz grupu Zabranjeno pušenje.²³² Gostovali su još: ITD Band i Scandall iz Zagreba, Kerber iz Niša, Električni orgazam, Bajaga i instruktori i grupa Warshawa iz Beograda, grupe Radio i Basdans iz Banja Luke te Valentino iz Sarajeva.²³³

Ipak, ozbiljan glazbeni program nije zanemaren ni ove godine, jer su u Galeriji Waldinger tenor Voljen Grbac i gitarist Mario Šimunović održali večer talijanske kancone i španjolskih majstora. *Glas Slavonije* otkriva kako je Galerija bila puna, a koncert popularno-ozbiljne glazbe

²²⁶ Program rada RJ „Centar mladih“ za 1987., Programski savjet Centra mladih, 1985.-17.11.1987., 34.

²²⁷ „Težak ispit za glumce“, *Glas Slavonije*, 13. srpnja 1987., 5.

²²⁸ „Izvještaj o održanoj manifestaciji Osječko ljetu mladih '87.“, *Skraćeni zapisnik sjednice 17. studenog 1987.*, savjet Centra mladih, 1985.-17.11.1987., 4-5.

²²⁹ Program rada RJ „Centar mladih“ za 1987., Programski savjet Centra mladih, 1985.-17.11.1987., 33.

²³⁰ „Izvještaj o održanoj manifestaciji Osječko ljetu mladih '87.“, *Skraćeni zapisnik sjednice 17. studenog 1987.*, Programski savjet Centra mladih, 1985.-17.11.1987., 2-3.

²³¹ „Massimo i Film oduševili“, *Glas Slavonije*, 20. srpnja 1987., 4.

²³² „Dobra muzika“, *Glas Slavonije*, 3. kolovoza 1987., 13.

²³³ „Bogat glazbeni program“, *Glas Slavonije*, 18. lipnja 1987., 4.

izvršno je prihvatila i mlađa publika. Koncert klasične glazbe održala je i grupa Barok Konsort iz Beograda.²³⁴

Od domaćih su grupa još nastupili The Vibra Yunkeris i No Passaran, Rajski cvijet i Bijeli top, Duše i Plastična operacija band, grupa Spin, Anti Music Band i Privatnici iz Osijeka te grupa Ex iz Slavonske Požege.²³⁵ Nadalje, na prostoru kod SC-a održana je i pretpromocija prve LP-ploče na kojoj su se nalazile pjesme osječkih sastava, a nastupile su grupe OK Band, Roderick, Don Marcel i Nove igre, a na ploči su se našle i pjesme grupe Bangkok.²³⁶

Likovni program

Kao i prošle godine, likovni je program odstupao od klasičnih izložbi te je publici predstavio nekoliko likovnih *happeninga*, performansa, izložbi radova članova Likovne radionice Centra mladih kao i neizostavnu akciju za djecu „Crtajmo na mostu“. Predviđeni troškovi likovnog programa iznosili su 850.000 dinara.²³⁷ Likovni je program, održan pored zgrade Studentskog centra, u galeriji Centra mladih te na Mostu mladosti, a pratilo ga je oko 1.050 posjetitelja.²³⁸ Zanimljiv je performans održao Krešimir Galović, riječ je bila o pokušaju povratka umjetničkog djela prirodi, zakopavanjem u zemlju. Tim je činom „simbolički označeno srastanje čovjeka s dehumaniziranom urbanom arhitekturom, u kojoj čovjek ostaje nemoćan“.²³⁹ U likovnom su se dijelu programa predstavili još i članovi grupe mladih umjetnika iz Beograda koji su izveli *happening* „Belle de Jour“, izložbu „Instalacije“ priredio je Ademir Arapovića iz Sarajeva, a izložba „Strip i video“ bila je djelo grupe autora iz Osijeka.²⁴⁰

Filmski program

Filmski se program odvijao pored zgrade Studentskog centra u, već tradicionalno, vrijeme od 21 sat. Tijekom ljeta je projicirano ukupno trideset filmova, a osim nekoliko zamjena termina zbog ispostave filmova, odstupanja od predviđenog programa nije bilo. Troškovi su se u prosjeku kretali oko 15.000 dinara po filmu, što je ukupno uz troškove opreme iznosilo oko

²³⁴ „Glazba juga i sunca“, *Glas Slavonije*, 24. lipnja 1987., 11.

²³⁵ „Izvještaj o održanoj manifestaciji Osječko ljeto mladih '87.“, *Skraćeni zapisnik sjednice 17. studenog 1987.*, Programski savjet Centra mladih, 1985.-17.11.1987., 2-3.

²³⁶ „Pretpromocija prvog osječkog LP-a“, *Glas Slavonije*, 23. srpnja 1987. 5.

²³⁷ Program rada RJ „Centar mladih“ za 1987., Programski savjet Centra mladih, 1985.-17.11.1987., 34.

²³⁸ „Izvještaj o održanoj manifestaciji Osječko ljeto mladih '87.“, *Skraćeni zapisnik sjednice 17. studenog 1987.*, Programski savjet Centra mladih, 1985.-17.11.1987., 3.

²³⁹ „Performance K Galovića“, *Glas Slavonije*, 3. kolovoza 1987., 5.

²⁴⁰ Program rada RJ „Centar mladih“ za 1987., Programski savjet Centra mladih, 1985.-17.11.1987., 34.

600.000 dinara.²⁴¹ Ljubitelji filmske umjetnosti tako su, između ostalih²⁴², mogli uživati u filmovima: „Mad Max II“, „Kum I“, „Polja smrti“, „Mister Montenegro“, „Jedan vlak za dvije bitange“, „Point Black“, „Kuba“, „Butch Cassidy i Sundance Kid“, „Galipolje“, „Glad za krvlju“, „Skupljači perja“, „Doc Holliday“, „Samo dva puta se živi“, „Frenzy“ i dr.²⁴³ Filmski je program pratilo oko 18.000 posjetitelja.²⁴⁴

Književni program

Prošle je godine književni program dokazao kako ima svoju stalnu publiku te je u okviru ovog programskog ciklusa organizirano održavanje dvije književne večeri mjesečno te po jedne izložbe vizualne i konkretne poezije svakoga mjeseca. Za ovaj je program predviđeno izdvajanje 850.000 dinara.²⁴⁵ Književni se program odvijao na terasi III. kata Studentskog centra, u Galeriji Waldinger te u Galeriji Centra mladih, a program je pratilo oko 550 posjetitelja.²⁴⁶ Održano je pet književnih večeri: Večer poezije na kojoj je svoje stihove čitala Jasna Melvinger iz Novog Sada, izložba vizualne poezije Slavka Matkovića iz Subotice, usmeni esej „Rock i literatura“ Mihajla Pantića iz Beograda, „Ponoćni boogie“ Ede Popovića iz Zagreba te „Usmeni eseji o Handkeu, Wendersu i Caveu“ Zagrepčanina Branka Maleša. Održan je i književni program pod nazivom „Suvremena makedonska poezija“ na kojem su gostovali skopski pjesnici i kritičari.²⁴⁷ Posebnu je pažnju izazvao rokerski performans „Sretne ulice“ u izvedbi pjesnika Delimira Rešickog i alternativne grupe Roderick iz Osijeka.²⁴⁸

Program na SORA „Osijek '87.“

I ovoga je ljeta, u skladu s odlukom SIZ-a za kulturu općine Osijek, dio programa realiziran u okviru društvenih aktivnosti SORA „Osijek '87“. Na filmskom su se dijelu programa tako našle projekcije: „Plavi grom“, „Operacija banzai“, „Polja smrti“, „Balkan ekspres“, „Maratonci trče počasni krug“, „Oficir i gentleman“, „Ratne igre“, „Frankenstein junior“, „Kum I“, „Connan II“ i „Pariz Teksas“. Izvedena je monodrama Ede Peročevića „Ni kriv ni dužan, a zadužen“ te kazališne predstave „Pravilna linija“ u izvedbi sisačke Daske,

²⁴¹ Program rada RJ „Centar mladih“ za 1987., Programski savjet Centra mladih, 1985.-17.11.1987., 33.

²⁴² Cjelokupni se popis filmova nalazi u dijelu „Filmski program“ navedenom u Programskoj karti „Osječkog ljeta mladih '87“.

²⁴³ „Raznovrsne i atraktivne priredbe“, *Glas Slavonije*, 17. lipnja 1987., 4.

²⁴⁴ „Izvještaj o održanoj manifestaciji Osječko ljetu mladih '87.“, *Skraćeni zapisnik sjednice 17. studenog 1987.*, Programski savjet Centra mladih, 1985.-17.11.1987., 1-2.

²⁴⁵ Program rada RJ „Centar mladih“ za 1987., Programski savjet Centra mladih, 1985.-17.11.1987., 34.

²⁴⁶ „Izvještaj o održanoj manifestaciji Osječko ljetu mladih '87.“, *Skraćeni zapisnik sjednice 17. studenog 1987.*, Programski savjet Centra mladih, 1985.-17.11.1987., 4.

²⁴⁷ „Raznovrsne i atraktivne priredbe“, *Glas Slavonije*, 17. lipnja 1987., 4.

²⁴⁸ „Sretne ulice“, *Glas Slavonije*, 30. srpnja 1987., 11.

„Bigamija na YU način“ Pozorišta Prizor iz Beograda i „Zločin i nagrada“ sarajevskih Šarlatana. Uz programe koji su realizirani na prostoru SORA-e „Osijek“, organiziran je i dolazak brigadista na dio programa OLJM-a koji se održavao kod zgrade Studentskog centra.²⁴⁹

Planirani su se troškovi programa „Osječkog ljeta mladih“ mijenjali tijekom same organizacije te su do sjednice Programskog savjeta Centra mladih, održane 28. svibnja, narasli na 19.675.000 dinara.²⁵⁰ Ipak, Programski savjet Studentskog centra u Izvještaju nakon završetka OLJM-a '87 donosi i troškovnik u kojem su popisani svi ostvareni troškovi, a iz njega se može iščitati kako su ostvareni troškovi za više od 3.000.000 dinara manji od planiranih te da su iznosili 16.675.477 dinara²⁵¹ ukupno.²⁵²

T R O Š K O V I :	
1. TROŠKOVI PROGRAMA	
2. AUTORSKI H HONORARI	6.493.260.-
3. DNEVNICE	6.231.014.-
4. PUTNI TROŠKOVI	1.393.000.-
5. TROŠKOVI USLUGA STUDENATA	542.920.-
6. IZRADA POZORNICE I KONSTRUKCIJE ZA FILMSKO PLATNO	587.000.-
7. OSTALI MATERIJALNI TROŠKOVI	815.968.-
8. OSTALI MATERIJAL	18.200.-
9. PROPAGANDNI MATERIJAL	64.115.-
U K U P N O :	494.000.-
PLANIRANI TROŠKOVI:	16.639.477.-
OSTVARENI TROŠKOVI:	19.675.000.-
R A Z L I K A	16.639.477.-
	3.035.523.-

Slika 8 – Troškovnik OLJM-a '87.

5.7. „Osječko ljeto mladih '88.“

Ni ljeto 1988. nije ostalo bez sadržaja za mlade jer su organizatori iz Centra mladih, od 1. srpnja do 28. kolovoza, organizirali sedmo po redu „Osječko ljeto mladih“. Tijekom šest prethodnih godina uvijek se govorilo o idealnom trajanju manifestacije, koja bi obuhvaćala

²⁴⁹ „Izvještaj o održanoj manifestaciji Osječko ljeto mladih '87.“, *Skraćeni zapisnik sjednice 17. studenog 1987.*, Programski savjet Centra mladih, 1985.-17.11.1987., 5.

²⁵⁰ Skraćeni zapisnik sjednice 28. svibnja 1987., Programski savjet Centra mladih, 1985.-17.11.1987., 2.

²⁵¹ Pretvorbom dinara iz rujna 1987. godine u današnju novčanu vrijednost uz omjer 1 DM (459,38DIN)=0,5€=3,79Kn spomenutih 16.639.477 dinara bilo bi približno oko 137.000kn (≈ 18.000€, prema tečaju 15. travnja 2022. 1€=7.58kn).

Prema: *Povijesne tečajne liste*. <http://www.kunalipa.com/katalog/tečaj/yu-dinar-1966-1991.php> (15.travnja 2022.)

²⁵² „Izvještaj o održanoj manifestaciji Osječko ljeto mladih '87.“, *Skraćeni zapisnik sjednice 17. studenog 1987.*, Programski savjet Centra mladih, 1985.-17.11.1987., 7.

cijeli srpanj i kolovoz, a nakon prošlogodišnjeg rekordno dugog programa i ove je godine nastavljen dvomjesečni *non-stop* sadržaj. Program rada Centra mladih za 1988. godinu, uz ostalo, navodi planirani sadržaj OLJM-a '88²⁵³ koji će kao i ranije biti podijeljen na filmski, likovni, književni, kazališni i glazbeni program. Troškovi ovogodišnje organizacije procjenjivali su se na 44.000.000²⁵⁴ dinara na temelju tadašnjih cijena, međutim, zbog snažne inflacije bilo je gotovo nemoguće predvidjeti točan iznos rashoda, jer se pretpostavljalo kako će do kraja održavanje programa troškovi porasti u prosjeku 15-20%.²⁵⁵

Kazališni program

Kazališni je program prije početka manifestacije uključivao dvanaest planiranih predstava, od kojih osam gostujućih izvedbi i četiri osječke, a ukupno je predviđen trošak od 6.000.000 dinara.²⁵⁶ Ipak, održano je samo osam predstava, no one su svojom kvalitetom i posjećenošću osigurale zadovoljavajući kazališni program. „Revoluciju u dvorcu“, Fadila Hadžića, izveli su članovi Regionalnog kazališta Virovitica, a glumce je publika na kraju izvedbe nagradila velikim pljeskom.²⁵⁷ Narodno pozorište iz Subotice izvelo je predstavu W. Shakespearea „Richard III“ koju je režirao Ljubiša Ristić. Predstava je režirana za izvedbu na otvorenome, a scena je bila osvjetljena bakljama te je zbog stalnog pokreta bila vrlo neobična i atraktivna.²⁵⁸ Dječje kazalište „Ognjen Prica“ iz Osijeka i ove je godine održalo dječji program te su se predstavili s izvedbom „Ne žuri, nitko te ne juri“ i predstavom „Igra“. Nadalje, na sceni su se našla i kazališna družina „Pinklec“ iz Čakovca koji su izveli predstavu „Algazy + Gummer“, predstavu „Put u Ihtlan“ C. Castandera izveli su članovi Teatra „Palach“ iz Rijeke, igrala se i još jedna „Igra“, ali ovoga puta S. Becketa u izvedbi TV Minateatra iz Osijeka, a Nebojša Šurlan iz Sarajeva izveo je komad „Hej cigani, živi ste još“.²⁵⁹

Glazbeni program

Koncerti su i ovoga ljeta nesumnjivo bili najposjećeniji dio programa „Osječkog ljeta mladih“, a u okviru glazbenog programa planirano je održavanje koncerata rock, blues, jazz-

²⁵³ Sadržaji OLJM-a '88 su se prostorno i vremenski održavali u jednakom rasporedu kao i prošle godine (vidi više na stranicama 51 i 52).

²⁵⁴ Pretvorbom dinara iz srpnja 1988. godine u današnju novčanu vrijednost uz omjer 1 DM (1.386,02DIN)=0,5€=3,79Kn spomenutih 44.000.000 dinara bilo bi približno oko 120.300kn (≈ 15.900€, prema tečaju 15. travnja 2022. 1€=7.58kn).

Prema: *Povijesne tečajne liste*. <http://www.kunalipa.com/katalog/tecaj/yu-dinar-1966-1991.php> (15. travnja 2022.)

²⁵⁵ Program rada RJ „Centar mladih“ za 1988., Programski savjet Centra mladih, 1985.-17.11.1987., 23.

²⁵⁶ *Isto*.

²⁵⁷ „Revolucija u Bastionu“, *Glas Slavonije*, 23. kolovoza 1988., 10

²⁵⁸ „Richard III u Tvrđi“, *Glas Slavonije*, 10. kolovoza 1988., 4

²⁵⁹ Program rada RJ „Centar mladih“ za 1988., Programski savjet Centra mladih, 1985.-17.11.1987., 23.

rock, akustične i ozbiljne glazbe. U planiranom je troškovniku naznačeno kako je cijena jednog koncerta otprilike bila 500.000 dinara te je ukupni proračun za glazbu iznosio 19.500.000 dinara.²⁶⁰ Pod parolom „za svakoga po nešto“ našli su se brojni domaći glazbenici, ali i gostujuće skupine, od kojih su neki na OLJM-u nastupili po prvi puta, dok su neki već bili tradicionalni gosti Grada na Dravi. Sezona koncerata otvorena je akcijom „Stari tramvaj“ u kojoj su se gradom čuli zvuci koji pozivaju na cjeloljetni program kojeg je otvorila zagrebačka grupa Azra. Iz Zagreba su još došli i članovi grupa ITD Band, Neki to vole vruće, Psihomodo pop, kao i mlada grupa Dee Dee Mellow koja je donijela drugačiji zvuk modernijeg swinga, nešto bližeg rock zvuku.²⁶¹ Osječkoj se publici po prvi puta predstavio i beogradski ansambl Musica antiqua koji su izveli glazbu srednjeg vijeka, rane renesanse i dvorskih zabava, a publika ih je u punoj Galeriji Waldinger nagradila velikim pljeskom. Na nesvakidašnjem se koncertu našla glazba trubadura s dvorskih zabava te vinske i šaljive pjesme s trgova od 9. do 14. stoljeća, i to sve uz zvuke originalnih renesansnih instrumenata.²⁶² Iz Beograda su još nastupili Piloti i publici uvijek draga Ekatarina Velika, a posljednji veliki glazbeni nastup za ovo je ljeto bio koncert Dejana Cukića i grupe Spori ritam band, koji je u velikom broju pratila mlada i nešto starija publika.²⁶³

Slika 9 – Publika na koncertu u „Rupi“

Od gostujućih izvođača još su nastupile Divlje jagode iz Sarajeva, grupa Mizar iz Skopja, La Strada iz Novog Sada, Kerber iz Niša te ženska rock grupa Cacadou look iz Rijeke. Skopski

²⁶⁰ Program rada RJ „Centar mladih“ za 1988., Programski savjet Centra mladih, 1985.-17.11.1987., 23.

²⁶¹ „Dva koncerta“, *Glas Slavonije*, 10. kolovoza 1988., 4

²⁶² „Poput dvorske zabave“, *Glas Slavonije*, 28. srpnja 1988., 10

²⁶³ „Dejan Cukić i obožavatelji“, *Glas Slavonije*, 2. kolovoza 1988., 5

Mizar bilo je pravo otkriće za osječku publiku, a po mnogočemu je nalikovao na prvi koncert Ekatarine Velike u Osijeku.²⁶⁴ Ipak, ovoga su ljeta posebno zastupljeni bili domaći izvođači pa su tako nastupile grupe No Passaran, Rock'n'Roll večer i koncert grupe Kviz, grupe Nice i Wawel, publici omiljen Roderick te Pyramid i Don Marcel koji su branili boje Osijeka.²⁶⁵ U Galeriji Waldinger čuli su se zvuci ozbiljne glazbe, a nastupili su Dražen Franolić, uz gitaru i arapska lutnja, i Vesna Gorše na saksofonu, kao i Branimir Krstić na gitari. Koncert su održale i gosti iz Beograda – Dragan Karolić na flauti i Ljubica Grujić na spinetu.

Likovni program

Likovni je dio programa donosio nekoliko likovnih *happenninga*, performansa, izložbi te tradicionalnu akciju za djecu „Crtajmo na mostu“, a predviđeni trošak ovog dijela programa iznosio je 2.300.000 dinara.²⁶⁶ Ansambl „Ritual nova“ iz Novog Sada predstavio se publici alternativnim glazbeno-scensko-likovnim programom pod nazivom „Troglavi ritual“. Radilo se o glazbenom teatru u koji su uključena tri glazbenika, balerina i pokretne slike te ambijentalna glazba na starim instrumentima.²⁶⁷ Izložba Foto radionice Centra mladih predstavila je presjek višegodišnjeg rada Fotoradionice, a radovi su bili vezani uz programe „Osječčkog ljeta mladih“.²⁶⁸ Dječja akcija „Crtajmo na mostu“ u radu je već nekoliko puta spomenuta, a i ove su se godine njenom tradicionalnom održavanju najviše veselili najmlađi, koji su već dugi niz godina svojim crtežima Most mladosti pretvarali u šareno platno. Program je bio vrlo raznolik te je obuhvaćao i Umjetničku radionicu za klince i klinceze, rad „Osijek: Mural“ Krunoslava Stipeševića, kao i izložbu članova Likovne radionice Centra mladih. Uz to, program je obogaćen performansom mladih avangardnih umjetnika iz Beograda: Dejana Vlasisavljevića, Petra Milića i Igora Toholja. Istražujući „medij umjetnosti“ oni su u svoje projekte nastojali uključiti publiku, koja „tako sudjeluje u stvaranju same umjetnine“.²⁶⁹

Filmski program

Za filmski je dio programa planirano projiciranje 45 filmskih naslova, a uz troškove iznajmljivanja potrebne opreme predviđena je ukupna potrošnja od 1.350.000 dinara.²⁷⁰ Međutim, uspješno je održano gotovo upola manje filmova, odnosno nešto više od 20

²⁶⁴ „Svirka snažnih emocija“, *Glas Slavonije*, 18. srpnja 1988., 5.

²⁶⁵ Program rada RJ „Centar mladih“ za 1988., Programski savjet Centra mladih, 1985.-17.11.1987., 23.

²⁶⁶ *Isto*, 24.

²⁶⁷ „Alternativna večer u Waldingeru“, *Glas Slavonije*, 24. kolovoza 1988., 5

²⁶⁸ „Rock.fotografija“, *Glas Slavonije*, 10. kolovoza, 1988., 4

²⁶⁹ „U nedostatku umjetnika“, *Glas Slavonije*, 4. kolovoza 1988., 5.

²⁷⁰ Program rada RJ „Centar mladih“ za 1988., Programski savjet Centra mladih, 1985.-17.11.1987., 23.

projekcija. Osim smanjenog broja projekcija i sami su filmovi bili nešto slabiji u odnosu na prethodne godine, jer je bilo vrlo malo premijera, a neke od naslova publika je već mogla vidjeti na prethodnim ljetnim kinima. Ipak, na sjevernoj su strani Studentskog centra zainteresiranim gledateljima svakog ponedjeljka, utorka i srijede bili dostupni različiti filmski žanrovi, a vruće su se ljetne večeri kratile uz klasike poput „Povratka jedia“, „Mad Maxa“ i drugih.²⁷¹

Književni program

U okviru književnog programa organizirane su književne večeri, okrugli stolovi, izložbe vizualne i konkretne poezije, a predviđeni troškovi kretali su se oko 1.500.000 dinara.²⁷² Iako je književni program bilježio relativno malu posjećenost, ljubitelji proze i poezije uživali su u četiri književne večeri. „Hrvatski roman“, „Nova srpska proza“, „Quorum mladog hrvatskog pjesništva“ i „Američka beat-proza“. Potonja je okupljala „manju grupu pisaca i pjesnika, čije pisanje obilježava apolitičnost i negiranje konvencija, te predstavlja svojevrsan bunt protiv nehumanih uvjeta života u industrijskoj civilizaciji“.²⁷³

Sedmo „Osječko ljeto mladih“ uspješno je provedeno. Održana su 64 programa među kojima su 24 filmske projekcije, 5 likovnih programa, 4 književne večeri, 8 kazališnih predstava i 24 koncerta, a ukupno je sadržaje posjetilo više od 100.000 gledatelja. Ipak, Programski savjet je istaknuo kako organizacija na ovaj način više neće biti moguća zbog nedovoljnih sredstava, a zaključeno je kako bi se veći naglasak trebalo staviti na „radionice“ kako bi se u rad uključio što veći broj studenata.²⁷⁴

5.8. „Osječko ljeto mladih '89.“

Posljednje, osmo po redu, „Osječko ljeto mladih“ u osamdesetim godinama bilo je najkraće od svih dotadašnjih, a održalo se od 1. do 23. srpnja 1989. godine. Uredništvo Centra mladih u svibnju je iznijelo prijedlog da se program održi u samo dva tjedna te da završi već 16. srpnja, a kao argumenti za to su bili bolja i lakša organizacija tehničke ekipe i opreme što bi donijelo veću kvalitetu i bolju posjećenost samih programa. Uz to, većina bi se programa održavala na južnoj strani ispred zgrade Studentskog centra gdje bi bili postavljeni velika

²⁷¹ Cjelokupni se popis filmova nalazi u dijelu „Filmski program“ navedenom u Programskoj karti „Osječkog ljeta mladih '88“.

²⁷² Program rada RJ „Centar mladih“ za 1988., Programski savjet Centra mladih, 1985.-17.11.1987., 24.

²⁷³ „Američka beat-proza“, *Glas Slavonije*, 23. kolovoza 1988., 10

²⁷⁴ „Završeno Ljeto mladih“, *Glas Slavonije*, 29. kolovoza 1988., 6.

pozornica, mala pozornica s filmskim platnom, kupola, panoi, štandovi i stolovi, a programi bi se pretapali jedan u drugi. Ovakvom bi se organizacijom ostvario zahtjev za intermedijalnošću i preplitanjem koje je neminovno kao izraz stvaralaštva mladih i za mlade. Iako je dosadašnja rascjepkana organizacija imala svojih prednosti, bilo je i dosta nedostataka, koji su se ovoga puta nastojali izbjeći.²⁷⁵ Urednici ovogodišnjeg programa „kolažnog tipa“ bili su: Dubravka Bojanić (rukovoditeljica Centra mladih), Goran Rem (književni program), Dražen Dragušica (glazbeni program) i Blaženka Vojvodić (likovni program). Od izazovnog traženja izvođača za eksperimentalni, prvi OLJM '82, došli su do toga da su pojedini izvođači sami slali zamolbe za uvrštavanjem u program, jer je to bio izvrstan način za vlastitu promociju. Troškovi programa procjenjivali su se na 170.000.000 dinara²⁷⁶, a osim Studentskog centra sredstva su osigurana i putem SIZ-a kulture općine Osijek, Lutrije Hrvatske i Zajednice usmjerenog obrazovanja općine Osijek.²⁷⁷

Kazališni program

Kazališni je program otvorila monodrama „Aplauz žalosnom varalici“ u izvedbi zagrebačkog glumca Željka Königskechta, koji je „prodrmao publiku estetikom klauna usamljenog u svome svijetu“.²⁷⁸ Gostovalo je i subotičko Narodno pozorište koje se predstavilo s predstavom „Šiptar“ u režiji Ljubiše Ristića, a članovi Kulturnog centra Novi Sad izveli su predstavu „Izlog“. Održan je i performans „Art – E: Fakt“ u izvedbi Slobodana Milivojevića Era iz Beograda, a članovi Kazališne radionice Centra mladih izveli su „Koncertnu izvedbu dramskog fragmenta“ i dijelove iz drama Nicka Cavea.²⁷⁹ Ipak, nije sve teklo po planu. Dogodio se neočekivani problem te planirana predstava „Hey ah, Joe koraci“ u izvedbi studenata Akademije za kazalište, film i televiziju iz Zagreba nije održana zbog rasprave režisera Milana Živkovića s predstavnicima Centra Mladih. Naime, navodno mu nisu osigurani uvjeti za izvođenje predstave pa se nakon nekoliko pomicanja početka izvedbe predstava nije ni održala.²⁸⁰

²⁷⁵ „Prijedlog programske koncepcije manifestacije Osječko ljeto mladih '89“, regulator Studentskog centra: *OLJM '89.*, 1.

²⁷⁶ Pretvorbom dinara iz srpnja 1989. godine u današnju novčanu vrijednost uz omjer 1 DM (10.070,66DIN)=0,5€=3,79Kn spomenutih 170.000.000 dinara bilo bi približno oko 63.300kn (≈ 8.300€, prema tečaju 15. travnja 2022. 1€=7.58kn).

Prema: *Povijesne tečajne liste*. <http://www.kunalipa.com/katalog/tecaj/yu-dinar-1966-1991.php> (15. travnja 2022.)

²⁷⁷ „Prijedlog programske koncepcije manifestacije Osječko ljeto mladih '89“, regulator Studentskog centra: *OLJM '89.*, 5.

²⁷⁸ „Varalica nacerenog svijeta“, *Glas Slavonije*, 5. srpnja 1989., 5.

²⁷⁹ „Osječko ljeto mladih“, regulator Studentskog centra: *OLJM '89.*, bez oznake spisa.

²⁸⁰ „Hey, aj... propala improvizacija“, *Glas Slavonije*, 17. srpnja 1989., 6.

Glazbeni program

Kao i svakoga ljeta, glazbeni je program bio najbogatiji, privukao je i najviše publike, a kraće je trajanje OLJM-a osiguralo nastup najatraktivnijih jugoslavenskih grupa. Ljeto je otvorilo Prljavo kazalište, a zagrebačka je grupa oduševila deset tisuća Osječana koji su uz njih pjevali na južnoj strani SC-a. Nešto drugačiji zvučni performans izveli su članovi Cirko della primavera, Ansambla za istinsku kućnu muziku iz Novog Sada, koji su pokušali spojiti likovnu i glazbenu umjetnost svirajući na neobičnim stvarima i ručno izrađenim instrumentima.²⁸¹ Publiku je „zapalio“ i Psihomodo pop, pjevač Davor Gobac bez hlača je ostao već za vrijeme druge pjesme, a *Glas Slavonije* na naslovnoj stranici ističe kako su na pozornicu letjeli i grudnjaci.²⁸²

Slika 10 – Koncert grupe Psihomodo pop

Od osječkih se izvođača posebno ističe koncert grupe Roderick kojima je ovo bio već šesti nastup na OLJM-u. U suradnji s modnim butikom „Maxim“ uz koncert su pripremili „Futurističku alternativnu modnu reviju“ koju su nosile članice Roderick fan-kluba.²⁸³ Održan je i koncert mladih osječkih sastava koji su nastupili na „Rock smotri Osijek '89“ – Nice, Spin, Galebovi, Atlantida, Mali markiz i Wawel. Najviše zainteresiranih okupilo se na koncertu Bajage i instruktora, a organizatori procjenjuju kako se radilo o 15.000 posjetitelja. *Glas Slavonije* navodi kako Bajagu vole sve generacije pa su se tako „u publici našla djeca s roditeljima, bake s unucima, ali i mladi obožavatelji koji su s papirom i olovkom strpljivo čekali

²⁸¹ „Prljavo kazalište oduševilo“, *Glas Slavonije*, 3. i 4. srpnja 1989., 9.

²⁸² „Letjeli i grudnjaci“, *Glas Slavonije*, 10. srpnja 1989., 16.

²⁸³ „Književna večer, „Roderick“ i film“, *Glas Slavonije*, 13. srpnja 1989., 9.

kraj koncerta kako bi dočekali autogram omiljenog pjevača“.²⁸⁴ Publici su se predstavili i članovi grupe Vještice koji su predstavili svoj prvi album „Totalno drukčiji od drugih“, a grupu su činili bivši članovi popularnih grupa Haustor, Azra i Film.²⁸⁵ Održan je i koncert grupa Majke iz Vinkovaca i No passaran i Vibra junkers iz Osijeka, kao i koncert mlade subotičke scene „Sva ta muzika“ grupa Žuti kišobran, Argon, Max Tauer i Nada iz inkubatora. Osim navedenih, nastupile su i grupe Film i Crvena jabuka koji su česti gosti u Osijeku te Disciplina kičme iz Beograda i Beo rock scena – grupe Bezobrazno zeleno, Big Sex, Robna kuća.²⁸⁶ Na programu se našla i ozbiljna glazba te je tako nastupio zagrebački trio „Nova glazba“ te gudački kvartet iz Subotice koji su izvodili djela Haydna, Beethovena, Mozarta i ostalih skladatelja.²⁸⁷

Likovni program

Likovni je program tijekom prijašnjih godina bio jedan od najmanje posjećenih te je ovoga ljeta odlučeno kako će se on uklopiti kao pozadinski dio ostalih programa. I ove je godine nastavljen odmak od klasičnih izložbi te su se svi programi održavali na otvorenom u obliku performansa te su spajali likovnu, glazbenu i scensku umjetnost. Članovi likovne i foto radionice Centra mladih posjetiteljima su predstavili svoj rad u protekloj godini, a fotografi su priredili i *foto session* pod nazivom „Hap-hap-happening“. Održan je i program „Zvučne i pokretne slike: Foto radionica, kazališna radionica, AMB i prijatelji“ te likovno-scensko događanje: Nyari Mozi/lenji bioskop, Subotica: „Mikroorganizmi“.²⁸⁸

Filmski program

Kraći je program zahvatio i filmski dio te je prikazano samo dvanaest filmova. Iako to u odnosu na dotadašnju brojku djeluje malo, kvaliteta programa ostala je na visini zadatka te su se na programu našli filmovi različitih žanrovskih obilježja. Za zaljubljenike u SF-film našla se „Svemirska stanica broj 1“, željima smijeha ponuđena je američka komedija „M.A.S.H.“, a na programu se našao i kulturni film šezdesetih „Divljak“. Nije izostavljen ni domaći film te su tako zainteresirani mogli pogledati Zafranovićeva „Večernja zvona“. Na programu su se našli i kriminalistički film „Point Blank“, triler „Ponoćna čipka“, slovenski „Rdeći bugi“ te glazbeni „U2“. Osim navedenih, projicirani su i filmovi „Dečko koji obećava“, „Noć“, „Polja smrti“ te

²⁸⁴ „Bajaga za sve generacije“, *Glas Slavonije*, 18. srpnja 1989., 9.

²⁸⁵ „Zagrebačke vještice“, *Glas Slavonije*, 20. srpnja 1989., 9.

²⁸⁶ „Osječko ljeto mladih“, registrator Studentskog centra: *OLJM '89.*, bez oznake spisa.

²⁸⁷ „Gudački kvartet i film“, *Glas Slavonije*, 12. srpnja 1989., 9.

²⁸⁸ „Osječko ljeto mladih“, registrator Studentskog centra: *OLJM '89.*, bez oznake spisa.

„Oficir i gentleman“. Najamnina filmova iznosila je 60.000 ili 80.000 dinara, ovisno o tome je li film bio crno/bijeli ili u boji, a filmove je posuđivala „Filmoteka“ Osijek.²⁸⁹

Književni program

Održane su četiri književne večeri na kojima je predstavljeno suvremeno domaće pjesništvo te proza, uz sudjelovanje mladih autora Dalibora Cvitana i Eduarda Popovića iz Zagreba te Stjepana Tomaša iz Osijeka. Književno veče pod nazivom „Niš Calling“, obuhvatilo je rad pjesnika Zorana Ćirića, Zorana Karanovića i Gorana Stankovića, a na večeri „Suvremenog slovenskog pjesništva“ publici su se predstavili suvremeni slovenski pjesnici Jureta Potokar i Lela B. Njatin.²⁹⁰ Održan je i performans „Pao je prvi proljetni snijeg“ u izvedbi Tekstilne skupine „Black and Decker“, održana je predstava rađena na tekstovima suvremenih pjesnika Tomaža Šalamuna, Vojislava Despotova i Delimira Rešickog, kao i glazbeno-filmska-književna večer uz koncertnu izvedbu dramskog fragmenta *Ex punk session*.²⁹¹ Uz to, nastupila je Kazališna radionica Centra mladih, a predstavljen je i novi beogradski časopis za rock-glazbu, strip i film – *Ritam*.²⁹²

Program za najmlađe

Osim programa za mlade, OLJM je već dugi niz godina pokazao kako razmišlja i o najmlađima te je ove godine u program uvršten i dio posebno namijenjen djeci. Za njih su bila rezervirana nedjeljna prijepodneva.²⁹³ Tako su najmlađi Osječani sudjelovali u akciji vožnje biciklom od Trga slobode do Studentskog centra kod kojeg se održao program „Igrajmo se stonoge“ u izvedbi Zvonka Varošaneza iz Zagreba. Iduće nedjelje za djecu su pjevali „Belišćanski mališani“, koji su te godine bili pobjednici dječjeg festivala u Belišću.²⁹⁴ Sredina srpnja bila je rezervirana za tradicionalno oslikavanje Mosta mladosti te su tako na njemu osvanula sunca, cvijeće, leptiri, kuće i brojni drugi motivi nastali uz pomoć kreda u boji. Okupljene je uz crtanje zabavljala i obitelj Janković iz Niša koja je izvela predstavu „Mima, Maja, Bane i lutke“.²⁹⁵ Ljeto za najmlađe zatvoreno je akcijom izrade lutaka od tkanine pod

²⁸⁹ „Ugovor br. 1987-2/98. za iznajmljivanje filmova na 16 mm vrpce između „Filmoteke“ Osijek i SC-a“, *OLJM* '89., bez oznake spisa.

²⁹⁰ „Osječko ljeto mladih“, registrator Studentskog centra: *OLJM* '89., bez oznake spisa.

²⁹¹ „Performance, Roderick i film“, *Glas Slavonije*, 19. srpnja 1989., 9.

²⁹² „Osječko ljeto mladih“, registrator Studentskog centra: *OLJM* '89., bez oznake spisa.

²⁹³ „Od svega pomalo“, *Glas Slavonije*, 30. lipnja 1989., 16.

²⁹⁴ „Osječko ljeto mladih“, registrator Studentskog centra: *OLJM* '89., bez oznake spisa.

²⁹⁵ „Do prve kiše“, *Večernji list*, 17. srpnja 1989., 1.

vodstvom Umjetničke radionice za klinge i klinceze. Oko 200 sudionika punilo je lutke, a nakon izrade izabrano je nekoliko najuspješnijih koje su potom izložene.²⁹⁶

Već se na početku ovogodišnjeg programa govorilo o tome kako su novčana sredstva za kulturu, iz kojih se financira i OLJM, sve manja te da tradicionalna manifestacija mora postati gradska a da se u financiranje i organizaciju moraju uključiti sve gradske strukture. U protivnom, svi su bili svjesni kako se može dogoditi da jednostavno ne bude dovoljno sredstava za daljnje održavanje programa. Ipak, tri tjedna „Osječkog ljeta mladih '89.“ uspješno su provedena, a realizirano je šezdesetak književnih, glazbenih, kazališnih, likovnih i filmskih programa, koji su u prvome redu bili zanimljivi onima kojima su bili i namijenjeni – mladima.²⁹⁷

²⁹⁶ „Akcija izrada lutaka od tkanine“, registrator Studentskog centra: *OLJM '89.*, bez oznake spisa.

²⁹⁷ „Tri tjedna zabave“, *Glas Slavonije*, 24. srpnja 1989., 9

6. Zaključak

Iako je ovaj rad ograničen na osamdesete godine te završetak obuhvaća „Osječko ljeto mladih '89.“, treba naglasiti kako je to razdjelnica stvorena za potrebe ovoga rada. Narednih su godina uslijedile snažne političke i društvene promjene, raspad bivše države, početak rata, a nekad zanemarene različitosti postupno su naglašavane. Sve je to, uz političke, ekonomske i ostale čimbenike, utjecalo na to da „Osječko ljeto mladih“ svoj puni sjaj ostavi u osamdesetim godinama. Međutim, OLJM nije posve zaboravljen, organizaciju su preuzeli „neki novi klinici“, ali manifestacija se nastavila održavati sve do danas. Nezahvalno je govoriti o tome koliko se sam program promijenio, kao i uspoređivati današnju kvalitetu, ali ne može se poreći kako je u osamdesetima program bio značajno bogatiji. Arhiva Studentskog centra nudi uvid u organizacijsku stranu manifestacije od samog planiranja programa pa sve do izvještaja nakon održavanja. Postoje tako ugovori, satnice i detaljni planovi pojedinih nastupa s honorarima, podatci o tehničkim poslovima, ali i odbijenice onih koji se nisu odazvali na sudjelovanje iz različitih razloga. Iako kriza osamdesetih nije bila u fokusu rada te se on gotovo isključivo bavi kulturnim i zabavnim sadržajima koji su upotpunjavali ljetni život osječke omladine, jasno je vidljiv i problem galopirajuće inflacije. Naime, od početka programa 1982. godine, kada je za jednu njemačku marku trebalo izdvojiti nešto manje od 26 dinara, trošak OLJM-a se 1989. računao u milijunima te je za jednu marku trebalo izdvojiti čak više od 10.000 dinara.

Za shvaćanje duha osamdesetih godina i načina na koji su Osječani gledali na „Osječko ljeto mladih“ uvelike su pomogli članci dnevnih novina *Glasa Slavonije* i rubrike omladinskog lista *Ten*. Dok je *Glas* vrlo informativno, gotovo bez i jedne zamjerke prenosio događaje, iz *Tena* se mogu iščitati i poneka, nešto kritičnija, mišljenja zahtjevne mlade publike. U osam godina održavanja manifestacije brojni su novinari donosili izvještaje s programa, no za kraj ovoga rada treba istaknuti novinare *Glasa Slavonije* bez čijih članaka početak rada gotovo i ne bi bio moguć. U ulozi reportera, komentatora i najavljiivača sadržaja s prve tri godine održavanja „Osječkog ljeta mladih“ najvećim su se brojem tekstova istaknuli: Dražen Bađun, Drago Hedl, Dražen Dragušica, Davor Špišić te, kao „razbijači“ teorije da je svakom tko je pisao o OLJM-u ime moralo počinjati slovom „D“, Saša Z. Odorčić i Zlatko Petrović. Dio njih se našlo i u ulozi organizatora programa te su već ranije spomenuti u radu, no valja ih u ovoj ulozi još jednom zabilježiti ovdje. „Osječko ljeto mladih“ nesumnjivo je udahnulo život u vruće i kulturno mrtve osječke mjesece i mladima donijelo programe kakvih se ne bi postidjele ni znatno veće metropole. Štoviše, Osijek je osamdesetih godina bio kultno ljetno odredište svih glazbenih sastava koji su nešto značili u ondašnjoj Jugoslaviji. Između Zagreba i Beograda,

bendovi, glazbenici i umjetnici svih profila stizali su u Grad na Dravi i zabavljali brojne posjetitelje u sred sezone komaraca. Svi su programi bili besplatni i svaki dan tijekom ljeta mladi su imali kamo otići i što pogledati. Bila je to era u kojoj su mladi živjeli za trenutak i uživali u sadržajima bez blagodatni tehnologija današnjice, ali i doba u kojem se politika zalagala za jedno, a događalo se nešto sasvim drugo. Iako je komunističko vodstvo veliku nadu polagalo u nastojanje da mladi usvoje i nastave put socijalizma, realnost je bila nešto drugačija. Mladi su otvoreno prihvaćali trendove sa zapada, politika i održavanje sustava nisu svima bili na listi prioriteta, a nekolicina organizatora uspjela je oformiti program koji uvelike odstupa od onoga što bi se očekivalo od jedne komunističke zemlje. Vlasti OLJM nisu objeručke prihvatile, bilo je i ponekih incidenata, no u konačnici mladi su uspjeli kulturu i zabavu odmaknuti od politike i približiti onome za što su bili zainteresirani. Za jedne je OLJM sinonim za prvi poljubac ili izlazak, dok ga drugi pamte po najboljim koncertima u „Rupi“. U konačnici, svi se slažu u jednome – da je „Osječko ljeto mladih“ osamdesetih godina bilo puno više od same manifestacije i da jednoj generaciji ljudi zauvijek ostaje lijepo sjećanje na neka, barem prividno, bezbrižnija vremena.

7. Popis kratica

CM – Centar mladih

HNK – Hrvatsko narodno kazalište

NOB – Narodnooslobodilački pokret

OK – općinski komitet

OLJM – Osječko ljeto mladih

(S) ORA – (savezna) omladinska radna akcija

SC/STUC – studentski centar

SIZ – samoupravna interesna zajednica

SJS – Sekretarijat javne sigurnosti

(CK) SKH – (Centralni komitet) Savez komunista Hrvatske

SKOJ – Savez komunističke omladine Jugoslavije

SSOH – Savez socijalističke omladine aHrvatske

8. Izvori i literatura

Neobjavljena građa arhive Studentskog centra:

Registrator *OLJM '89*.

Registrator *Osječko ljeto mladih '85*

Registrator *Programski savjet Centra mladih, 1985.-17.11.1987.*

Novinska građa:

Glas Slavonije, Osijek, 1982.-1989.

Jednota, Daruvar, 1982.

Mladost, Zagreb, 1982.

Polet, Zagreb, 1982.

Ten, Osijek, 1984.-1986.

Večernji list, Zagreb, 1989.

Objavljeni izvori i literatura:

1. Bilandžić, Dušan. *Jugoslavija poslije Tita*. Zagreb: Globus, 1986.
2. Crnčan, Barbara. „Tijelo u poeziji Josipa Stošića i u performansima Toma Gotovca“. Diplomski rad, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, 2014.
3. Dragičević, Mateo. „Između socijalističke potrošačke ideologije: Mladi u Hrvatskoj 1968.-1990.“. Diplomski rad, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, 2019.
4. Duda, Igor. „Kameni temeljci. Stupovi jugoslavenskoga društva i pioniri kao mali socijalistički ljudi“. U *Stvaranje socijalističkoga čovjeka. Hrvatsko društvo i ideologija jugoslavenskoga socijalizma*, uredio Igor Duda, 23-50. Zagreb – Pula: Srednja Europa, 2017.
5. Džamić, Lazar. *Cvjećarnica u Kući cvijeća; Kako smo usvojili i živjeli Alana Forda*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk, 2019.
6. Gajić, Maja. „Modni trendovi mladih u Hrvatskoj osamdesetih godina dvadesetog stoljeća“. Diplomski rad, Sveučilište u Rijeci, 2019.
7. Goldstein, Ivo, *Hrvatska povijest*. Zagreb: Novi Liber, 2003.

8. Goldstein, Ivo. *Hrvatska 1918. – 2008*. Zagreb: EPH Liber, 2008.
9. Habuš, Ana. „Supkultura mladih osamdesetih godina u Hrvatskoj prikazana u romanu „Polusan“ Ratka Cvetnića“. Diplomski rad, Sveučilište u Rijeci, 2016.
10. Krušelj, Željko. *Igraonica za odrasle: Polet 1976.-1990*. Zagreb: Adamić, 2015.
11. Mažuran, Ive i ostali. *Povijest Osijeka: Sv. 2 : Od Turskog do suvremenog Osijeka*. Osijek: Školska knjiga, 1996.
12. Milanović, Toni. „Križa 1980-ih u Jugoslaviji i međunarodni pogledi“. *Rostra* 4 (2011): 85-92, br. 4. Pristup ostvaren 20. travnja 2022. <https://hrcak.srce.hr/169546>.
13. Miošić, Mia. „Apsolutna umjetnost Tomislava Gotovca. Režija anticipacije i anarhije“. Diplomski rad, Sveučilište u Splitu, 2021.
14. „Narodna omladina Jugoslavije“. U *Svijet oko nas. Enciklopedija za djecu i omladinu.*, sv. II., 10-11. Zagreb: Školska knjiga, 1962.
15. Novačić, Ivan. „Utjecaj senzacionalizma na razvoj novih medija na primjeru glazbenog novinarstva“. Diplomski rad, Sveučilište Sjever, 2020.
16. Novak, Božidar, *Hrvatsko novinarstvo u 20. stoljeću*. Zagreb: Golden Marketing – Tehnička knjiga, 2005.
17. Perasović, Benjamin. *Urbana plamena, sociologija supkultura u Hrvatskoj*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada, 2001.
18. Periša, Antonija. „Glazba i pop kultura 80-ih u Jugoslaviji“. Završni rad, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, 2018.
19. Perković, Ante. *Sedma republika. Pop kultura u YU raspadu*. Zagreb: Novi Liber, 2011.
20. Pokrajac, Katarina. „Popularna kultura u Hrvatskoj 1970-ih i 1980-ih“. Diplomski rad, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, 2018.
21. *Revija*, časopis za književnost, kulturu i društvena pitanja, 1982., 1982., 1983., 1986., 1987
22. Senjković, Reana. *Izgubljeno u prijenosu: pop iskustvo soc kulture*. Zagreb: Biblioteka Nova etnografija, 2008.
23. Senjković. Reana. *Svaki dan pobjeda. Kultura omladinskih radnih akcija*. Zagreb: Srednja Europa, 2016.
24. Sršan, Stjepan. *Povijest Osijeka*. Osijek: Povijesni arhiv u Osijeku. TIZ Zrinski, 1996.
25. Župančić, Katarina-Kaja i Puljić, Mihael. „Turizam u Jugoslaviji 1970-ih“. *Rostra* 8 (2017): 233-246, br. 8. Pristup ostvaren 23. travnja 2022. <https://hrcak.srce.hr/182150>.

Internetski izvori:

- 1) „Đilas, Milovan“ Hrvatska enciklopedija, Leksikografski zavod „Miroslav Krleža”, pristup ostvaren 11. lipnja 2022. <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=16908>.
- 2) „Informbiro“ Hrvatska enciklopedija, Leksikografski zavod „Miroslav Krleža”, pristup ostvaren 16. lipnja 2022. <https://enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=27415>.
- 3) „Kultura“ Hrvatska enciklopedija, Leksikografski zavod „Miroslav Krleža”, pristup ostvaren 11. lipnja 2022. <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=34552>.
- 4) „Kulturna politika“ Hrvatska enciklopedija, Leksikografski zavod „Miroslav Krleža”, pristup ostvaren 11. lipnja 2022. <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=34571>.
- 5) „Nesvrstanost“ Hrvatska enciklopedija, Leksikografski zavod „Miroslav Krleža”, pristup ostvaren 11. lipnja 2022. <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=43502>.
- 6) „Povijesne tečajne liste“, Hrvatski numizmatički portal, pristup ostvaren 15. travnja 2022., <http://www.kunalipa.com/katalog/tecaj/yu-dinar-1966-1991.php>.

Slikovni prilozi:

- I. Slika 1 – „Telemanija broj šest“ – *Glas Slavonije*, 16. srpnja 1982., 8.
- II. Slika 2 – Performans Tomislava Gotovca – bibliofil.hr: Tomislav Gotovac: Govorenje/ Speaking
- III. Slika 3 – „Školjka“ pred Domom JNA – Fotografija objavljena u Facebook grupi „Osijek Osamdesetih“, autor objave: Dario Ružić, 21. listopada 2017.
- IV. Slika 4 – Akcija „Crtajmo na mostu“ – *Glas Slavonije*, 23. srpnja 1984., 1.
- V. Slika 5 – Koncert grupe Renesans – „Renesansa u Osijeku“, *Ten*, god. II, br. 14, rujan 1985., 22.
- VI. Slika 6 – Akcija „Stari tramvaj“ – *Glas Slavonije*, 14. kolovoza 1986., 5.
- VII. Slika 7 – Troškovnik OLJM-a '86. – „Izvještaj o održanoj manifestaciji Osječko ljeto mladih '86.“, Skraćeni zapisnik sjednice 23. listopada 1986., Programski savjet Centra mladih, 1985.-17.11.1987., 13.
- VIII. Slika 8 – Troškovnik OLJM-a '87. – „Izvještaj o održanoj manifestaciji Osječko ljeto mladih '87.“, Skraćeni zapisnik sjednice 17. studenog 1987., Programski savjet Centra mladih, 1985.-17.11.1987., 7.
- IX. Slika 9 – Publika na koncertu u „Rupi“ – Fotografija objavljena u Facebook grupi „Osijek Osamdesetih“, autor objave: Luka Rastija, 24. siječnja 2018.
- X. Slika 10 – Koncert grupe Psihomodo pop – *Glas Slavonije*, 10. srpnja 1989., 16.

9. Prilozi – Programske karte

PROGRAMSKA KARTA - OLJM '82. ²⁹⁸		
<u>Dramski program</u>		
čet, 1.7.	Spomenik kugi u Tvrđi	otvorenje OLJM-a – „Satir iliti divlji čovik“ A.M. Reljkovića, Amaterskog kazališta Joze Ivakića iz Vinkovaca
ned, 4.7.	„školjka“	„Jama“ I.G. Kovačića u izvedbi i režiji Mirjane Perić
pon, 5.7.	dvorište G. Waldinger	monodrama „Glumac je, glumac je, glumac...“ Zijaha Sokolovića
uto, 6.7.	„školjka“	„Zvrčak ili otvarač za konzerve“ komedija apsurda francuskog pisca Victora Lanoea u režiji beogradskog režisera Velimira Mitrovića
čet, 8.7.	„školjka“	članovi studentskog kazališta osječkog Doma mladih
pet, 9.7.	„školjka“	kabaretski program pod nazivom „Gumeni ekser“, Samostalnog teatra iz Beograda
uto, 13.7.	dvorište G. Waldinger	„Paukova mreža“ Kazališnog ateljea mladih Osijek (KAMO) u režiji Saše Z. Odorčića
pet, 16.7.	Prolaz Franje Krežme	kazališni TV kabare „Telemanija broj šest“ u izvedbi članova Omladinske scene Amaterskog teatra „Petar Matic“ iz Titova Užica
ned, 1.8.	Partizanski trg u Tvrđi	predstava „Partizanska pozornica“ u izvedbi Amaterskog kazališta „Lero“ iz Dubrovnika
<u>Glazbeni program</u>		
čet, 1.7.	ispred „Rome“	svečano otvorenje uz koncert Gradske glazbe „Marko Orešković“ iz Osijeka
pet, 2.7.	dvorište G. Waldinger	koncert grupe Ayllu iz Zagreba, koja izvodi glazbu Inka
sub, 3.7.	dvorište G. Waldinger	audiovizualno-poetski program „Čudak je ko čekiće sanja“ novosadske pjesnikinje Katalin Ladik
ned, 4.7.	„školjka“	koncert rock-grupe Izazov iz Zagreba
sri, 7.7.	dvorište G. Waldinger	koncertno veče gitarista Tomaža Pengova iz Ljubljane
pet, 9.7.	Centar mladih	koncert osječke grupe ITD, povodom otvaranja izložbe članova Likovne radionice
sub, 10.7.	„školjka“	satirična glazba grupe Posljednja igra leptira iz Beograda, koja djeluje u okviru Samostalnog teatra
pon, 12.7.	„školjka“	zbog nedolaska Beogradske rock-scene nastupili su osječki – Vis krematorij, Diskretni šarm buržoazije, Gladna vremena (THT), Poslovni voz i ITD
sri, 14.7.	dvorište G. Waldinger	„Veče operskih arija“ prvaka osječke opere Ferdinanda Zovka uz klavirsku pratnju Teodora Sobovića

²⁹⁸ Programska karta sadrži kronološki naveden program, uz nadnevak i mjesto održavanja, podijeljen u programske sadržaje, prema građi prikupljenoj iz *Glasa Slavonije*. Tijekom održavanja dolazilo je do izmjena pojedinih programa koje nisu zabilježene u tisku. Programska karta navedena je radi preglednosti održanih programa te se ovom bilješkom ograđuje od mogućih nenamjernih propusta nastalih uslijed nepotpunih ili pogrešnih informacija u izvorima.

čet, 15.7.	dvorište G. Waldinger	solistički koncert kantautora Miladina Šobića iz Nikšića
sub, 17.7.	„školjka“	koncert rock grupe Pankrti iz Ljubljane
pon, 19.7.	Partizanski trg u Tvrđi	večer poezije „Osječka poezija 1900-tih“ uz izbor poezije Vesne Burić i kostimirano deklamiranje Jasne Kovačević
uto, 27.7.	Galerija Waldinger	koncert osječkog gitarista Marija Šimunovića
sub, 31.7.	„školjka“	koncert KUD-a Nehajni skakači iz Osijeka
<u>Likovni program</u>		
8.7.-8.8.	Galerija Waldinger	Tri ciklusa umjetničke fotografije američkog fotoreportera Patricka Nagatanija; „Maska“, „Zabava na Beverly Hillsu“ i „Kromoterapija“, oko 400 fotografija
pet, 9.7.	Centar mladih	zajednička izložba članova Likovne radionice (80ak radova jedanaest autora)
uto, 20.7.	Partizanski trg u Tvrđi	Izložba (anti)poezije
<u>Filmski program</u>		
- projekcija filma pod nazivom „Kako smo srušili Radnički dom“		
<u>Akcije</u>		
čet, 1.7.	„školjka“	„Osijek 10“, grupa „Opus 4“ – Miodrag Lazarov – Pahshu. Milimir Drašković i Miroslav Miša Savić
ned, 25.7.	Promenada i Most mladosti	„Oslikajmo naš grad“, bojanje i oslikavanje za najmlađe
sri, 28. i čet, 29.7.	Partizanski trg u Tvrđi	„Antikvarnica“, prodaja i razmjena knjiga na ulicama grada
		„Kako smo srušili Radnjak“, izložba fotografija i koncert Dinamita na gradilištu srušenog radničkog doma „Božidar Maslarić“

PROGRAMSKA KARTA – OLJM '83. ²⁹⁹		
<u>Dramski program</u>		
čet, 14.7.	dvorište Bastiona	monodrama „Ba-ba-loo“ u izvedbi Vlaste Ramljak
<u>Glazbeni program</u>		
pet, 1.7.	dvorište Bastiona	koncert grupe Električni orgazam iz Beograda
sub, 2.7.	koncert grupe Contry Lole iz Osijek	
ned, 3.7.	koncert grupe Ayllu iz Zagreba, koja izvodi glazbu Inka	
čet, 7.7.	Galerija Waldinger	solistički koncert prvaka osječke opere Ferdinanda Zovka uz klavirsku pratnju Teodora Sobovića
pet, 15.7.	„školjka“	koncert Daniil Harms blues banda Osijek (Damir Valašek i Darko Kraljik) i gosti grupe Mladena Barakovića iz Zagreba i Marjanov zadnji band iz Ljubljane

²⁹⁹ *Glas Slavonije* donosi gotovo cjelovitu programsku kartu za filmski dio programa. Ipak, ostalim programima ne može se utvrditi točan datum, jer za razliku od prethodne godine, *Glas Slavonije* znatno manje donosi najave programa i više se okreće cjelovitim komentarima nakon izvedbi. Budući da je cilj programske karte, između ostalog, prikazati događaje kronološkim redoslijedom, ova je programska karta ostala prilično štura.

<u>Likovni program</u>		
1.7.-1.8.	Studentski centar	Izložba „Neki aspekti suvremene jugoslavenske fotografije“ u suradnji sa Srećnom galerijom SKUC-a
čet, 28.7.	Šetalište V. Vlahovića	izložba reljefa Ivana Bertoka i ulja na platnu Zdenka Jelaša
<u>Filmski program</u> ³⁰⁰		
pet, 8.7.	„Napad na policijsku stanicu 13“ (J. Carpenter)	
pon, 11.7.	„Konvoj“ (S. Peckinpah)	
sri, 13.7.	„U zmajevom gnijezdu“ (R. Clouse)	
čet, 14.7.	„Kužiš stari moj“ (V. Kljaković)	
pet, 15.7.	„Divlja horda“ (S. Peckinpah)	
pon, 18.7.	„Čovjek na krovu“ (B. Widerberg)	
uto, 19.7.	„Budimpeštanske priče“ (I. Szabó)	
sri, 20.7.	„Stablo za klompe“ (E. Olmi)	
pet, 22.7.	„Tajni kompanjon“ (D. Duke)	
uto, 2.8.	„Božanstveni dani“ (T. Malick)	
sri, 3.8.	„Psiho“ (A. Hitchcock)	
čet, 4.8.	„Kavez ludosti“ (É. Molinaro)	
pet, 5.8.	„Ljubica“ (K. Golik)	
pon, 8.8.	„Satirikon“ (F. Fellini)	
uto, 9.8.	„Zabranjeni snovi“ (S. Kramer)	
sri, 10.8.	„Krunski svjedok“ (P. Bacsó)	
čet, 11.8.	„Čovjek koji je ubio Liberty Valancea“ (J. Ford)	
pet, 12.8.	„Striženo – skraćeno“ (J. Menzel)	
pon, 15.8.	„Dosje 51“ (M. Deville)	
uto, 16.8.	„Priče o običnoj ludosti“ (M. Ferreri)	
sri, 17.8.	„Stanlio i Olio u legiji stranaca“ (A. E. Sutherland)	
čet, 18.8.	„Jedan čovjek jedna žena“ (C. Lelouch)	
pet, 19.8.	„Cvijeće u jesen“ (M. Klopčič)	
	„Olovno vrijeme“ (M. von Trotta)	
	„Grad žena“ (F. Fellini)	
	„Inspektor Kluzo u akciji“ (B. Yorkin)	
	„Jutro“ (M. Puriša Đorđević)	
	„Do viđenja u idućem ratu“ (Ž. Pavlović)	
	„Ponoćni expres“ (A. Parker)	
	„Nož u glavi“ (R. Hauff)	
	„Posljednji metro“ (F. Truffaut)	
	„Holivudski frizer“ (H. Ashby)	
<u>Akcije</u>		
pet, 1.7.	Šetalište V. Vlahovića	„Kuhanje čobanca i nakon toga jedenje istog“

³⁰⁰ Svi su filmovi prikazani na ljetnom kinu ispred Centra mladih, a za devet posljednje navedenih nije zabilježeno u kojem su se terminu održali.

PROGRAMSKA KARTA – OLJM '84.		
<u>Dramski program</u> ³⁰¹		
ned, 1. i pon, 2.7.	predstave ansambla Drame HNK u Osijeku: „HI-FI“ Gorana Stefanovskog i „Zmija“ Fadila Hadžića	
pet, 6.7.	predstava „Lamentacije Valenta Žganca“, na temelju Krležina romana „Na rubu pameti“ u izvedbi Narodnog kazališta „August Cesarec“ iz Varaždina	
ned, 8.7.	predstava „Zid“ Paula Sartra, u izvedbi Teatra amatera Kluba omladine iz Titova Užica	
uto, 10.7.	Galerija Waldinger	performans grupe „Neo Mertz“ Kulturnog centra mladih iz Novog Sada
pon, 16.7.	komedija „Ugledni gost“ Fadila Hadžića u izvedbi osječke samostalne kazališne družine „Vedra scena“	
čet, 19.7.	Promenada kod Mosta mladosti	predstava za djecu „Pišta s Vašarišta“ u izvedbi zagrebačkog Teatra „Žar-ptica“ po stihovima M. S. Mađera
čet, 19.7.	Dramska grupa CUO „Braća Ribar“ izvodi scensko djelo Davora Esterajhera „Uličari neobičnog kova“	
sub, 21.7.	predstava „Galgota“ u izvedbi Čakovečkog amaterskog kazališta	
uto, 24.7.	monodrama Drage Hedla „Aerobic story“ u izvedbi glumice Mire Perić	
pon, 28.7.	osječka predstava „Kralj i njegova luda“ u režiji i izvedbi Nenada Inđića	
sri, 30.7.	predstava „Kraj ili promjena“ grupe „Ulješura“ zagrebačkog Kugla glumišta	
<u>Glazbeni program</u> ³⁰²		
uto, 3.7.	koncert osječkih rock grupa Enigma i Mak	
sri, 4.7.	koncert džez kvarteta Ratka Divjaka i Stjepka Guta	
pet, 6.7.	koncert grupe Film	
sub, 7.7.	Galerija Waldinger	Večer opernih arija, beogradska sopranistica Milka Stojanović i osječki bariton Ferdinand Zovko
pon, 9.7.	koncert grupe D'boys iz Beograda	
sri, 11.7.	koncert grupe Katarina II. iz Beograda	
čet, 12.7.	akustičari Miljenko Šmit i prijatelji	
pet, 13.7.	koncert grupe Xenia iz Rijeke	
sub, 14.7.	koncert grupe Lačni Franz iz Maribora	
ned, 15.7.	Galerija Waldinger	osječka sopranistica Olgica Vulić i riječki tenor Voljen Grbac
uto, 17.7.	Promenada	koncert gitarista akustičara Miljenka Šmita i prijatelja
srijeda, 18. srpnja	koncert „All Stars Country Band“	
čet, 19.7.	Promenada	koncert gitarista akustičara Gorana Flaudera i prijatelja
sub, 21.7.	koncert grupe „Animatori“ iz Zagreba	
sri, 25.7.	koncert Marija Šimunovića na gitari	
<u>Likovni program</u>		
čet, 6.7.	Galerija Waldinger	izložba plakata Petra Borote iz Ljubljane

³⁰¹ Većina se dramskog programa održala na prostoru ispred ulaza u Studentski centar, a u programskoj karti bit će naznačene samo lokacije onih predstava koje se nisu održale ispred SC-a.

³⁰² Većina se glazbenog programa održala na prostoru ispred Doma JNA („školjka“), a u programskoj karti bit će naznačene samo lokacije onih programa koji se nisu održali na toj lokaciji.

pon, 16.7.	Galerija Waldinger	izložba „Na drugoj strani“ Srećne galerije Studentskog kulturnog centra Beograd
<u>Filmski program</u> ³⁰³		
ned, 2.7.	„Čovjek slon“ (D. Lynch)	
pon, 3.7.	„Rebecca“ (A. Hitchcock)	
sri, 4.7.	„Raseljena osoba“ (M. Ciglić)	
čet, 5.7.	„Atlantic city“ (L. Malle)	
pet, 6.7.	„Zatvorenik otoka smrti“ (J. Ford)	
sub, 7.7.	„Dan velikih valova“ (J. Milius)	
ned, 8.7.	„Tjelesna strast“ (L. Kasdan)	
pon, 9.7.	„Bijele sjenke“ (A. Hitchcock)	
uto, 10.7.	„Polupano staklo“ (B. Gibson)	
sri, 11.7.	„Pismo nepoznate žene“ (M. Ophüls)	
čet, 12.7.	„Neobična pljačka“ (B. Beresford)	
pet, 13.7.	„Zaćaran“ (D. Siegel)	
sub, 14.7.	„Šaputanje na jastuku“ (M. Gordon)	
ned, 15.7.	„Pesnica velikog zmaja“ (L. Wei)	
pon, 16.7.	„Žena u izlogu“ (F. Lang)	
uto, 17.7.	„Radnici podzemlja“ (W. Hill)	
sri, 18.7.	„Crveni boogie“ (K. A. Godina)	
čet, 19.7.	„Na vjetrometini“	
pet, 20.7.	„Kazanova“ (F. Fellini)	
sub, 21.7.	„Očevdac“ (P. Yates)	
ned, 22.7.	„U podzemlju seksa“ (P. Schrader)	
pon, 23.7.	„Velika ljubav Elvire Madigan“ (B. Widerberg)	
uto, 24.7.	„Podzemlje Šangaja“	
sri, 25.7.	„Pobuna na brodu Kejn“ (E. Dmytryk)	
<u>Akcije</u>		
sub, 1.7.	Promenada	„Dođite na jaja“
uto, 4.7.	Promenada	„Hvala ti za krv“, akcija dobrovoljnog darivanja krvi
ned, 22.7.	Most mladosti	„Crtajmo na mostu“, dječja akcija

PROGRAMSKA KARTA – OLJM '85.		
<u>Kazališni program</u> ³⁰⁴		
pon, 1.7.	kazališna radionica CM „Vjetar u granama Sasafrasa“	
uto, 2.7.	komedija „Ljubav na prvi pogled“ u izvedbi Duška Jakšića i Ljubice Ković iz Udruženja dramskih umjetnika Beograda	
sri, 3. i čet, 4.7.	Zagrebačko kazalište lutaka s predstavama „Slovarica“ i „Slon u gradu“	
sub, 6.7.	politička bajka „Zmaj“ u izvedbi amaterskog Kazališta „Goran“ iz Zagreba	
ned, 7.7.	mjuzikl „Zeko, zriko i janje“ u izvedbi Dječjeg kazališta „Ognjen Prica“	
pon, 8.7.	predstava „Život provincijskog plejboja poslije II. svjetskog rata“ u izvedbi Teatra „PAF“, studenata Pedagoškog fakulteta	

³⁰³ Prvi su se tjedan filmske projekcije održavale u dvorištu Bastiona, a ostatak ljeta ispred Studentskog centra.

³⁰⁴ Većina se kazališnog programa održala na platou ispred Studentskog centra, a u programskoj karti bit će naznačene samo lokacije onih programa koji se nisu održali na toj lokaciji.

pet, 12.7.	Farsa „Čekalac“ u izvedbi Teatra amatera Kluba Omladine iz Titova Užica	
sub, 13.7.	bajka „Tri praščića“ u izvedbi amaterskog kazališta „Daska“ iz Siska	
ned, 14.7.	predstava „Pif-paf-puf“ u izvedbi amaterskog kazališta „Daska“ iz Siska i predstava „Gips“ u izvedbi sisačkih pantomimičara	
uto, 16.7.	Most mladosti	kazališna predstava za djecu „Mačak Marko“ u izvedbi zagrebačkog Teatra „Žar ptica“
čet, 18.7.	monodrama „Servis iz Rakovice“ u izvedbi Milorada Bunčića	
pet, 19.7.	komedija „Probudi se Kato“ u izvedbi Amaterskog kazališta „Ferdo Kraštek“ iz Đurđenovca	
čet, 25.7.	monodrama „Upotreba sive materije“ u izvedbi Mire Perić	
<u>Glazbeni program</u> ³⁰⁵		
sri, 3.7.	koncert grupe Disciplina kičme iz Beograda	
čet, 4.7.	Galerija Waldinger	koncert gitarista Marija Šimunović i sopranistice Olgice Vulić iz Osijeka te Rajka Markovića iz Beograda
pet, 5.7.	koncert grupe Peđa d'Boy iz Beograda	
ned, 7.7.	Galerija Waldinger	koncert „Arije iz opere“ u izvedbi Štefice i Antuna Petrušić iz Osijeka
uto, 9.7.	Galerija Waldinger	koncert grupe Renesans iz Beograda
sri, 10.7.	koncert grupe Country Lole iz Osijeka	
čet, 11.7.	koncert grupe Videosex iz Ljubljane	
pon, 15.7.	koncert grupe Stijene iz Splita	
sri, 17.7.	koncert grupe Paraf	
sub, 20.7.	koncert grupe Lačni Franc	
ned, 21.7.	Galerija Waldinger	koncert Darka Petrinjaka iz Zagreba
pon, 22.7.	koncert „Super Session Ladislav Fidri“	
pet, 26.7.	koncert grupe Zvijezde iz Zagreba	
ned, 28.7.	koncert Elvise J. Kurtovića iz Sarajeva	
pon, 29.7.	koncert grupe Zabranjeno pušenje iz Sarajeva	
uto, 30.7.	koncert grupa Privatnici i Roderick iz Osijeka	
sri, 31.7.	Disco-program – zatvaranje	
<u>Likovni program</u>		
čet, 4.7.	Galerija CM	izložba Dalibora Stošića iz Splita i izložba radova članova I. omladinske likovne kolonije
čet, 11.7.	Galerija Waldinger	izložba Zvonimira Pliskovca iz Rijeke
<u>Filmski program</u> ³⁰⁶		
pon, 1.7.	„Blago Siera Madre“ (J. M. Huston)	
uto, 2.7.	„Alice više ne stanuje ovdje“ (M. Scorsese)	
sri, 3.7.	„Moja draga Klementina“ (J. Ford)	
čet, 4.7.	„Okupacija u 26 slika“ (L. Zafranović)	
pet, 5.7.	„Benny Goodman“ (T. Davies)	
sub, 6.7.	„Taksist“ (M. Scorsese)	

³⁰⁵ Većina se glazbenog programa održala na prostoru ispred Doma JNA („školjka“), a u programskoj karti bit će naznačene samo lokacije onih programa koji se nisu održali na toj lokaciji.

³⁰⁶ Cjelokupni se filmski program održao na sjevernoj strani Studentskog centra.

ned, 7.7.	„Ispovijedam se“ (A. Hitchcock)
pon, 8.7.	„Annie Hall“ (W. Allan)
uto, 9.7.	„Banda Al Caponea“ (P. Karlson)
sri, 10.7.	„Moć razaranja“ (D. Cronenberg)
čet, 11.7.	„Vrijeme bez milosti“ (J. Losey)
pet, 12.7.	„Što te tata pušta samu“ (P. Bogdanovich)
sub, 13.7.	„Subotom uvečer, nedjeljom ujutro“ (E. Reitz)
ned, 14.7.	„Frankenstein junior“ (J. L. Brooks)
pon, 15.7.	„Dangube“ (F. Fallini)
uto, 16.7.	„Sati očaja“ (W. Wyler)
sri, 17.7.	„Dva superbandita“ (R. Lester)
čet, 18.7.	„Taj prokleti Donovan“ (J. Ford)
pet, 19.7.	„Ko to tamo peva“ (S. Šijan)
sub, 20.7.	„Put slave“ (H. Ashby)
ned, 21.7.	„Nazovi M radi ubojstva“ (A. Hitchcock)
pon, 22.7.	„Tarzan u pustinji“ (B. Wilder)
uto, 23.7.	„Neki to vole vruće“ (B. Wilder)
sri, 24.7.	„Oficir i džentlmen“ (T. Hackford)
čet, 25.7.	„Jedan dan života“ (E. Fernandez)
pet, 26.7.	„Divljak“ (L. Benedek)
sub, 27.7.	„Ne okreći se, sine“ (B. Bauer)
ned, 28.7.	„Ljubavna priča na ledu“ (D. Wrye)
pon, 29.7.	„Ritam zločina“ (Z. Tadić)
uto, 30.7.	„Ranč prokletih“ (F. Lang)
sri, 31.7.	„Posljednja kino-predstava“ (P. Bogdanovich)

PROGRAMSKA KARTA – OLJM '86.³⁰⁷

Kazališni program

uto, 1.7.	kazališna dvorana SC-a	predstava „(Ne)običan čovek“ u izvedbi Teatra „Put“ iz Beograda (oko 200 posjetitelja)
ned, 6.7.	južna strana SC-a	predstava „Kugla musical ježenje“ u izvedbi Kugla glumišta iz Zagreba (oko 700 posjetitelja)
ned, 13.7.	kazališna dvorana SC-a	predstava „Galaksija II.“ u izvedbi Lutkarskog ateljea za djecu i odrasle „Vanda Šestak“ iz Zagreba (oko 200 posjetitelja)
ned, 20.7.	Galerija Waldinger	recital autorske poezije „Paf za puf“ u izvedbi grupe studenata Pedagoškog fakulteta Osijek (oko 70 posjetitelja)
ned, 3.7.	terasa SC-a	predstava A. Kovačića „Među žabarima“ u izvedbi Željka Mavrovića iz Zagreba (oko 600 posjetitelja)
ned, 10.7.	Galerija Waldinger	predstava T. Ujevića „San i ludilo“ u izvedbi Gorana Marovića iz Zagreba (oko 80 posjetitelja)

Glazbeni program³⁰⁸

³⁰⁷ Programska je karta OLJM-a 87. u cijelosti preuzeta iz: „Izvještaj o održanoj manifestaciji Osječko ljetno mladih '86.“, *Skraćeni zapisnik sjednice 23. listopada 1986.*, Programski savjet Centra mladih, 1985.-17.11.1987., 2-11.

³⁰⁸ Većina se glazbenog programa održala na prostoru južnog dijela Studentskog centra, a u programskoj karti bit će naznačene samo lokacije onih programa koji se nisu održali na toj lokaciji.

ned, 29.6.	„Copacabana“	koncert najave OLJM-a osječkih grupa Don Marcel i Privatnici te Nove igre iz Valpova
pon, 30.6.	put tramvajskih tračnica	najava OLJM-a uz akciju „Stari tramvaj“ – Miroslav Škoro i grupa Privatnici
pet, 4.7.	koncert grupe Prljavo kazalište iz Zagreba (oko 5.500 posjetitelja)	
sub, 5.7.	koncert grupe Paraf iz Rijeke (oko 2.000 posjetitelja)	
ned, 6.7.	„Copacabana“	koncert grupe Osijek, Marte Nikolin i Kiće Slabinca u suradnji sa SORA „Osijek“ i emisijom „Nedjeljom u 10“ (oko 10.000 posjetitelja)
uto, 8.7.	terasa SC-a	koncert Gorana Flandera (gitara), Zvezdane Šušljčić (pianino) i Milka Kiša (pianino) (oko 250 posjetitelja)
pet, 11.7.	koncert grupe Ekatarina Velika iz Beograda i predgrupe Kometa iz Vukovara (oko 4.000 posjetitelja)	
sub, 12.7.	koncert grupe Disciplina kičme iz Beograda i predgrupe Antimusic band iz Osijeka (oko 2.500 posjetitelja)	
ned, 13.7.	restoran SC-a (loše vrijeme)	koncert pobjednika Rock smotre „Osijek ’86“: Rock Marcel i Gea iz Osijeka (oko 400 posjetitelja)
pet, 18.7.	restoran SC-a (loše vrijeme)	koncert grupe Aerodrom iz Zagreba i predgrupe Plastična operacija iz Osijeka (oko 1.000 posjetitelja)
sub, 19.7.	koncert osječkih grupa The Mack, Enola Gay, Duše i Privatnici (oko 1.000 posjetitelja)	
pet, 25.7.	koncert grupe Valentino iz Sarajeva i predgrupe Nove igre iz Valpova (oko 7.000 posjetitelja)	
sub, 26.7.	koncert grupe Lačni Franc iz Maribora i predgrupe Don Marcel iz Osijeka (oko 3.000 posjetitelja)	
sub, 2.8.	koncert grupe Osijek (oko 1.500 posjetitelja)	
ned, 3.8.	terasa SC-a	akustični koncert grupe Miševi iz Đakova i Dejana Đorđevića iz Vukovara (oko 250 posjetitelja)
pet, 8.8.	koncert grupe Zvijezde iz Zagreba i predgrupa Plastična operacija i Aleksandrija iz Osijeka (oko 2.000 posjetitelja)	
sub, 9.8.	Galerija Waldinger	koncert baritona Ferdinanda Zovka uz pratnju Maria Šimunovića na gitari (oko 80 posjetitelja)
ned, 10.8.	koncert grupe Đavoli iz Splita (oko 6.500 posjetitelja)	
čet, 14.8.	put tramvajskih tračnica	najava drugog dijela OLJM-a uz akciju „Stari tramvaj“
pet, 15.8.	koncert grupe Animatori iz Zagreba i predgrupa EX iz Slavonske Požege i Roderick iz Osijeka (oko 2.000 posjetitelja)	
sub, 16.8.	koncert osječkih grupa No Passaran, Spin, Osman i Enola Gay (oko 2.000 posjetitelja)	
ned, 17.8.	Galerija Waldinger	koncert popularnih pjesama, opernih i operetnih arija Štefice Petrušić i Antuna Petrušića (oko 80 posjetitelja)
pet, 22.8.	koncert grupe Point Blank iz Beograda (oko 2.000 posjetitelja)	
sub, 23.8.	terasa SC-a	koncert jazz a i jazz rocka Rush Bush Osijek, Predraga Balentovića iz Županje i Trija Pavla Marčetića iz Osijeka (oko 500 posjetitelja)
pon, 25.8.	Galerija Waldinger	koncert Branimira Krstića na gitari (oko 40 posjetitelja)

pet, 29.8.	restoran SC-a (loše vrijeme)	završni koncert osječkih grupa I. dio – The Mack, Enola Gay i Nove igre (oko 800 posjetitelja)
sub, 30.8.		završni koncert osječkih grupa II. dio – Anti Music Band, No Passaran, Osman, Spin i Privatnici (oko 800 posjetitelja)
ned, 31.8.		koncert grupe Riblja čorba iz Beograda (oko 1.100 posjetitelja)
<u>Likovni program</u>		
utorak, 1. srpnja		<i>happening</i> „Najlonsko ljeto“ grupe mladih umjetnika iz Zagreba (oko 100 posjetitelja)
srijeda, 2. srpnja		<i>happening</i> „Flying Art“ grupe mladih umjetnika iz Zagreba (oko 300 posjetitelja)
čet, 3.7.	Galerija CM	izložba radova „Sobne slike“ Likovne radionice Centra mladih (oko 160 posjetitelja)
18.7.-5.8.	Galerija CM	Otvoreni atelijer sarajevskog umjetnika Jusufa Hadžifejzovića (oko 220 posjetitelja)
uto, 5.8.	katakombe	performans „Vođeni grbovi“ umjetnika Borisa Kandolfa iz Niša (oko 50 posjetitelja)
uto, 19.8.	Galerija CM	Instalacija „Snovi“ riječkog umjetnika Klasa Grdića (oko 30 posjetitelja)
ned, 31.8.	Most mladosti	akcija za djecu „Crtajmo na mostu“ (izvanredno posjećeno)
<u>Filmski program</u> ³⁰⁹		
uto, 1.7.		„Superman II“ (R. Lester)
sri, 2.7.		„Otac na službenom putu“ (E. Kusturica)
čet, 3.7.		„Božanski dani“ (T. Malick)
pon, 7.7.		„Goli u sedlu“ (D. Hopper)
sri, 9.7.		„Šampion rodea“ (S. Peckinpah)
čet, 10.7.		„Maratonci trče počasni krug“ (S. Šijan)
pon, 14.7.		„Otimači izgubljenog kovčega“ (S. Spielberg)
sri, 16.7.		„Ubojito ljeto“ (J. Becker)
čet, 17.7.		„U vrelini noći“ (W. Jewison)
pon, 21.7.		„Elvis Presley“ (M. Leo, A. Scot)
sri, 23.7.		„Hladnoruki kažnjenik“ (S. Rosenberg)
čet, 24.7.		„Povratak Jedijske“ (R. Margand)
ned, 27.7.		„Horvatom izbor“ (E. Galić)
pon, 28.7.		„Godina opasnog življenja“ (P. Kier)
sri, 30.7.		„Imperija uzvraća udarac“ (I. Kershner)
čet, 31.7.		„Victor, Victorija“ (B. Edwards)
pon, 4.8.		„Put u svemir“ (P. Kaufman)
uto, 5.8.		„Ratne igre“ (J. Badham)
sri, 6.8.		„Maču kamenu“ (W. Disney)
čet, 7.8.		„Moj prijatelj Ben“ (J. Neilson)
pet, 8.8.		„Tarzan pobjeđuje“ (R. Thorpe)
sub, 9.8.		„Vuk samotnjak“ (O. Glušević)
pon, 11.8.		„Ljevoruki revolveraš“ (A. Pann)
sri, 13.8.		„Haryeva banda“ (R. Fleisher)
čet, 14.8.		„Bijeli pas“ (S. Tuller)
pon, 18.8.		„Pink Floyd – Zid“ (A. Parker)

³⁰⁹ Cjelokupni se filmski program održao na sjevernoj strani Studentskog centra.

sri, 20.8.	„Francuska veza“ (W. Friedlin)
čet, 21.8.	„Gvozdena pesnica“ (W. Hill)
pon, 25.8.	„Prozor u dvorište“ (A. Hitchcock)
sri, 27.8.	„Kapetan Leši“ (Ž. Mitrović)
čet, 28.8.	„Plavi grom“ (J. Badham)
<u>Književni program</u> ³¹⁰	
uto, 15.7.	Vujica Rešin-Tucić iz Novog Sada (oko 20 posjetitelja)
uto, 22.7.	performans „Mandora“ Katalin Ladik iz Novog Sada (oko 100 posjetitelja)
sri, 13.8.	izložba vizualne i konkretne poezije projekt „West-East“ Francija Zagoričnika iz Kranja (oko 30 posjetitelja)
uto, 26.8.	književno veče Milka Valenta i Branka Ćegeca iz Zagreba (oko 50 posjetitelja)

PROGRAMSKA KARTA – OLJM '87. ³¹¹		
<u>Kazališni program</u>		
ned, 21.6.	kazališna dvorana	predstava za djecu „Vrijeme za bajku“ u izvedbi Dječjeg kazališta „Ognjen Prica“ iz Osijeka
ned, 5.7.	plato SC-a	predstava „Vojcek“ Georga Buchnera u izvedbi SKC Beograd
ned, 12.7.	plato SC-a	predstava „Shakespeare the Sadist“ u izvedbi CKD iz Zagreba
ned, 19.7.	plato SC-a	predstava „Bigamija na YU način“ Marka Kamelotija u izvedbi Pozorišta Prizor iz Beograda
ned, 26.7.	kazališna dvorana	predstava „Pif-paf-puf“ D. Harmsa u izvedbi amaterskog kazališta „Daska“ iz Siska
ned, 2.8.	plato SC-a	predstava „Mali princ“ u izvedbi Teatra Kamov iz Rijeke
ned, 9.8.	kazališna dvorana	predstava „Crvene ruže“ Podteatra iz Vinkovaca
ned, 16.8.	kazališna dvorana	predstava „Diskretni smrad nacionalizma“ u izvedbi grupe Šarlatani iz Sarajeva
ned, 23.8.	Most mladosti	predstava za djecu „Crvenkapa i zburnjeni vuk“ u izvedbi KUD-a Sklad iz Đakova
<u>Glazbeni program</u> ³¹²		
sub, 13.6.	put tramvajskih tračnica	Akcija „Stari tramvaj“ – najava Osječkog leta mladih '87.
ned, 14.6.	koncert grupe Zabranjeno pušenje iz Sarajeva	
pet, 19.6.	Galerija Waldinger	večer talijanske kancone i španjolskih majstora, tenor Voljen Grbac i gitarist Mario Šimunović
sub, 20.6.	koncert grupe ITD Band iz Zagreba	
pet, 26.6.	koncert grupe Kerber iz Niša	

³¹⁰ Cjelokupni se književni program održao u Galeriji Waldinger.

³¹¹ Programska je karta OLJM-a 87. u cijelosti preuzeta iz: „Izveštaj o održanoj manifestaciji Osječko ljeto mladih '87.“, *Skraćeni zapisnik sjednice 17. studenog 1987.*, Programski savjet Centra mladih, 1985.-17.11.1987., 1-5.

³¹² Svi koncerti kojima nije naznačeno mjesto održavanja održali su se na prostoru južnog dijela Studentskog centra.

pon, 29.6.	Galerija Waldinger	koncert klasične glazbe Barok Konsort iz Beograda
pet, 3.7.	koncert grupe Električni orgazam iz Beograda	
sub, 4.7.	koncert grupe The Vibra Yunkeris i No Passaran iz Osijeka	
sub, 11.7.	koncert grupe Radio iz Banja Luke (predgrupe: Rajski cvijet i Bijeli top, Osijek)	
pet, 17.7.	koncert grupe Massimo & Band iz Zagreba	
sub, 18.7.	koncert grupe Jura Stublić & Film iz Zagreba	
čet, 23.7.	koncert grupe OK Band iz Osijeka	
pet, 24.7.	koncert grupa Roderick i Don Marcel iz Osijeka	
sub, 25.7.	restoran SC-a	koncert grupe Nove igre iz Valpova
pet, 31.7.	koncert grupe Đavoli iz Splita	
sub, 1.8.	terasa SC-a	glazbeno-scenski kolaž „Nušićijada“, Beograd
ned, 2.8.	put tramvajskih tračnica	Akcija „Stari tramvaj“ – najava drugog dijela programa Osječkog leta mladih '87.
čet, 6.8.	koncert grupe Bajaga i instruktori iz Beograda	
pet, 7.8.	koncert grupa Duše i Plastična operacija band iz Osijeka	
sub, 8.8.	koncert grupa Ex iz Slavonske Požege i Warshawa iz Beograda	
sub, 15.8.	koncert grupa Spin iz Osijeka i Scandall iz Zagreba	
pet, 21.8.	koncert grupa Anti Music Band i Privatnici iz Osijeka	
sub, 22.8.	koncert grupa Enola Gay iz Osijeka i Basdans iz Banja Luke	
ned, 23.8.	koncert grupe Valentino iz Sarajeva	
<u>Likovni program</u>		
uto, 13.7.	terasa SC-a	<i>happening</i> „Belle de Jour“ u izvedbi grupe mladih umjetnika iz Beograda
pet, 16.7.	Galerija CM	izložba „Instalacije“ Ademira Arapovića iz Sarajeva
pon, 3.8.	pored SC-a	performans Krešimira Galovića
sri, 5.8.	Galerija CM	izložba „Strip i video“ grupe autora iz Osijeka
ned, 23.8.	Most mladosti	akcija za djecu „Crtajmo na mostu“
<u>Filmski program</u>		
pon, 15.6.	„Mad Max II“ (G. Miller)	
uto, 16.6.	„Kum I“ (F. F. Coppola)	
sri, 17.6.	„Polja smrti“ (R. Jeff)	
pon, 22.6.	„Mister Montenegro“ (D. Makajev)	
uto, 23.6.	„Jedan vlak za dvije bitange“ (R. Aldrich)	
sri, 24.6.	„Point Black“ (J. Boorman)	
pon, 29.6.	„Kuba“ (R. Lester)	
uto, 30.6.	„Butch Cassidy i Sundance Kid“ (G. R. Hill)	
sri, 1.7.	„Galipovlje“ (P. Weir)	
pon, 6.7.	„Glad za krvlju“ (T. Scot)	
uto, 7.7.	„Skupljači perja“ (A. Petković)	
sri, 8.7.	„Doo Holliday“ (F. Perry)	
pon, 13.7.	„Emanuella II.“ (F. Leterrier)	
uto, 14.7.	„Samo dva puta se živi“	
sri, 15.7.	„Frenzy“ (A. Hitchcock)	
pon, 20.7.	Robin Hood – „Vatreni strijelac“ (F. Ferrd)	
uto, 21.7.	„Družba Pere Kvržice“ (V. Tadej)	

sri, 22.7.	„Tarzanovo tajno blago“ (R. Thorpe)	
pon, 27.7.	„Lisice“ (K. Papić)	
uto, 28.7.	„Crni petak za Gangstere“ (J. Mackenzie)	
sri, 29.7.	„Bonnie i Clyde“ (A. Penn)	
pon, 3.8.	„Ninočka“ (E. Lubitch)	
uto, 4.8.	„Moć razaranja“ (D. Croneeberg)	
sri, 5.8.	„Što te tata pušta samu“ (P. Bogdanovich)	
pon, 10.8.	„Blade runner“ (R. Scot)	
uto, 11.8.	„Lov na zeleni dijamant“ (R. Zermechis)	
sri, 12.8.	„Posljednja zona sumraka“ (R. Aldrich)	
pon, 17.8.	„Veliki Jack“ (G. Smerman)	
uto, 18.8.	„Belmondo Veličanstveni“ (P. de Broca)	
sri, 19.8.	„Conan II“ (R. Fleisher)	
Književni program		
čet, 25.6.	terasa SC-a	Večer poezije Jasne Melvinger iz Novog Sada
čet, 2.7.	Galerija CM	izložba vizualne poezije Slavka Matkovića iz Subotice
čet, 9.7.	terasa SC-a	usmeni esej „Rock i literatura“ Mihajla Pantića iz Beograda
čet, 16.7.	terasa SC-a	„Nova makedonska književnost“ u izvedbi grupe autora iz Skopja
čet, 30.7.	Galerija CM	performans „Sretne ulice“ Delimira Rešickog i grupe Roderick iz Osijeka
čet, 13.8.	Galerija CM	„Ponoćni boogie“ Ede Popovića iz Zagreba
čet, 20.8.	terasa SC-a	„Usmeni eseji o Handkeu, Wendersu i Caveu“ Branka Maleša iz Zagreba
Akcije		
sub, 27.7.	„školjka“	OLJM i SORA-e „Osijek 85“: „Uz logorsku vatru“
ned, 28.7.	Most mladosti	dječja akcija „Crtajmo na mostu“

PROGRAMSKA KARTA – OLJM '88.		
Kazališni program³¹³		
ned, 3.7.	predstava „Ne žuri, nitko te ne juri“ dječjeg kazališta „Ognjen Prica“ iz Osijeka	
ned, 10.7.	„Igra“ S. Becketa u izvedbi TV Minateatra iz Osijeka	
ned, 17.7.	terasa SC-a	predstava „Hej cigani, živi ste još“ u izvedbi Nebojše Šurlana iz Sarajeva
ned, 24.7.	predstava „Algazy + Gummer“ u izvedbi Kazališne družine „Pinklec“ iz Čakovca	
ned, 7.8.	predstava „Put u Ihtlan“ C. Castandera u izvedbi Teatra „Palach“ iz Rijeke	
ned, 14.8.	Križanićev trg Tvrđa	predstava „Richard III“ u izvedbi Narodnog pozorišta Subotica
ned, 21.8.	dvorište Bastiona	predstava „Revolucija u dvorcu“ F. Hadžića u izvedbi Regionalnog kazališta Virovitica

³¹³ Većina se kazališnog programa održala na platou ispred Studentskog centra, a u programskoj karti bit će naznačene samo lokacije onih predstava koje se nisu održale ispred SC-a.

ned, 28.8.	predstava „Igra“ dječjeg kazališta „Ognjen Prica“ iz Osijeka	
<u>Glazbeni program i akcije</u> ³¹⁴		
pet, 1.7.	akcija „Stari tramvaj“	
sub, 2.7.	koncert grupe Azra iz Zagreba	
pet, 8.7.	koncert grupe ITD Band iz Zagreba	
sub, 9.7.	Galerija Waldinger	koncert „Nova glazba“ u izvedbi Dražena Franolića (gitara, arapska lutnja) i Vesne Gorše (alt saksofon)
sub, 9.7.	koncert grupe Divlje jagode iz Sarajeva	
pet, 15.7.	koncert grupe Mizar iz Skopja	
sub, 16.7.	koncert grupe Psihomodo pop iz Zagreba	
pet, 22.7.	koncert grupe La Strada iz Novog Sada	
sub, 23.7.	Partizanski trg Tvrđa	koncert grupe Musica Antiqua iz Beograda
pet, 29.7.	akcija „Stari tramvaj“	
pet, 29.7.	koncert grupe No Passaran iz Osijeka	
sub, 30.7.	koncert Dejana Cukrića i grupe Spori ritam band iz Beograda	
ned, 31.7.	Rock'n'Roll večer, koncert grupe Kviz iz Osijeka	
pet, 5.8.	koncert grupa Nice i Wavel iz Osijeka	
sub, 6.8.	koncert Drago Mlinarec i Zoran Predin Trio	
ned, 7.8.	Galerija Waldinger	koncert Branimira Krstića na gitari
pet, 12.8.	koncert grupe Dee Dee Mellow iz Zagreba	
sub, 13.8.	koncert grupe Kerber iz Niša	
sub, 20.8.	koncert grupe Piloti iz Beograda	
ned, 21.8.	koncert grupe Cacadou Look iz Rijeke	
čet, 25.8.	Galerija Waldinger	koncert grupe Roderick iz Osijeka
pet, 26.8.	koncert grupa Pyramid i Don Marcel iz Osijeka	
sub, 27.8.	terasa SC-a	akcija Buvljak za klince
sub, 27.8.	Galerija Waldinger	koncert Dragana Karolića (flauta) i Ljubice Grujić (spinet) iz Beograda
sub, 27.8.	koncert grupe Neki to vole vruće iz Zagreba	
ned, 28.8.	koncert grupe Ekatarina Velika iz Beograda	
<u>Likovni program</u>		
čet, 7.7.	Hotelu Osijek	„Osijek: Mural“ Krunoslava Stipeševića
ned, 17.7.	plato SC-a	„Umjetnička radionica za klince i klinceze“
čet, 21.7.	Galerija CM	izložba članova Likovne radionice Centra mladih
čet, 4.8.	plato SC-a	performans Dejana Vlaisavljevića, Petra Milića i Igora Tohlja iz Beograda
čet, 11.8.	Galerija CM	izložba Foto radionice Centra mladih
čet, 25.8.	Galerija Waldinger	Glazbeno-scensko-likovni program „Troglavi ritual“ u izvedbi ansambla „Ritual nova“ iz Novog Sada
ned, 28.8-	Most mladosti	akcija za djecu „Crtajmo na mostu“
<u>Filmski program</u> ³¹⁵		

³¹⁴ Svi koncerti kojima nije naznačeno mjesto održavanja održali su se na prostoru južnog dijela Studentskog centra.

³¹⁵ Svi su filmovi održani na prostoru sjevernog dijela Studentskog centra.

pon, 4.7.	„Povratak jedia“ (R. Marquand)
uto, 5.7.	„Amerikanac u Europi“ (M. Stuart)
sri, 6.7.	„Izuzetni leševi“ (F. Rosi)
pon, 11.7.	„Mad Max III“ (G. Miller)
uto, 12.7.	„Veliko očekivanje“ (D. Lean)
sri, 13.7.	„Vrela ulica“ (E. Dmytryk)
pon, 18.7.	„Superman III“ (R. Lester)
uto, 19.7.	„Tarzan i žena leopard“ (K. Neumann)
sri, 20.7.	„Sin crvenog gusara“ (P. Zeglio)
pon, 25.7.	„Blues Brothers“ (J. Landis)
uto, 26.7.	„Nemoralni tip“ (P. Gerami)
sri, 27.7.	„Kolekcionar“ (W. Wyler)
pon, 1.8.	„Bilo jednom u Americi“ (S. Leone)
uto, 2.8.	„Nedjelja na selu“ (B. Tavernier)
sri, 3.8.	„Nevini sveci“ (M. Camus)
pon, 8.8.	„Smisao života Monty Pythona“ (T. Jones)
uto, 9.8.	„Švejk u Rusiji“ (K. Stekly)
sri, 10.8.	„Annie Hall“ (W. Allan)
pon, 15.8.	„Do posljednjeg daha“ (J. McBride)
uto, 16.8.	„Noć iguane“ (J. Huston)
sri, 17.8.	„Operacija teror“ (B. Edwards)
pon, 22.8.	„BMX Banditi“ (B. Trenchard-Smith)
uto, 23.8.	„Gospodar života i smrti“ (R. Lester)
sri, 24.8.	„Smrtonosna pista“ (L. M. Martinson)
Književni program ³¹⁶	
čet, 7.7.	književno veče „Hrvatski roman“
čet, 14.7.	književno veče „Nova srpska proza“
čet, 28.7.	književno veče „Quorum mladog hrvatskog pjesništva“
čet, 18.8.	književno veče „Američka beat-proza“

PROGRAMSKA KARTA – OLJM '89. ³¹⁷	
Kazališni program ³¹⁸	
ned, 2.7.	monodrama „Aplauz žalosnom varalici“ u izvedbi Željka Königskechta
pon, 3.7.	Prodavaonica JMK „Slavonije“ kazališna predstava „Izlog“ u izvedbi Kulturnog centra Novi Sad
pon, 3.7.	performans „Art-E: Fakt“ u izvedbi Slobodana Milivojevića Era iz Beograda
ned, 9.7.	kazališna predstava „Šiptar“ i izvedbi Narodnog pozorišta iz Subotice
pon, 10.7.	„Koncertna izvedba dramskog fragmenta“ i dijelovi iz drama Nicka Cavea u izvedbi članova Kazališne radionice Centra mladih

³¹⁶ Sve su književne večeri održane na prostoru terase Studentskog centra.

³¹⁷ Iako su ciljevi ovogodišnjeg programa bili preklapanje i intermedijalnost, programska će karta biti podijeljena po vrsti programa kao i do sada, kako bi se postigla preglednost i usklađenost s prethodnim godinama. Izdvojen će biti samo program za djecu.

³¹⁸ Većina se kazališnog programa održala na terasi Studentskog centra, a u programskoj karti bit će naznačene samo lokacije onih predstava koje se nisu održale na tom mjestu.

pet, 14.7.	kazališna predstava „Hey ah, Joe koraci“ u izvedbi studenata Akademije za kazalište, film i televiziju iz Zagreba *nije održana*	
<u>Glazbeni program i akcije</u> ³¹⁹		
sub, 1.7.	animacijska akcija „Pozivnica“	
sub, 1.7.	koncert grupe Prljavo kazalište iz Zagreba	
ned, 2.7.	koncert Beo rock scena – grupe Bezobrazno zeleno, Big Sex, Robna kuća	
uto, 4.7.	zvučni performans „Cirko della primavera“ Ansambla za istinsku kućnu muziku iz Novog Sada	
uto, 4.7.	koncert Koja i Disciplina kičme iz Beograda	
pet, 7.7.	koncert grupe Psihomodo pop iz Zagreba	
pon, 10.7.	koncert grupe Majke iz Vinkovaca i No passaran i Vibra junkers iz Osijeka	
uto, 11.7.	terasa SC-a	koncert trio „Nova glazba“ iz Zagreba
sri, 12.7.	terasa SC-a	koncert ozbiljne glazbe gudačkog kvarteta iz Subotice
sub, 15.7.	koncert „Rock smotra Osijek '89“	
ned, 16.7.	koncert grupe Bajaga i instruktor“	
sri, 19.7.	koncert grupe Roderick iz Osijeka	
čet, 20.7.	koncert grupe Vještice iz Zagreba	
sub, 22.7.	koncert mlade subotičke scene „Sva ta muzika“ grupa Žuti kišobran, Argon, Max Tauer i Nada iz inkubatora	
ned, 23.7.	koncert za kraj	
<u>Likovni program</u>		
sub, 1.7.	Trg Slobode – SC	Zvučne i pokretne slike: Foto radionica, kazališna radionica, AMB i prijatelji
pet, 7.7.	SC jug	„Hap-hap-happening: Foto session“ u izvedbi Nenada Jurmana, Likovne radionice i gosti
pon, 17.7.	terasa SC-a	likovno-scensko događanje: Nyari Mozi/lenji bioskop, Subotica: „Mikroorganizmi“
<u>Filmski program</u> ³²⁰		
pon, 3.7.	„M.A.S.H.“ (R. Altman)	
sri, 5.7.	„Svemirska stanica br.1“ (P. Hajms)	
čet, 6.7.	„Dečko koji obećava“ (M. Radivojević)	
pon, 10.7.	„Divljak“ (L. Benedek)	
sri, 12.7.	„Večernja zvona“ (L. Zafranović)	
čet, 13.7.	„Point Blank“ (J. Boorman)	
pet, 14.7.	„Ponoćna čipka“ (D. Miller)	
sub, 15.7.	„Noć“ (M. Antonini)	
pon, 17.7.	„Oficir i gentleman“ (T. Hackford)	
uto, 18.7.	„Rdeći Bugi“ (K. A. Godina)	
sri, 19.7.	„Polja smrti“ (R. Joffé)	
pet, 21.7.	„U2“ (P. Joanou)	
<u>Književni program</u> ³²¹		
čet, 6.7.	književno veče „Novo hrvatsko pjesništvo“	

³¹⁹ Većina se glazbenog programa održala na južnom dijelu Studentskog centra, a u programskoj karti bit će naznačene samo lokacije onih predstava koje se nisu održale na tom mjestu.

³²⁰ Svi su filmovi održani na prostoru terase Studentskog centra.

³²¹ Svi su književni programi održani na prostoru terase Studentskog centra.

sub, 8.7.	književno veče „Niš Calling“, pjesnika Zorana Ćirića, Zorana Karanovića i Gorana Stankovića	
pon, 10.7.	glazbeno-filmska-književna večer uz koncertnu izvedbu dramskog fragmenta Ex punk session	
čet, 13.7.	književno veče „Suvremena proza“ Dalibora Cvitana i Eduarda Popovića iz Zagreba te Stjepana Tomaša iz Osijeka	
uto, 18.7.	književno veče „Suvremeno slovensko pjesništvo“	
sri, 19.7.	performans „Pao je prvi proljetni snijeg“ u izvedbi Tekstilne skupine „Black and Decker“	
pet, 21.7.	književna večer i promocija časopisa „Ritam“	
<u>Program za najmlađe</u>		
ned, 2.7.	vožnja biciklom Trg slobode – Bulevar JNA – SC	
ned, 2.7.	terasa SC-a	program za djecu „Igrajmo se stonoge“ u izvedbi Zvonka Varošaneza iz Zagreba
ned, 9.7.	program za djecu „Beliščanski mališani“	
ned, 16.7.	Most mladosti	akcija za djecu „Crtajmo na mostu“
ned, 16.7.	predstava za djecu „Mima, Maja, Bane i lutke“	
ned, 23.7.	terasa SC-a	izrada lutaka u organizaciji Umjetničke radionice za klince i klinceze